

SITUACIONS REALS D'ÚS DE L'ARMA DE FOC

RESULTATS D'UN ESTUDI PER A LA FORMACIÓ POLICIAL

Institut de
Seguretat Pública
de Catalunya

SITUACIONS REALS D'ÚS DE L'ARMA DE FOC

RESULTATS D'UN ESTUDI PER A LA FORMACIÓ POLICIAL

Institut de
Seguretat Pública
de Catalunya

SITUACIONS REALS D'ÚS DE L'ARMA DE FOC

RESULTATS D'UN ESTUDI PER A LA FORMACIÓ POLICIAL

Institut de
Seguretat Pública
de Catalunya

En reconeixement a l'agent que patrulla diàriament pels nostres carrers per a donar-nos seguretat i que és capaç, gràcies al seu tracte, de fer somriure persones que estan passant els seus pitjors moments, així com d'afrontar situacions extremadament perilloses, tot i tenir por «com el més comú dels homes i la generalitat de les persones».

BIBLIOTECA DE CATALUNYA - DADES CIP

Situacions reals d'ús de l'arma de foc : resultats d'un estudi per a la formació policial. – (Segments de seguretat ; 4)

Bibliografia

I. Jovani Gómez, Manel, dir. II. Vilardell i Molas, Jordi, dir. III. Institut de Seguretat Pública de Catalunya IV. Catalunya. Departament d'Interior V. Col·lecció: Segments de seguretat ; 4

1. Armes de foc – Ús en la prevenció del delictes – Estudi de casos 2. Formació policial

623.44:343.85(078.7)

351.74.088.6

Segments de Seguretat, 4

Directora de la col·lecció: Annabel Marcos i Vilar

Coordinació d'aquesta obra: Manel Jovani i Jordi Vilardell

Autors: Manel Jovani Gómez, Jordi Vilardell Molas, Josep Lluís Florensa, Remei Linares i Carles Valero

Coordinació tècnica i edició: Conxita Gandia

Correcció de textos: Conxita Gandia; Remei Linares

Fotografia de la coberta: arxiu de l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya

Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional

Edició:

© Institut de Seguretat Pública de Catalunya
Mollet del Vallès, octubre de 2016

Dipòsit legal: B21537-2016

Serveis editorials: Addenda, Barcelona

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	13
INTRODUCCIÓ	15
CAPÍTOL 1	
ANTECEDENTS	17
MARC JURÍDIC I NORMATIU	17
PRINCIPIS D'OPORTUNITAT, CONGRUÈNCIA, I PROPORCIONALITAT	18
Oportunitat	19
Congruència	19
Proporcionalitat	19
USOS DE L'ARMA DE FOC	19
PROCESSOS MENTALS, FÍSICS I PSICOLÒGICS EN SITUACIONS DE RISC RACIONALMENT GREU PER A LA VIDA	20
Reacció de l'organisme	20
Respostes, reaccions i fenòmens	21
ÀMBIT FORMATIU	25
Formació de l'aspirant a Policia de Catalunya (2000-2015)	25
Formació continuada de l'agent de la PG-ME	32
CAPÍTOL 2	
ESTUDI DELS CASOS REALS	33
OBJECTIUS	33

SUBJECTES I MÈTODES	33
Origen dels casos	33
Eines emprades	34
Disseny estadístic	35
descripció de la mostra	35
RESULTATS	37
Variables descriptives de les situacions reals d'ús de l'arma de foc	37
respostes tècniques dels policies als casos reals d'ús de l'arma de foc	43
Reaccions humanes Dels policies als casos reals d'ús de l'arma de foc	45
Mesures de formació proposades pels policies que han viscut casos reals d'ús de l'arma de foc	55
DISCUSSIÓ: INTERPRETACIÓ DELS RESULTATS	57
Interpretació de les variables	57
Interpretació de les respostes tècniques dels agents de policia i la resposta dels agressors	60
Reaccions humanes dels agents de policia	63
Propostes dels agents de policia entrevistats	64
Propostes: formació present i futur	67
LIMITACIONS DE L'ESTUDI	69
TRANSPORTABILITAT DE L'ESTUDI	69
INTERÈS DE L'ESTUDI	70
CAPÍTOL 3	
LA VALORACIÓ JUDICIAL DE L'ÚS DE L'ARMA DE FOC PELS AGENTS DE POLICIA. JURISPRUDÈNCIA	71
PORTAR L'ARMA A LA MÀ	72
L'arma surt de la funda per acció involuntària del policia	72
L'arma surt de la funda per acció voluntària del policia	73
DISPARAR L'ARMA DE FOC	79
Inexistència d'acció	80
Conducta voluntària	81
GESTIÓ DE RISCOS	94
Inexistència d'acció	94
Conducta voluntària	94
CONCLUSIONS I LÍNIES FUTURES D'ACTUACIÓ	101
Línies futures d'actuació	101
ANNEXOS	103
ANNEX 1. DESCRIPCIÓ DELS CASOS REALS	103
ANNEX 2. TAULA DE FIABILITAT ENTRE EXAMINADORS	123
ANNEX 3. PROPOSTES DE FORMACIÓ DELS POLICIES QUE HAN VISCUT ELS CASOS REALS	124
Realitat dels enfrontaments	124

Procediments policials concrets	124
Pràctiques dinàmiques.....	125
Altres.....	126
ANNEX 4. RELACIÓ DE RESOLUCIONS JUDICIALS.....	127
BIBLIOGRAFIA.....	135

ACRÒNIMS

ARRO	Àrea Regional de Recursos Operatius
CFBP	Curs de formació bàsica per a policies
ISPC	Institut de Seguretat Pública de Catalunya
PG-ME	Polícia de la Generalitat–Mossos d'Esquadra
SAP	Sentència d'audiència provincial
STS	Sentència del Tribunal Suprem
USC	Unitat de Seguretat Ciutadana

PRESENTACIÓ

Les actuacions d'agents de policia en què han hagut d'utilitzar l'arma de foc tenen implicacions rellevants, tant en el terreny professional com en el personal, així com un important ressò social. La iniciativa de l'estudi que aquí presentem parteix de l'anàlisi de casos reals d'ús de l'arma de foc en intervencions de policies en enfrontaments armats, amb situacions de risc greu per a la vida, a fi de reflexionar sobre la formació actual en aquesta matèria i proposar línies futures d'actuació.

L'Institut de Seguretat Pública de Catalunya vetlla sempre per la millora contínua de les diverses formacions que es programen anualment i —com no podia ser d'una altra manera— de la formació sobre la qüestió que tracta aquest estudi. Així mateix, una de les finalitats de l'Institut és promocionar la recerca en els diversos àmbits de la seguretat, on participen experts i professionals de diferents disciplines i que ens aporta nous coneixements i afavoreix innovar en la formació.

Aquest estudi ha estat realitzat durant dos anys per un grup multidisciplinari de professionals, integrat per membres de la Policia de la Generalitat—Mossos d'Esquadra i tècnics del Departament d'Interior i del mateix Institut de Seguretat Pública de Catalunya, que han recollit la informació i han posat en comú els resultats des de perspectives diferents: la formativa, la jurídica i la de la intervenció policial. Per a això han comptat amb el testimoni particular de policies que en el seu exercici professional han viscut situacions d'ús extrem de la força, que han explicat el seu cas i han fet possible aquest treball.

Per tot, i per la importància de la formació en aquests casos, s'ha considerat indispensable disseminar els resultats d'aquest estudi, especialment adreçat a monitors i instructors de tir i formadors en procediments policials, ja que són els encarregats de formar les nostres policies.

Una primera activitat de divulgació ha estat la Jornada organitzada el 15 de setembre de 2016 a l'Institut, on han participat tres experts i autors de referència per al present estudi i s'han escoltat les vivències de tres membres de la Policia de la Generalitat—Mossos d'Esquadra, en representació de tots els companys que hi van participar com a testimonis.

Una segona acció és la de publicar aquest treball com a quart número de la nostra col·lecció «Segments de Seguretat», esperant que tingui una bona acollida i sigui una eina útil.

Agraeixo la gran disposició i el treball dels autors d'aquest estudi i, especialment, la inestimable col·laboració dels testimonis que, de forma voluntària i desinteressada, han transmès la seva experiència amb la convicció que pot ajudar a conscienciar els companys, millorar el coneixement sobre aquests casos excepcionals i, finalment, revertir en la formació policial.

Annabel Marcos i Vilar

Directora de l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya

INTRODUCCIÓ¹

Les actuacions dels agents de policia en enfrontaments armats amb situacions de risc racionalment greu per a la vida són una evidència empírica. Aquest tipus d'intervencions acostumen a tenir una complexitat i un ressò que repercuteixen de manera rellevant en diferents aspectes.

Amb el present estudi² es vol aprofundir en les actuacions policials en què els agents de policia han de fer ús de l'arma de foc, des d'una àmplia perspectiva que comença en el moment en què una persona decideix formar part d'un cos policial, que passa per un procés selectiu i rep una formació inicial com a alumne/a en una escola de policia, i acaba amb la posterior formació continuada que ha de rebre al llarg de la seva trajectòria professional per enfrontar-se amb les millors condicions de seguretat a les actuacions en què ha d'utilitzar la seva arma de foc, tant des d'una perspectiva física i mental com jurídica.

Quan un policia viu en primera persona una intervenció amb arma de foc experimenta diverses reaccions fisiològiques, emocionals, instintives, cognitives i conductuals amb un grau d'intensitat que dificulta la seva assimilació i que li provoca un desgast. Per tant, cal tenir present que els policies també necessiten un temps per interioritzar el que han sentit i el que han viscut en aquest tipus d'intervencions.

Policialment, quan succeeix una intervenció amb arma de foc, s'inicia un procés d'investigació interna per conèixer els fets i l'actuació duta a terme, la qual és percebuda per l'agent, no com a element de transparència, sinó com una avaluació i qüestionament del seu valor de professionalitat.

Jurídicament, quan succeeix una intervenció amb arma de foc, s'inicia un procediment judicial per saber si la facultat de l'ús de la força de què disposen els cossos de seguretat ha estat utilitzada de forma adient o de forma arbitrària. Però habitualment, tal com es desprèn de la jurisprudència, es considera que l'agent de policia ha de tenir uns coneixements tècnics i una formació extraordinària que en la majoria de supòsits no només no s'ajusta a la realitat sinó que, a més, s'obvia el fet que a qualsevol persona, policia o ciutadà, davant un risc racional per a la vida, se li activa el sistema nerviós autònom i conseqüentment fa avaluacions conscients i inconscients que determinen una reacció —si es vol dir primitiva— de supervivència i de salvar la vida. Una de les explicacions es pot trobar en el fet que el llenguatge comú i la base de coneixements tècnics són diferents en l'àmbit policial i en l'àmbit judicial.

Aquests aspectes, rellevants i desconeguts, no sempre són tinguts en compte en la seva amplitud real. Per aquest motiu, cal reflexionar sobre allò que podrien fer les persones implicades, perquè ningú es pugui sentir menystingut des de la seva perspectiva. En aquest sentit el policia vol ser estimat i respectat per la seva organització policial a la qual dedica els seus esforços, alhora que l'organització vol ser reconeguda per la seva professionalitat, d'igual manera que el jurista vol que es respecti la llei i la seva aplicació, amb la finalitat de repercutir positivament en la ciutadania.

1. Cal indicar que aquest estudi va finalitzar el juny de 2015, cosa que s'ha de tenir en compte si posteriorment hi ha hagut actualitzacions o modificacions legislatives sobre el tema aquí tractat.

2. Aquest estudi l'ha dut a terme un grup multidisciplinari d'autors: de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra (PG-ME): Remei Linares, inspectora en cap de l'Àrea d'Avaluació, i Carles Valero, caporal en cap de la Unitat d'Armes; del Departament d'Interior: Josep L. Florensa, advocat i responsable d'Afers Penals; de l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya: Manel Jovani, sotsinspector de la PG-ME i sots cap de l'Àrea d'Instructors de Policia, i Jordi Vilardell, doctor en psicologia i responsable del Centre de Lideratge.

Davant d'aquests plantejaments s'ha dut a terme aquest treball, a partir de l'anàlisi de casos reals sobre actuacions de policies en enfrontaments armats amb unes situacions de risc racionalment greu per a la vida, a fi de recopilar tot un seguit d'informació i dades necessàries per poder reflexionar sobre aquests aspectes.

Quant a la recollida d'informació, s'ha organitzat en tres blocs. El primer està relacionat amb la bibliografia que sustenta les respostes tècniques i psicofisiològiques que solen donar-se en els policies en situacions d'enfrontament amb l'arma de foc, així com les circumstàncies que solen envoltar-les. El segon bloc es centra bàsicament en la informació empírica que s'ha extret dels casos reals analitzats, en relació amb les mateixes qüestions del primer bloc. El tercer bloc està vinculat a la recerca de la jurisprudència vinculada als enfrontaments policials amb ús de l'arma de foc.

Quant a la reflexió d'aquesta informació, s'ha plantejat fer-ho amb l'elaboració d'un document i amb la difusió. Per al document, s'ha considerat l'opció d'emmarcar-lo dintre la categoria d'informe especialitzat de respostes tècniques i reaccions humanes que es donen en aquest tipus de situacions per tal d'afavorir un llenguatge comú i un coneixement real d'aquestes respostes i reaccions. Per a la difusió, s'ha volgut fer extensible l'estudi als diversos cossos policials i a l'estament judicial. Els motius són clars en relació amb els cossos policials i, amb relació a l'entorn judicial, cal apuntar que aquest és el responsable últim de determinar si, des d'un punt de vista legal, l'agent ha actuat conforme a dret.

Un cop realitzada aquesta tasca, aquest treball seria poc ambiciós si en un organisme de formació específica per als cossos de seguretat, com és l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya (ISPC), no es treballés amb la creença de millora en qualsevol aspecte relacionat amb la condició policial, com és aquest. Aquesta creença parteix de la idea que l'aprenentatge permanent, en forma de coneixements tècnics i procediments operatius, sempre té un paper decisiu; en aquest cas, pot modular la percepció de l'amenaça i la reacció davant d'aquesta amenaça, ja sigui impartit de forma real, simbòlica (a través d'informació) o simulada (a través de casos reals). Això ha motivat que la formació de l'ISPC en relació amb aquest tema s'hagi sotmès a constants actualitzacions i validacions de les eines i els programes formatius, com és el cas que ens ocupa, per tal de corroborar si el programa formatiu conté o pot arribar a contenir, per a properes promocions, les propostes indicades pels agents de policia que s'han trobat implicats directament en enfrontaments amb una arma de foc.

Arran de tot el que s'ha comentat, aquest estudi s'ha estructurat en tres parts principals, que es corresponen amb els capítols d'aquest llibre:

- en el capítol 1, d'antecedents, es tracten els àmbits normatiu i formatiu, així com els estudis ja realitzats sobre les reaccions de la persona (mental, física i psicològica) quan s'exposa a actuacions policials que comporten un risc racionalment greu per a la vida;
- el capítol 2 inclou el nucli de l'estudi: s'hi tracta l'evolució del present estudi des dels seus orígens, mitjançant l'explicació i l'anàlisi dels casos, fins als resultats finals amb unes conclusions i propostes concretes per a la formació;
- el capítol 3 està dedicat a la valoració judicial de l'ús de l'arma de foc pels agents de policia i la jurisprudència; la visió judicial d'algun dels casos del present estudi i d'altres casos similars pot ajudar a entendre als agents el perquè del procediment penal que s'inicia a partir d'aquestes actuacions i de la decisió final.

CAPÍTOL 1

ANTECEDENTS

MARC JURÍDIC I NORMATIU

Totes les actuacions policials que es fan diàriament a Catalunya estan sotmeses al marc jurídic que integren el dret internacional, l'estatal i el català. La legislació catalana i l'estatal són conformes a les lleis internacionals. En el nostre cas, la reglamentació estatal i catalana que tracta sobre l'ús de la força i la policia principalment és la següent:

- Constitució espanyola, 29 de desembre de 1978
- Llei orgànica 2/1986, de 13 de març, de forces i cossos de seguretat (LOFCS 2/86)
- Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal
- Llei 10/1994, d'11 de juliol, de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra (PG-ME)
- Llei 16/1991, de 10 de juliol, de les policies locals de Catalunya
- Instrucció 5/2008, d'11 de març, sobre l'ús de les armes de foc per part dels funcionaris del cos de la PG-ME
- Codi d'ètica de la Policia de Catalunya, aprovat per Acord de Govern GOV/25/2015, de 24 de febrer.

En tota aquesta legislació es repeteixen, deriven i desenvolupen els principis que sobre l'ús de la força ja apareixen en la reglamentació internacional, sobretot en les normes i convencions següents:

- Conveni europeu de drets humans, 21 de setembre de 1970
- Resolució 690(1979) de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa, relativa a la declaració sobre la policia, 8 de maig de 1979
- Resolució 34/169 de l'Assemblea General de les Nacions Unides, que aprova el Codi de conducta per a funcionaris encarregats de fer complir la llei, 17 de desembre de 1979
- Principis bàsics sobre la utilització de la força i les armes de foc per part dels funcionaris encarregats de fer complir la llei, aprovats al Vuitè Congrés de les Nacions Unides sobre Prevenció del Delicte i Tractament del Delinqüent, realitzat a la Havana (Cuba) del 27 d'agost al 7 de setembre de 1990

- Recomanació Rec(2001)10 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa als Estats membres sobre el Codi europeu d'ètica de la policia, 19 de setembre de 2001

Com que l'objecte d'aquest estudi es centra en l'ús de l'arma de foc per part dels agents de policia en casos reals, es farà referència exclusiva a allò que la legislació aporta en aquest punt en concret, sense abordar l'àmbit més genèric de l'ús de la força.

Els punts més importants són els següents:

- En l'exercici de les seves funcions, el funcionari de policia ha d'actuar amb tota la determinació necessària, sense recórrer mai a la força més que el raonable per complir la missió exigida o autoritzada per la llei.
- L'ús de les armes de foc es considera una mesura extrema.
- Es pot utilitzar la força i les armes de foc quan altres mitjans siguin ineficaços o no garanteixin l'objectiu del resultat previst.
- Només es pot fer ús de les armes de foc en defensa pròpia o d'altres persones, en cas de perill imminent de mort o lesions greus, o amb el propòsit d'evitar un delictes particularment greu que comporti una amenaça seriosa per a la vida, o amb l'objecte de detenir una persona que representi aquest perill i oposi resistència a l'autoritat.
- Abans d'utilitzar les armes de foc els policies s'han d'identificar i han d'advertir de la seva intenció, excepte que en donar aquesta ordre es possessin en perill, hi hagués un risc de mort o danys greus a altres persones, o si fos evidentment inadequada o inútil ateses les circumstàncies del cas.
- Quan l'ús de les armes de foc sigui inevitable, els agents han d'actuar en proporció a la gravetat del delictes, reduir al mínim els danys i les lesions, sol·licitar al més aviat possible servei mèdic a les persones lesionades i comunicar els fets immediatament als seus superiors.

Dins del marc normatiu estatal i català, es farà una referència especial a dos apartats que consten de forma idèntica a la LOFCS 2/1986, a la Llei 16/1991 de les policies locals de Catalunya i a la Llei 10/1994 de la PG-ME. Concretament, en referència a les relacions amb la comunitat, disposen que els agents de policia han de:

- Actuar, en l'exercici de llurs funcions, amb la decisió necessària i sense retard, quan d'això depengui evitar un mal greu, immediat i irreparable, i regir-se, en fer-ho, pels principis de congruència, d'oportunitat i de proporcionalitat en la utilització dels mitjans a llur abast.
- Utilitzar les armes només en les situacions en què hi hagi un risc racionalment greu per a la vida o la integritat física d'ells mateixos o de terceres persones i en les circumstàncies que puguin comportar un risc greu per a la seguretat ciutadana, i han de regir-se, en fer-ho, pels principis a què es refereix l'apartat anterior.

PRINCIPIS D'OPORTUNITAT, CONGRUÈNCIA, I PROPORCIONALITAT

L'aplicació de la força pels agents de policia sempre s'ha de donar en el marc de la legitimitat, per tant, el funcionari encarregat de fer complir la llei ha de conèixer allò que és jurídicament correcte i fins on determina la llei que és legítim arribar.

L'agent ha de conèixer a fons un aspecte primordial quan aplica la força legítima: el principi de proporcionalitat entre l'aplicació de les mesures de control i les resistències que es pretenen aturar.

En realitat, el principi de proporcionalitat que s'invoça, tant en la legislació catalana i estatal com en la internacional, no està definit en cap instrument jurídic: sí que s'esmenta, però sempre cau en l'anomenada força que és imprescindible o els mitjans que han estat necessaris, conceptes citats sovint però poc definits.³

A continuació es fa una definició dels tres principis.⁴

OPORTUNITAT

S'entén com la necessitat o no de recórrer a la coacció física, d'acord amb la informació que es té de la situació i del subjecte en qüestió. L'agent de policia ha de valorar quines són les circumstàncies pròpies del lloc, el coneixement de la persona sospitosa o infractora, la seva perillositat i reaccions possibles, així com la pròpia experiència del policia per determinar si la detenció (o qualsevol tipus d'intervenció) es pot fer emprant altres tipus de mitjans que no comportin la utilització de la força.

En tot cas, el concepte oportunitat comporta que l'ús de la força ha de ser racionalment imprescindible per a complir els objectius professionals. En el cas que es poguessin utilitzar altres mètodes alternatius per donar resposta a la problemàtica plantejada no estaria mai justificat l'ús de la força.

CONGRUÈNCIA

Una vegada que l'agent de policia hagi decidit l'ús de la força, perquè això sigui legítim, entre els mitjans legals previstos i disponibles, ha d'escollir el que sigui més idoni i que s'adapti a la situació concreta. L'agent ha d'actuar amb l'habilitat adquirida en la instrucció o formació rebuda. Juntament amb aquesta habilitat de l'ús de la força, l'agent de policia ha d'actuar amb serenitat emocional i autocontrol.

PROPORCIONALITAT

Finalment, una cop s'ha decidit l'ús de la força i el mitjà més idoni, l'agent de policia ha d'adequar la intensitat en la seva aplicació, de manera que no ultrapassi mai el límit del que és estrictament necessari per aconseguir el control de la persona i/o situació.

USOS DE L'ARMA DE FOC

La Instrucció 5/2008, d'11 de març, sobre l'ús d'armes de foc per part dels funcionaris de la PG-ME relaciona els supòsits concrets en què es pot fer ús de les armes de foc i els altres en què no se'n pot fer ús. Es detallen a la taula 1.1.

3. *Una propuesta alternativa de regulación del uso de la fuerza policial.* Grupo de Estudios de Política Criminal. Málaga: Tirant lo Blanch, 2012.

4. A partir de la descripció de l'article 39 del Codi d'ètica de la Policia de Catalunya, aprovat per l'Acord de Govern GOV/25/2015 de 24 de febrer.

TAULA 1.1. Supòsits concrets d'ús d'armes de foc

SÍ que es poden utilitzar	NO es poden utilitzar
<ul style="list-style-type: none"> En cas d'atac armat i risc imminent contra la vida i la integritat física del policia o altres persones. 	<ul style="list-style-type: none"> Les armes de foc no es poden treure de la funda o exhibir amb finalitats exclusivament intimidadores.
<ul style="list-style-type: none"> Quan un presumpte delinqüent ofereixi resistència armada, posant en perill la pròpia vida del policia o la d'altres persones i no pugui reduir-se ni detenir-se fent servir mesures menys extremes. 	<ul style="list-style-type: none"> Tret dels casos molt justificats i excepcionals, sempre vinculats a un risc greu per a la integritat o la vida de l'agent policia o de terceres persones, no s'han d'efectuar trets a l'aire o al terra amb finalitat intimidadora o per fer desistir un presumpte delinqüent de la seva actitud.
<ul style="list-style-type: none"> En defensa pròpia o d'altres persones, quan hi hagi un perill imminent de mort o de lesions greus. 	<ul style="list-style-type: none"> Si, malgrat tot, s'han d'efectuar trets amb finalitat intimidadora, sempre que sigui possible s'ha de disparar sobre una superfície que absorbeixi l'energia del projectil i no provoqui cap rebot.
<ul style="list-style-type: none"> Per refusar un atac amb armes de foc, imminent i violent contra persones, edificis i instal·lacions que estiguin sota custòdia o la vigilància dels quals s'han encarregat a la PG-ME. 	<ul style="list-style-type: none"> En cas de fugida a peu o bé amb vehicle d'un presumpte delinqüent, mai no s'ha d'utilitzar l'arma de foc si aquest, en la seva fugida, no posa en perill la vida ni la integritat física del policia o d'altres persones.
<ul style="list-style-type: none"> Per evitar la utilització d'explosius, armes de foc o altres objectes perillosos que amenacin la vida i la integritat física de les persones. 	<ul style="list-style-type: none"> Tret dels casos en què estigui especialment justificat, no s'han de disparar trets a les rodes dels vehicles en marxa per aturar-los.
<ul style="list-style-type: none"> Contra animals perillosos, malferits i/o agonitzants quan representin un perill directe o indirecte per a les persones, sempre que no siguin factibles altres solucions en un temps prudencial i sense que es comprometi la seguretat, o bé que per les circumstàncies del lloc i del moment sigui l'única opció viable. 	<ul style="list-style-type: none"> En els casos en què a prop hi hagi grups de persones no involucrades, per l'alta probabilitat de posar-les en perill.

PROCESSOS MENTALS, FÍSICS I PSICOLÒGICS EN SITUACIONS DE RISC RACIONALMENT GREU PER A LA VIDA

REACCIÓ DE L'ORGANISME

En situacions de risc racionalment greu per a la vida, com és el cas dels enfrontaments armats, el comportament humà hi té un paper crític.

La majoria de persones no han tingut l'experiència de trobar-se en una situació de perill imminent i, quan això succeeix, algú pot tenir reaccions emocionals, cognitives, conductuals, fisiològiques o instintives que incrementin el perill per a si mateix i també per als altres. Així, les respostes de cada persona poden anar des d'una actitud d'activació fisiològica fins a un veritable descontrol en el comportament.

Com diu Manuel Fidalgo (1996), en física, es pot preveure exactament, per exemple, la reacció d'un material sotmès a una pressió exterior. En les ciències del comportament no existeix un criteri simple que ajudi a predir al detall la reacció d'un individu davant d'una situació crítica. Les variables a considerar són extremadament nombroses i les reaccions davant aquestes situacions plenes d'estímuls són diverses i, a més, estan en funció del context en què es presentin. D'altra banda, si davant un mateix estímul dos subjectes reaccionen de forma diferent, pot indicar que prové d'una altra o altres variables que donin una diferència objectiva de sensibilitat a la causa pertorbadora i, per exemple, podria ser com la percepció diferent de la intensitat de la causa, anomenada amenaça experimentada, noció de gran importància en l'estudi del comportament humà davant d'amenaques exteriors.

Així, per dur a terme un treball preventiu eficaç, cal entendre i conèixer la cadena de reaccions que una persona acostuma a experimentar en una situació de risc ra-

cionalment greu per a la vida. D'aquesta manera, les persones podran ser-ne més conscients, tenir-les més presents i no sorprendre'ls la seva aparició. Així mateix, hi haurà la possibilitat de detectar variables personals que puguin determinar reaccions semblants entre les persones.

La cadena de reaccions s'inicia per la mateixa forma de presentar-se, el context, l'espai i les característiques del cas en qüestió. Els subjectes perceben la situació i l'amenaça que suposa. En aquest moment, s'activa el sistema nerviós autònom i es fan avaluacions sobre el context i els recursos adaptatius propis per afrontar la situació. Aquestes avaluacions poden no ser conscients, però sí que originen un estat emocional conscient a partir de la seva interacció amb els nostres plans d'acció o les nostres accions. Així, després de l'activació i l'avaluació, la persona executa accions o plans d'acció.

En aquest moment, un factor determinant de conductes adaptades a la situació és la informació o el coneixement, ja que hi ha la possibilitat que aquests plans i/o accions que s'executen quedin interromputs pel desenvolupament de la situació d'enfrontament armat. La discrepància o la interrupció que pot haver-hi en aquests casos és l'element central per a percebre la situació com a altament emocional. Quelcom no s'ajusta al que estava previst i l'organisme ha de preparar-se per a la situació, fisiològicament i cognitivament. És en aquest punt del procés quan la persona té les exigències més grans, reavalua la situació i té informació de l'èxit o no dels seus esforços. Si la interrupció no desapareix o no són possibles plans alternatius, el sistema fisiològic i cognitiu es pot traduir en un estat d'excitació que pot donar lloc a reaccions emocionals com ara por, ansietat, ira...; reaccions instintives d'atac, de fugida..., o, fins i tot, distorsions perceptives. Aquests tipus de respostes es tracten a l'apartat següent, ja que poden donar lloc a resolucions inesperades. En aquest punt, l'experiència o ensinistrament previ de la persona pot tenir un paper fonamental per encaminar la situació crítica cap a una resolució amb més garanties.

Es pot dir, doncs, que aquesta cadena de reaccions conté respostes fisiològiques, emocionals, instintives, cognitives i conductuals. No obstant això, cal tenir en compte que hi ha factors individuals associats que poden intervenir i modular la presència i l'expressió d'aquestes reaccions en les diferents persones:

- l'estructura de personalitat és un primer factor essencial; la forma de ser d'una persona determina un grau de predicció en les seves reaccions;
- el gènere, l'edat, els marcadors biològics (derivats del sistema nerviós, del sistema endocrí...), la formació acadèmica prèvia, l'experiència personal... són altres factors que també poden influir.

RESPOSTES, REACCIONS I FENÒMENS

Tal com s'ha comentat, quan una persona no està preparada per afrontar una situació determinada, acostuma a aparèixer un estat d'excitació, que pot tenir conseqüències positives o negatives.

Diversos autors han treballat i aprofundit en aquesta qüestió, amb els resultats que s'exposen en els apartats següents.

DANIEL GARCÍA ALONSO⁵

Segons l'autor, davant d'una agressió, si la persona no està preparada, es passa per les fases d'estrès positiu o negatiu. Si ho fa per eustrès (estrès positiu) serà un bon moment per iniciar la defensa, però si entra en un distrès (estrès negatiu) serà gairebé impossible fer una defensa eficaç, perquè es pot perdre tot el control del cos i

5. GARCÍA ALONSO, Daniel. *Estudio sobre la reacción del policía ante el peligro y los enfrentamientos armados* [recurs electrònic]. Asociación Profesional de Policías. Madrid: Bubok Publishing cop., 2012.

de les seves reaccions. Un dels marcadors de l'estrès a què es refereix l'autor i que pot il·lustrar aquesta diferència entre estrès positiu i negatiu seria el de les pulsacions cardíaques. S'anomena marcador perquè, segons Torpy,⁶ queda evidenciat que experimentar estrès emocional o físic causa un augment de la freqüència cardíaca i una elevació de la pressió arterial.

García Alonso diferencia les fases de l'estrès que es detallen a la taula següent.

TAULA 1.2. Fases de l'estrès, per pulsacions cardíaques	
Entre 115 i 145 pulsacions per minut (ppm)	<ul style="list-style-type: none"> • El cos està en les òptimes condicions per afrontar una agressió. • L'individu disposa del màxim nivell de destresa motora fina, si bé l'habilitat digital es comença a perdre. • Es té una adequada visió perifèrica i una bona capacitat cognitiva.
Entre 145 i 175 ppm	<ul style="list-style-type: none"> • Es perd l'habilitat motora complexa. • Es deteriora el procés cognitiu i la capacitat auditiva.
Més de 175 ppm	<ul style="list-style-type: none"> • S'entra en situació de pànic i és quan s'obté el màxim nivell d'habilitat motora global,⁷ per tant, es podrà córrer més per fugir o lluitar. • Es perd la visió perifèrica i només queda la visió en profunditat (visió o efecte túnel).
Més de 200 ppm	<ul style="list-style-type: none"> • Es poden tenir llacunes de memòria. • Serà freqüent que una persona tan sols pugui recordar, en les 24 hores següents, només un 30% del que va passar. Superarà el 50% en les 48 hores següents i el 75-95% en les següents 72-100 hores. Aquest fenomen s'anomena amnèsia per estrès crític.

En el mateix estudi de l'autor es fa una anàlisi sobre 157 oficials de policia que van estar involucrats en tirotejos. Quant a respostes i fenòmens relacionats amb la percepció,⁸ es revelen els resultats específics següents:

• disminució del so (exclusió auditiva)	84% dels casos
• visió en profunditat (efecte túnel)	79%
• pilot automàtic amb pocs o cap pensament conscient	74%
• claredat de visió	71%
• temps en càmera lenta	62%
• pèrdua de memòria d'una part dels fets	52%
• pèrdua de memòria d'una part del seu comportament	46%
• dissociació i sentit de pèrdua de la realitat	39%
• distorsió de la memòria: veure, escoltar, actes	21%
• temps en càmera ràpida	17%
• paràlisi temporal	7%

6. TORPY, Janet M. «El estrés emocional agudo y el corazón». *The Journal of the American Medical Association-JAMA*, 18 de juliol de 2007 Vol. 298(3).

7. En la motricitat global intervenen principalment els músculs més grans, inclou activitats com caminar o córrer i requereix menys precisió que la motricitat fina (font: TERMCAT, Centre de Terminologia de la llengua catalana).

8. Aquests fenòmens s'expliquen amb més detall al capítol 2.

ERNESTO PÉREZ VERA I FERNANDO PÉREZ PACHO⁹

Aquests autors van fer una anàlisi de 22 casos d'agents de policia de l'Estat espanyol que van estar involucrats en enfrontaments armats, per tal de treballar sobre les anomenades distorsions perceptives.

Es diferencia entre les distorsions presents abans del primer tret i després d'aquest, amb el detall del nombre d'agents que ho experimenten i la mitjana del grup en percentatge.

TAULA 1.3. Nombre d'agents que van experimentar distorsions perceptives

Distorsions perceptives	Abans del primer tret	Durant o després del primer tret
Visió túnel	17	15
Agudització dels detalls	7	5
Reducció del so	16	12
Intensificació del so	4	5
Càmera lenta	19	17
Càmera ràpida	1	3
Altres	---	3

TAULA 1.4. Distorsions perceptives experimentades abans, durant o després del primer tret. Mitjanes de grup, en percentatge

Grup	Abans del primer tret	Durant o després del primer tret
Distorsions visuals	31%	35%
Distorsions auditives	32%	30%
Distorsions temporals	37%	35%

JAMES L. LOCKARD¹⁰

L'autor afirma que en els enfrontaments armats o episodis estressants poden aparèixer les respostes, reaccions o fenòmens que es detallen tot seguit.

Respostes inadequades

Davant d'un estímul estressant, poden derivar respostes inadequades de forma instintiva i descontrolada, per acció o omissió.

- **Atac.** Ús descontrolat de la força física o letal contra persones o coses en situacions objectivament controlables malgrat l'estímul. El cas més comú és l'efecte dòmino, que passa en intervencions armades en què actuen diversos agents. Aquest efecte pot originar-lo el so d'un tret, que conseqüentment provoca la descàrrega incontrolada de la resta d'agents. Posteriorment, ningú no podrà justificar per què va disparar ni contra què.
- **Fugida.** Incapacitat momentània d'assumir i controlar un fet estressant, el qual es té la necessitat o obligació d'afrontar.
- **Paralització per la por.** Inhibició dels ressorts de conservació, que no tan sols repercuteix en el compliment d'un deure sinó que sovint provoca la mort de qui el pateix.

Distracció del pensament

Distracció de la ment respecte del fet o moment de crisi per divagar sobre qüestions trivials i sense cap relació. Aquestes intrusions fantàstiques no són comunes a totes les persones i no es pot dir que siguin clarament negatives en tots els casos; simplement, apareixen i s'hi conviu durant uns instants.

9. PÉREZ VERA, Ernesto; PÉREZ PACHO, Fernando. *En la línea de fuego. La realidad de los enfrentamientos armados*. Madrid: Tecnos, 2014.

10. LOCKARD, James L. *Survival thinking for police and correction officers*. Springfield: Charles C. Thomas, 1991.

Distorsions sensorials

- **Alteracions visuals.** Efecte en què la persona sembla haver penetrat de sobte en una sala de projecció a les fosques i on els seus ulls són incapaços de percebre altra cosa que no siguin les imatges de la pantalla. Es coneix com a efecte túnel i impedeix detectar qualsevol altra circumstància al seu voltant. És un fenomen extremadament perillós.
- **Alteracions auditives.** Efecte en què la persona pateix un bloqueig acústic que redueix i, a vegades, anul·la el so de les pròpies detonacions. No ha d'estranyar que molts policies es sorprenguin de no haver sentit ni un sol dels seus trets. L'experiència demostra que es dispara entre tres i quatre vegades més del que es pensa. Tot i això, val a dir que la discordança acústica no sembla que afecti de manera uniforme a tots els sons. Pot succeir el cas que no se sentin gaire les pròpies detonacions i, en canvi, se senten les de l'adversari com a canonades. Fora de la casuística pròpia dels enfrontaments, també és fàcil que en alguna situació estressant o estat d'excitació s'hagi experimentat el fet de no haver sentit a curta distància les veus o advertències d'algun altre agent.
- **Alteracions en les apreciacions temporals.** Efecte en què la persona percep els fets com a molt més ràpids o molt més lents del que en realitat passen. No obstant això, el més comú és la vivència de la situació com si succeís a càmera lenta. És un dels fenòmens més freqüents.

Lapsus d'inconsciència

Aparició difuminada en la ment de tot o una part de l'episodi crític. La persona es mostra incapaç de reconstruir coherentment els fets. Es manifesta amb més intensitat en les persones que viuen per primera vegada una experiència estressant i els efectes acostumen a disminuir quan l'exposició a aquesta situació es repeteix.

DAVID BERENQUERAS DUCH¹¹

L'autor analitza diversos casos d'enfrontaments armats reals visualitzats en continguts audiovisuals i en els casos didàctics que ell, com a formador, ha portat a terme amb un gran nombre d'agents (més de dos mil, de diversos països del món). D'aquests casos, n'extreu les reaccions típiques que tenen els policies, amb paraules de l'autor «el seu desajust».

Individualització de l'amenaça

A partir d'una situació d'amenaça els agents actuen de forma individual tot i estar acostumats a treballar en binomi. Aquesta reacció es dona quan els dos policies perceben l'amenaça i aquesta els obliga a dipositar tota l'atenció en l'individu/s. És aleshores quan cada policia actua com si estigués sol i dissenya la seva estratègia d'actuació sense tenir en compte l'agent que està al seu costat.

No es pot disparar on s'està mirant

En una situació de perill vital, el sistema instintiu del policia fa que necessiti veure l'estímul perillós que l'està amenaçant. Per tant, en cap moment no pot perdre de vista l'estímul amenaçador. Això provoca que si el policia té l'arma a la mà, aquesta estarà per sota del

¹¹. BERENQUERAS DUCH, David. *Cara a cara ante una intervención armada*. Barcelona: Andreu Soler i Associats, 2010.

seu camp visual. El resultat és que els policies són incapaços de poder visualitzar l'alça i el punt de mira i, per tant, no poden escollir la zona corporal de l'agressor on volen que arribin els seus trets i veuen l'agressor com una figura no definida, com un bloc.

Efecte túnel

Quan el policia ha de fer una demanda molt important d'atenció visual, la visió queda emmarcada. Aquest efecte fa desaparèixer la visió perifèrica (visió lateral), així com la visió de profunditat (més enllà de l'estímul, per darrere).

Seriosos problemes per desplaçar-se amb armes de foc

Aquesta reacció té una marcada correlació amb la formació.

D'altra banda Berengueras diferencia també quines són les observacions conductuals típiques que es produeixen davant d'una agressió sobtada amb arma.

En una primera fase, el policia reacciona ràpidament en estat de semiinconsciència:

- reflexos espinals (retirada, estirament, extensor creuat)
- reflex de sobresalt
- moviments semivoluntaris (desplaçament allunyat, mitja volta, caiguda, salts)
- congelació

En una segona fase, iniciada ja la primera resposta, utilitza una altra via (cortical, lenta i rica) per desplegar tot l'aprenentatge, experiència, coneixements... que pot afavorir la seva intervenció o la forma d'afrontament:

- fugida (desplaçament allunyat, mitja volta, gir, córrer, caiguda, salts)
- lluita o atac defensiu (pilot automàtic)
- congelació
- submissió

A partir d'aquestes reaccions, Berengueras fa un pas més enllà i aborda la necessitat de reflexionar sobre quina podria ser la millor formació per afrontar una actuació policial en què hi hagi un enfrontament armat, i també a les seves conclusions exposa la necessitat de formar els agents de policia en aquesta àrea.

ÀMBIT FORMATIU

FORMACIÓ DE L'ASPIRANT A POLICIA DE CATALUNYA (2000-2015)

El Curs de formació bàsica per a policies (CFBP) té una durada de nou mesos amb un total de 1.270 hores lectives.¹²

Un dels objectius del CFBP ja preveu la intenció que l'alumnat pugui rebre formació per afrontar les diverses situacions policials: «Analitzar i considerar la complexitat de les diferents situacions que haurà d'afrontar, així com adoptar uns criteris d'actuació en les situacions de conflicte que assegurin la seva intervenció amb imparcialitat, serenitat, proporcionalitat i fortalesa, per tal de prevenir el delictes i mantenir i restablir la seguretat ciutadana».

¹² En aquest estudi l'any acadèmic de referència és el 2014-2015.

Per tal de fer l'anàlisi corresponent en relació amb el present estudi es farà la descripció de la formació de tir que han rebut els agents de la policia de Catalunya durant el període 2000-2015, així com d'altres procediments policials que es treballen en els mòduls i assignatures del CFBP, principalment tir i armament, procediments policials i defensa personal. Per aquest motiu, tant rellevant és la valoració de la manipulació de l'arma de foc com les pràctiques de tir, així com la formació relativa als desplaçaments amb l'arma de foc i altres mètodes d'ús de la força amb les mans i el bastó policial.

ASSIGNATURA DE TIR I ARMAMENT (44 HORES)

Inclou l'aprenentatge dels coneixements i les habilitats en els conceptes del tir, així com la bona manipulació i ús de les armes de foc, on es prioritzen les normes de seguretat, tant a les galeries de tir com a l'àmbit posterior que implicarà la portabilitat i l'ús de les armes en la professió policial.

Els objectius de l'assignatura principalment són:

- usar i controlar les armes de foc d'acord amb els principis de congruència, oportunitat i proporcionalitat i amb les normes que en regulen l'ús;
- detectar el funcionament correcte o incorrecte de les armes de foc;
- mantenir les armes de foc d'acord amb les instruccions d'ús i de conservació establertes;
- saber utilitzar les armes estudiades en el CFBP: el muntatge i el desmuntatge, els mecanismes de seguretat, així com els conjunts bàsics de mecanització;
- assumir que l'arma de dotació és una eina de treball del policia que ha de conèixer a la perfecció per al futur desenvolupament de la seva professió;
- aprendre les diferents tècniques del tir policial i les diferents posicions de tir;
- practicar els exercicis de tir a les galeries per tal de garantir l'assoliment dels coneixements sobre el tir de defensa policial;
- saber identificar i solucionar les principals interrupcions d'una arma de foc.

Les 44 hores de l'assignatura estan repartides de la manera següent:

- teoria del tir (6 hores)
- manipulació (12 hores)
- exercicis de pràctiques d'arma llarga (4 hores)
- avaluació teòrica (2 hores)
- avaluació sobre manipulació (2 hores)
- exercicis de pràctiques d'arma curta (18 hores)

LES PRÀCTIQUES D'ARMA CURTA

D'aquests exercicis, les quatre primeres hores es dediquen a tir de precisió, per tal de mecanitzar els principals moviments de psicomotricitat fina necessaris per poder efectuar un tret efectiu amb l'arma de foc (especialment com s'agafa l'arma, la pressió del disparador i la presa dels elements de punteria):

- exercici 1: tir de precisió, doble acció, arma 45°
- exercici 2: tir de precisió, doble acció, amb extracció des de la funda

Les 14 hores restants es practica tir de defensa policial, per adaptar-se millor a les actuacions policials d'ús de l'arma de foc. Aquesta és una modalitat de tir instintiu defensiu basat en la no utilització dels elements de punteria per efectuar els trets

quan la proximitat ho fa innecessari. Enfocada a la realitat dels enfrontaments amb arma de foc, aquesta pràctica de tir s'imparteix en el CFBP des de l'any 2000. Per assimilar ràpidament la tècnica és preferible empunyar l'arma amb les dues mans i aconseguir que l'arma sigui com una prolongació del braç. A diferència del tir de precisió, en aquesta modalitat és important no pensar en l'arma ni en els elements de punteria i concentrar-se en la silueta i, més concretament, en l'àrea on es vol impactar. Una altra particularitat és que es fa amb els dos ulls oberts, la qual cosa amplia el camp de visió lateral, també coneguda com a visió perifèrica:

- exercici 3: tir de defensa policial amb cartutx a la recambra
- exercici 4: tir de defensa policial, amb cartutx a la recambra amb reducció de zona d'impacte
- exercici 5: tir de defensa policial amb cartutx a la recambra, reducció de la zona d'impacte, amb temps (avaluació a la 2a sèrie)
- exercici 6: tir de defensa policial, sense cartutx a la recambra
- exercici 7: tir de defensa policial, sense cartutx a la recambra, amb temps
- exercici 8: tir de defensa policial, sense cartutx a la recambra, reducció de la zona d'impacte, amb temps
- exercici 9: tir de defensa policial, sense cartutx a la recambra, reducció de la zona d'impacte, amb temps (avaluació a la 2a sèrie)

En aquestes pràctiques de tir de defensa policial es comença amb l'arma a la funda cada cop que l'aspirant efectua un tret. L'agent ha d'extreure l'arma al més ràpidament possible, amb un temps màxim de 4 segons, l'ha de posar en disposició de foc i ha d'efectuar un tret adreçat a la silueta. La posició del tirador és isoscèlica i es dispara a 5 metres de les siluetes.

Es fan tres exercicis (3, 4 i 5) amb la posició inicial de l'arma amb cartutx a la recambra i quatre exercicis (6, 7, 8 i 9), sense cartutx a la recambra. En els exercicis 5 i 9 s'avalua la tirada, consistent a disparar deu trets dirigits a un foli blanc situat al centre de la silueta. Per aprovar és necessari haver fet un mínim de cinc impactes dins del foli, independentment de com hi estiguin distribuïts. És a dir, no hi ha més puntuació si els impactes estan en el centre del foli, tal com seria amb el concepte de diana.

Un cop finalitzats els exercicis pràctics de tir no es dóna cap directriu o indicació als aspirants sobre quina és la millor disposició en què poden portar l'arma de servei (amb cartutx o sense, amb fiador o sense), tot i que es comenten els avantatges i inconvenients de cada posició i es remarca com a rellevant que l'arma curta de dotació sempre es porti de la mateixa manera.

Com és evident, durant tota l'assignatura de tir i armament es recorden constantment les normes de seguretat d'ús de les armes de foc. Aquesta primacia de la seguretat implica, però, que no es fa cap exercici amb arma de foc de forma dinàmica.

ASSIGNATURA DE PROCEDIMENTS POLICIAIS (80 HORES)

Els aspirants del CFBP es formen en els coneixements teòrics i pràctics de la identificació, l'escorcoll o l'emmanillament de persones. És una assignatura força completa que engloba diverses tècniques operatives.

Entre d'altres, l'alumnat interioritza diversos conceptes rellevants de la tasca policial com ara les mesures de seguretat en les intervencions, el treball en binomi, les comunicacions amb la sala operativa...

Pel que fa a l'ús de l'arma de foc s'exposen a continuació tres tècniques que també es treballen en aquesta assignatura.

Desplaçaments amb arma de foc

Un dels procediments policials del CFBP rep el nom de desplaçaments durant el patrullatge, accés i precaucions en els llocs tancats. Dins de les diverses tècniques es troba el desplaçament a peu amb arma de foc, consistent en el moviment dels aspirants en parelles en una situació de risc alt i, per tant, amb possibilitat de portar les armes de foc a les mans.

A la formació cal diferenciar dos períodes:

- Abans de la Instrucció 5/2008, els aspirants van ser formats en les tècniques de desplaçaments en binomi amb l'arma de foc a les mans. Aquests desplaçaments es practicaven en espais tancats, oberts i alguna vegada en escales.
- A partir de la Instrucció 5/2008 i fins al curs 2013-2014, aquests desplaçaments s'han realitzat des d'una posició d'arma a la funda, funda oberta i mà a l'arma. Per tant els aspirants no han rebut cap formació en desplaçament amb arma de foc a les mans.

Identificació d'un individu en situació de risc alt

En aquesta formació cal diferenciar dos períodes:

- Abans de la Instrucció 5/2008, els aspirants aprenien la tècnica d'aproximació a un individu que porta una arma de foc donant les ordres oportunes des d'una coberta i amb distància de seguretat, mentre apuntaven l'individu sospitosos amb les seves armes de dotació. Un cop l'individu obeeix les ordres i es tira en posició de bocaterrosa amb els braços oberts i palmells cap amunt, un dels agents es dirigeix fins a ell i l'emmanilla al terra, mentre l'altre agent el cobreix amb l'arma de foc a la mà.
- A partir de la Instrucció 5/2008, aquestes ordres es practiquen amb l'arma a la funda, amb la funda oberta i amb la mà a l'arma, encara que l'individu tingui l'arma de foc a la seva mà.

Aturada de vehicle en situació de risc alt

A la formació cal diferenciar dos períodes:

- Abans de la Instrucció 5/2008. A la tècnica es tracta d'aturar un vehicle amb ocupants sospitosos d'haver comès algun delictes fent ús d'una arma de foc. Per aquesta raó els agents que estan fent un seguiment del vehicle sospitós donen les ordres perquè s'aturi amb la megafonia des de l'interior del vehicle policial. Un cop el vehicle sospitós està aturat, es donen les indicacions als ocupants perquè surtin d'un en un. Després, un dels agents cobreix amb la seva arma de foc a la mà els moviments de l'altre agent, que s'encarrega d'emmanillar els sospitosos.
- A partir de la Instrucció 5/2008. L'agent que s'encarrega de la cobertura ho fa amb l'arma de foc a la funda, funda oberta i mà a l'empunyadura de l'arma.

CANVIS EN L'ASSIGNATURA DE PROCEDIMENTS POLICIALS

Des del curs 2012-2013 i en el marc de les diverses accions de millora que s'introdueixen anualment en el CFBP, els aspirants han pogut realitzar unes pràctiques dinàmiques fora de l'àmbit avaluatiu i dins de l'assignatura de procediments policials.

• Exercicis dinàmics del CFBP 2012-2013

Al mes de juny de 2013 un total de 88 alumnes van practicar els dos exercicis que es descriuen tot seguit, de forma contínua, és a dir, que just en el moment de finalitzar l'exercici 1 van realitzar l'exercici 2. Els aspirants anaven equipats amb armilla antibales i amb un casc/màscara de protecció tipus *simunition*. Ambdues pràctiques van ser enregistrades amb un sistema audiovisual.

TAULA 1.5. Exercici dinàmic 1, CFBP 2012-2013

Descripció	
L'alumnat arriba per binomis a una de les galeries de tir, que s'ha distribuït com l'interior d'una nau industrial. Després de fer un petit exercici d'esgotament físic per aconseguir un ritme cardíac elevat, els dos aspirants reben la informació que ha saltat l'alarma de robatori d'una empresa i que s'han sentit uns sorolls a l'interior que podien indicar la presència d'individus sospitosos. Un cop els aspirants són a dins de la nau (galeria) veuen un individu regirant uns armaris. Aquest individu porta una pistola a la cintura. Els agents donen les ordres oportunes perquè l'individu es tiri a terra de bocaterrosa amb els braços oberts i els palmells cap amunt; quan els aspirants estan emmanillant l'individu, que oposa certa resistència, pel darrere i d'una porta mig oberta que hi ha al final de la galeria, surt un segon individu que efectua diversos trets de fogueig.	
Resultats	Interpretació
57% Van detectar que l'individu portava una arma a la cintura	L'efecte túnel sobre l'individu sospitós va ser generalitzat. Aquest efecte impedeix distingir que portava una arma de foc, que hi havia una porta mig oberta i, sobretot, que d'aquesta porta va sortir un segon individu que va obrir foc contra els aspirants.
52% No van detectar que hi havia una porta mig oberta	
56% No van veure el segon individu	
82% Es van sorprendre quan van rebre els trets	
18% Van poder iniciar la resposta defensiva amb l'arma de foc	

A l'exercici següent, els percentatges dels resultats s'han obtingut de dues maneres diferents. La valoració sobre 88 aspirants correspon a una enquesta per escrit que van fer tots els alumnes. La valoració sobre 22 s'ha obtingut visualitzant la gravació audiovisual de la pràctica d'aquests 22 alumnes.

TAULA 1.6. Exercici dinàmic 2, CFBP 2012-2013

Descripció			
A l'entrada de l'aula de desplaçaments (<i>killer house</i>) arriben els alumnes i se'ls informa que s'ha rebut l'avis d'uns veïns que han sentit una discussió i crits d'una dona, com un cas de violència domèstica (VIDO). Quan els aspirants accedeixen a l'interior del domicili senten uns crits de dona molt forts i poc intel·ligibles, similar a «No ho facis!». A continuació se senten dos sorolls molt forts, tipus cops o detonacions. Quan els aspirants arriben a un passadís veuen que del fons del passadís surt un individu amb un caminar oscil·lant que es dirigeix cap a la sortida. L'individu porta a la mà un mànec de plàstic dels que s'utilitzen per agafar les màquines domèstiques de perforar parets.			
Resultats	88 aspirants	22 aspirants	Interpretació
Van aturar l'individu correctament		4 (18%)	La majoria d'aspirants no van ser capaços d'utilitzar la força per aturar un individu que podia ser sospitós d'un delictes de VIDO en una situació confusa. Majoritàriament no hi ha una progressió de la força de forma descendent (arma de foc - mans - bastó policial). A la majoria de supòsits es van interpretar erròniament els sorolls, que s'entenen com a trets (biaix negatiu), i també l'estri, és a dir com a arma de foc quan no ho és. Això comporta un ús de l'arma de foc contra l'individu no ajustada a dret.
Van deixar marxar l'individu sense actuar		12 (54%)	
Li van disparar	25%	4 (18%)	
Van identificar com a trets els cops amb un objecte contundent	53%		

• Exercicis dinàmics del CFBP 2013-2014

13. El bulevard de l'ISPC fa més de 2.000 m² i reproduceix una confluència de carrers pròpia de qualsevol espai urbà, amb establiments comercials (banc, bar, farmàcia, gasolinera, joieria, forn, armeria, bingo, supermercat...) i dos espais institucionals (una sala de vistes i una comissaria). En aquest conjunt d'espais es pot completar el circuit de l'actuació policial començant per la intervenció al carrer, passant per les actuacions a la comissaria i acabant a la sala de vistes.

Durant els mesos de febrer i juny de 2014, l'alumnat va realitzar els dos exercicis que es descriuen en les taules següents i que també van ser enregistrats amb un sistema audiovisual.

TAULA 1.7. Exercici dinàmic 1, CFBP 2013-2014

Descripció	
En un local comercial del bulevard ¹³ un individu força agressiu discuteix amb una empleada. Quan el binomi d'aspirants intenta tranquil·litzar i controlar l'individu, una segona persona entra per darrere dels alumnes i efectua diversos trets amb una arma detonadora.	
Resultats	Interpretació
Cap alumne va detectar la presència del segon individu i per tant no van poder respondre de cap manera a la seva agressió.	L'efecte túnel sobre el primer individu en el moment de la seva màxima agressivitat va fer que el control de l'entorn fos nul.

TAULA 1.8. Exercici dinàmic 2, CFBP 2013-2014

Descripció		
A una de les galeries de tir se simula un escenari de l'interior d'una empresa, amb despatxos i passadissos. Els binomis d'aspirants reben la informació que dins de l'empresa un treballador està disparant a la resta de persones amb una arma de foc de forma indiscriminada (situació de tirador actiu). En els passadissos i despatxos hi ha siluetes de persones amb diversos objectes a les mans (càmera de fotos...). Els alumnes reben la instrucció de poder obrir foc davant de la silueta que pugui dur una arma de foc i si veuen persones reals a l'interior també poden disparar si alguna d'elles porta una arma de foc. Els aspirants tenen armes de foc amb munició <i>simuniton</i> . En un dels espais del final de l'escenari apareix una persona cridant amb les mans aixecades sense cap objecte i seguidament, en un altre despatx, apareix una silueta mòbil amb una persona armada amb un revòlver.		
Resultats	Interpretació	
Van disparar a les siluetes que no duïen arma	Molts	Aquest exercici va posar en evidència la dificultat d'una actuació d'aquestes característiques, vistes les respostes de l'alumnat, que, just després de la pràctica van omplir una enquesta anònima.
No van veure alguna de les siluetes	Alguns	
Van reconèixer haver disparat al darrer actor amb les mans alçades	28%	
No van disparar a la silueta amb arma de foc	Molts	
Es van apuntar entre ells o als seus peus	Majoria	

Prenent com a mostra el 50% del total que va realitzar les pràctiques (83 alumnes), s'interpreta i es valora la resposta que van donar a algunes de les preguntes.

La pregunta textual «Ha actuat per emocions o per pensaments?» es va valorar i contrastar amb la resposta en la utilització de l'arma de foc: es considera que si van disparar a la persona que cridava sense cap arma (moment més tens) i si van disparar a siluetes que no anaven armades, les seves accions van ser una resposta automàtica i no reflexiva. Alguns alumnes van reconèixer actuar a partir del pensament (procés racional) fins al moment en què va sortir de forma sobtada l'individu corrent i cridant, i d'altres van admetre que ho van fer de forma emocional (automàtica, instintiva o experiencial).

TAULA 1.9. Respostes a «Ha actuat per pensament o per emocions?»				
Reconeixen actuar per pensament	Actuen per pensament	Reconeixen actuar per emocions	Actuen per emocions	%
X	X			46%
X			X	19%
		X	X	27%
	X	X		8%

En relació amb les preguntes sobre les sensacions i emocions que van tenir abans, durant i després de la pràctica, sobre què van aprendre i sobre els beneficis per a la seva millora personal i professional, entre d'altres aspectes els aspirants van valorar haver après que s'ha de ser més reflexiu, per actuar de forma més segura i racional, i a ser conscients que la tasca policial comporta un risc real, que cal estar ben format.

Aquest tipus d'exercicis es valoren com els més apropiats per reconèixer la complexitat dels enfrontaments armats, per poder-ho vivenciar, per la possibilitat de millorar la interpretació de la situació i buscar la resposta més adequada, on s'ha de poder evitar la distorsió perceptiva i augmentar el procés reflexiu.

Al cap d'uns dies els aspirants van rebre una explicació teòrica sobre els casos de tiradors actius o síndrome d'Amok,¹⁴ amb les pautes que haurien de seguir els primers agents que arriben al lloc. Així mateix se'ls va mostrar un recull de les gravacions audiovisuals sobre les seves actuacions i una altra gravació on dos instructors de tir mostraven la resolució adequada de l'exercici.

A partir del CFBP 2014-2015 es van introduir dos nous canvis significatius en la formació de tècniques en què els agents puguin fer ús de l'arma de foc.

Creació d'un nou punt: desplaçaments amb arma de foc

S'especifica als aspirants que aquest procediment s'ha d'aplicar únicament quan el presumpte autor d'un delictes greu està esgrimint una arma de foc amb finalitats intimidadores i/o acaba d'obrir foc. També en els casos excepcionals en què es tingui coneixement fidedigne que hi ha una persona que està obrint foc contra altres persones en un lloc determinat de forma indiscriminada.

Creació d'una nova unitat didàctica: ús progressiu de la força

En aquesta unitat s'explica el marc normatiu de l'ús de la força per part de l'agent de policia, els principis de congruència, oportunitat i proporcionalitat, els aspectes jurídics (eximents penals que es poden aplicar en cas que l'agent de policia hagi d'usar

14. Episodi aleatori, aparentment no provocat, d'un comportament assassí o destructor dels altres, seguit d'amnèsia i/o esgotament. Sovint acompanyat d'un viratge cap a un comportament autodestructiu, és a dir, de causar-se lesions o amputacions, fins i tot, arribar al suïcidi.

la força), la reacció psicofísica de l'agent de policia davant d'un enfrontament armat i l'aplicació de l'ús progressiu de la força (situacions possibles i quadre resum).

ASSIGNATURA DE DEFENSA PERSONAL (90 HORES)

El total de les 90 hores són pràctiques, es realitzen al tatami de l'ISPC i estan estructurades en dos grans blocs de continguts:

- bloc de 30 hores, en què l'objectiu és consolidar les formes elementals de lluita, interioritzar el terra com a superfície de treball, així com el contacte cos a cos i la pràctica de tècniques bàsicament esportives, i així crear una base per després complementar-les amb tècniques i/o tàctiques de caire policial;
- bloc de 60 hores, dedicades a interioritzar l'àmbit d'actuació de les forces i els cossos de seguretat envers els ciutadans, conèixer l'ús i les repercussions de les eines d'aquests cossos, respondre als diferents tipus d'amenaça, aplicar de manera sistemàtica el treball de binomi i diferenciar i reconèixer la importància de la distància de seguretat en els diferents tipus de situacions.

Fins al curs 2014-2015 el contingut de les respostes davant objectes contundents i/o tallants i armes de foc era gairebé inexistent.

A partir del curs 2014-2015 s'han introduït continguts que es treballen de forma dinàmica (intercanvi de binomis, espais amples i reduïts, de forma sobtada...) per apropar-ho a situacions reals i no tant treballar-ho de forma analítica o repetitiva:

- manteniment de la distància de seguretat amb bastó policial (2 hores);
- intent de sostracció de l'arma de foc policial, des de la pròpia funda i amb els desplaçaments amb l'arma a la mà (2 hores);
- respostes davant d'armes blanques: distàncies, esquivades, ús d'eines i d'altres mitjans, aturades... (5 hores);
- respostes davant d'armes de foc: distàncies, ús i mecanització de les eines i d'altres mitjans, criteris d'autoprotecció... (5 hores).

FORMACIÓ CONTINUADA DE L'AGENT DE LA PG-ME

Actualment la formació continuada dels agents de la PG-ME està en un període d'avaluació del nou programa de tir policial. Aquest programa corporatiu forma part d'un nou pla d'entrenament multidisciplinari, amb la introducció d'altres eines policials com, per exemple, el bastó policial extensible. També incorpora canvis qualitatius importants: treball en binomi, transició de bastó policial a arma curta, exercicis dinàmics, multiplicitat d'agressors i elements de cobertura.

CAPÍTOL 2

ESTUDI DELS CASOS REALS

OBJECTIUS

- a) Conèixer les variables que permeten prendre consciència als agents de la policia de Catalunya de la realitat de les situacions amb ús de l'arma de foc.
- b) Identificar les respostes tècniques més freqüents dels agents de la policia de Catalunya en casos reals d'ús de l'arma de foc.
- c) Detectar les reaccions humanes predominants dels agents de la policia de Catalunya en les situacions reals d'ús de l'arma de foc.
- d) Comparar el programa formatiu de l'ISPC en relació amb la informació obtinguda dels casos reals d'ús de l'arma de foc.
- e) Avaluar i analitzar els resultats, per intentar fer-ne una extrapolació directa i veure la incidència d'aquests resultats en aspectes tan heterogenis com:
 - el tipus de formació de tir policial i d'exercicis, distàncies, lluminositat, etc.;
 - l'adquisició de materials i eines policials per a la formació en l'ús de la força a l'ISPC.

SUBJECTES I MÈTODES

ORIGEN DELS CASOS

Les dades de l'estudi s'han recollit entre agents de la PG-ME, respecte dels quals s'ha tingut coneixement que en l'exercici professional han fet ús de l'arma de foc amb resultat de lesions o mort a altres persones, o bé que han tingut un enfrontament directe amb alguna persona que utilitzava una arma de foc. El punt de partida de l'estudi per a treballar aquests casos reals va ser molt diversa i sempre fent ús de la memòria, atès que no es disposa d'un registre informàtic d'actuacions on s'ha fet servir l'arma de foc, per poder fer una explotació de dades ni una anàlisi.

El motiu de triar aquesta població ha estat condicionat pels objectius de l'estudi i per la possibilitat d'accedir a informació d'aquest tipus. En aquest sentit i com que la premissa inicial era la d'analitzar supòsits on els agents treballessin dins l'àmbit ordinari de patrullatge a les unitats de Seguretat Ciutadana (USC), es va començar

per contactar amb alguns d'aquests agents per fer un recull d'informació inicial que complementés la recerca feta prèviament sobre el cas (diligències, notes informatives, reculls de premsa...).

Després d'identificar els agents, es va contactar amb els caps i responsables dels serveis per tal d'informar-los sobre l'estudi que es volia emprendre, alhora que se'ls proposava de convidar els agents a participar-hi, voluntàriament i anònimament, i fer-los una entrevista sobre el cas viscut, sempre des d'un punt de vista formatiu.

De vegades, i després de contactar amb els responsables del servei o amb els mateixos implicats, explicaven o informaven d'algun altre cas on també s'havia fet ús de l'arma de foc. D'aquesta manera es va ampliar el ventall de casos fins a un total de 28,¹⁵ respecte dels quals alguns dels agents participants van voler ser entrevistats. Així mateix es va ampliar l'àmbit inicial de les USC, ja que alguns casos corresponen a actuacions de l'àmbit d'Investigació i de serveis especialitzats com Trànsit o Recursos Operatius.

Pel que fa a l'objectiu de conèixer les reaccions tipus en els enfrontaments amb arma de foc i cercar les propostes formatives per poder treballar-les, s'ha utilitzat la tècnica de mostreig subjectiu per decisió raonada, ja que les unitats de la mostra s'han escollit en funció d'algunes de les seves característiques de manera racional i no casual.

EINES EMPRADES

ENTREVISTA SEMIESTRUCTURADA SOBRE REACCIONS HUMANES I TÈCNIQUES

El primer instrument emprat per a l'estudi va ser una entrevista semiestructurada, amb l'objectiu d'identificar les reaccions humanes i tècniques en enfrontaments amb arma de foc. Prèviament a l'entrevista es va fer una presentació de l'estudi on se n'exposaven els motius i s'establí un compromís de veracitat i confidencialitat.

Aquesta entrevista es va estructurar en tres parts:

- a) en la primera, es tractava que l'agent relatés lliurement els fets que van ocórrer i fes una descripció de les vivències que hi associava;
- b) la segona part es va subdividir en dos àmbits per a detallar aspectes concrets i específics:
 - exploració d'una llista de reaccions tipus en enfrontaments amb arma de foc derivades del factor humà,¹⁶
 - estudi d'un seguit de reaccions tipus en enfrontaments amb arma de foc però, en aquest cas, derivades del factor tècnic;¹⁷
- c) a la tercera part es demanava a l'agent una valoració posterior sobre les repercussions personals, professionals i judicials que es van desprendre de la seva actuació.

15. S'havien trobat tres casos més però per diverses raons no es va poder obtenir el testimoni de cap implicat i finalment es van descartar per a l'estudi.

16. Les reaccions derivades del factor humà són extretes de la literatura científica existent.

17. Les reaccions derivades del factor tècnic són extretes d'especialistes de la Unitat d'Armes de la PG-ME, en qualitat de referents i experts en la matèria.

ENQUESTA DE DETECCIÓ DE NECESSITATS FORMATIVES

El segon instrument emprat per a l'estudi va ser una enquesta de detecció de necessitats formatives sobre enfrontaments amb arma de foc, estructurada en tres qüestions:

- el model de formació que recorden del seu CFBP a l'ISPC,
- el model de tirada corporativa que practiquen a les diferents galeries de tir,

- les mesures, tant de formació bàsica com continuada, que consideren què serien necessàries per donar resposta a enfrontaments amb armes de foc i els que han viscut ells en primera persona.

El propòsit d'aquestes dues eines és establir un marc homogeni d'avaluació estandaritzada, és a dir, cenyida a uns criteris professionals clars i detallats en relació amb la conducta a valorar. D'aquesta manera s'evita caure en subjectivitats i es pot comparar de forma objectiva entre persones avaluades.

DISSENY ESTADÍSTIC

El disseny que planteja aquest estudi és descriptiu, és a dir, es limita a mesurar les variables que es defineixen en l'estudi. En aquest disseny s'han fet servir tant metodologies d'investigació quantitatives (l'observació sistemàtica i les tasques estructurades) com qualitatives (les narracions personals, els qüestionaris oberts i l'anàlisi de documents).

Pel que fa als objectius de conèixer les variables de les situacions reals d'ús de l'arma de foc i les reaccions tipus en els enfrontaments amb arma de foc, tant les derivades del factor humà com del factor tècnic, s'ha utilitzat un paquet de mesures d'estadística descriptiva bàsica a partir de la informació extreta de les entrevistes efectuades.

Quant a l'objectiu de comparar el programa formatiu actual de l'ISPC en relació amb la informació obtinguda dels casos reals d'ús de l'arma de foc, s'ha utilitzat un paquet de mesures d'estadística descriptiva bàsica a partir de la informació extreta de l'enquesta de detecció de necessitats formatives.

DESCRIPCIÓ DE LA MOSTRA

Per a l'anàlisi de les respostes tècniques i les reaccions humanes en situacions reals d'ús de l'arma de foc i per a la validació d'un programa formatiu que pretén donar-hi resposta, s'ha seleccionat una mostra de policies de la PG-ME que han intervingut en aquest tipus de situacions.

Cal destacar que la mostra amb què s'ha treballat és reduïda: són 58 agents. I és que, del total de 17.162 agents de la PG-ME, amb un 21,52% de dones (3.694),¹⁸ es desconeix quants en algun moment de la seva carrera professional havien estat implicats en situacions objecte del present estudi.

VARIABLES PER A DESCRIBRE LA MOSTRA DE POLICIES

Les variables que s'han utilitzat per a descriure la mostra de policies són:

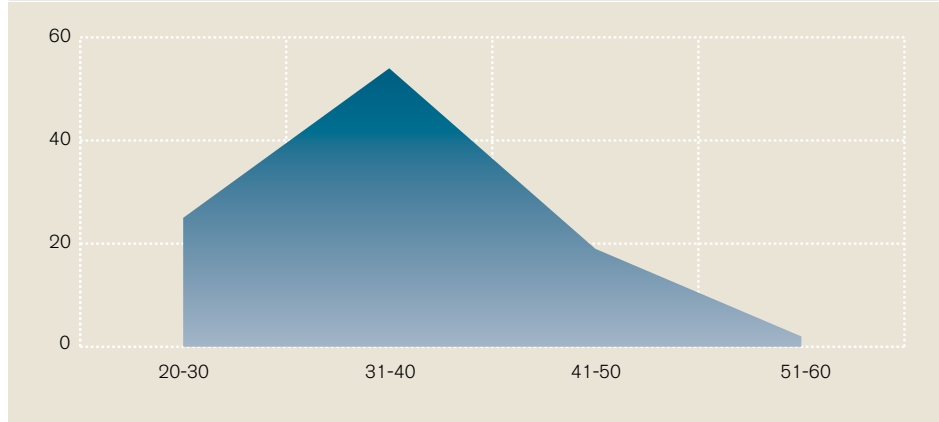
- gènere
- edat
- categoria professional
- unitat de destinació
- antiguitat

En la variable de gènere, és destacable que només un 5% de la mostra són dones.

Pel que fa a l'edat, encara que a la mostra totes les franges hi són mínimament representades, s'observa que la gran majoria està en l'interval de 31 a 40 anys.

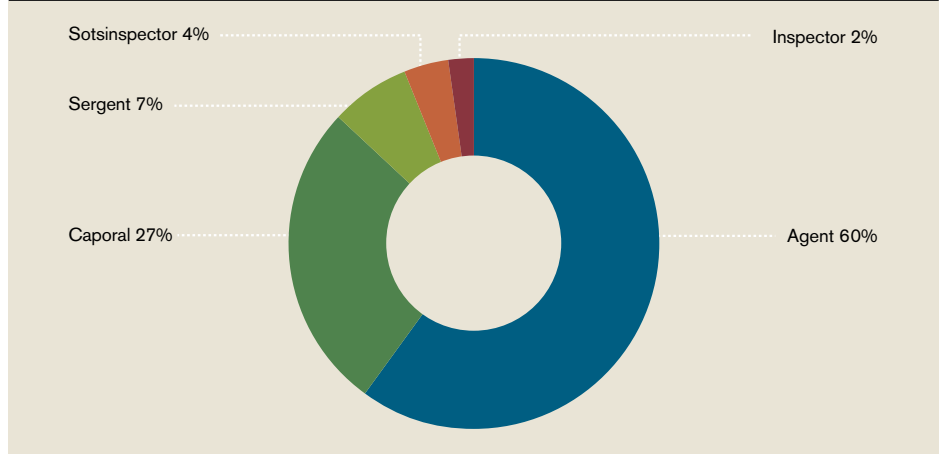
¹⁸. Dades de l'any 2014.

GRÀFICA 2.1. Descripció de la mostra segons la variable de l'edat

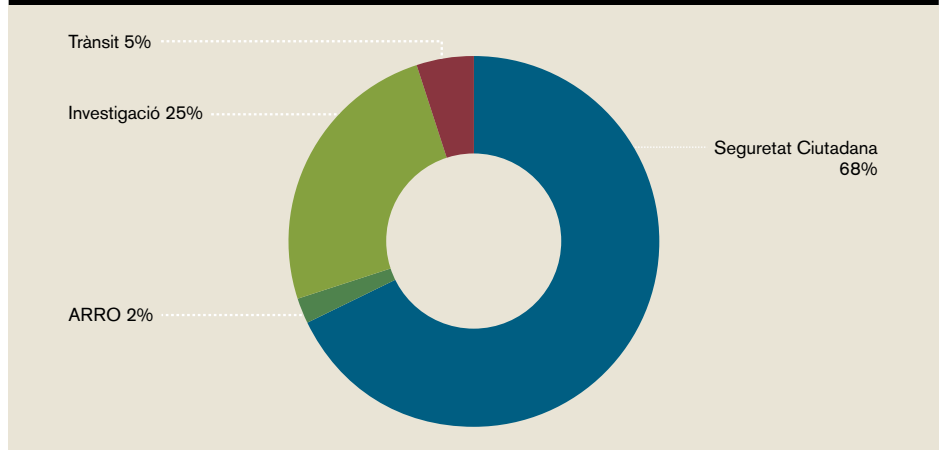

A la mostra també s'observa que hi estan representades, principalment, les categories professionals de mossos/a (agent) i caporal. D'altra banda destaca que el gruix dels casos analitzats són viscuts per les unitats de seguretat ciutadana, seguides de les d'investigació.

GRÀFICA 2.2. Descripció de la mostra segons la categoria professional

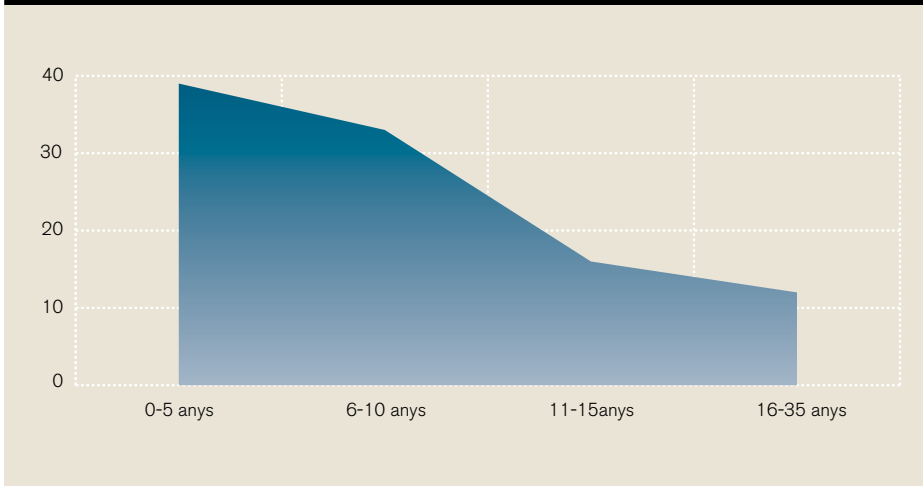

GRÀFICA 2.3. Descripció de la mostra segons la unitat de destinació

Finalment, s'observa que unes tres quartes parts dels casos analitzats han estat viscuts per policies amb una experiència professional inferior a 10 anys.

GRÀFICA 2.4. Descripció de la mostra segons l'antiguitat a la PG-ME

RESULTATS

VARIABLES DESCRIPTIVES DE LES SITUACIONS REALS D'ÚS DE L'ARMA DE FOC

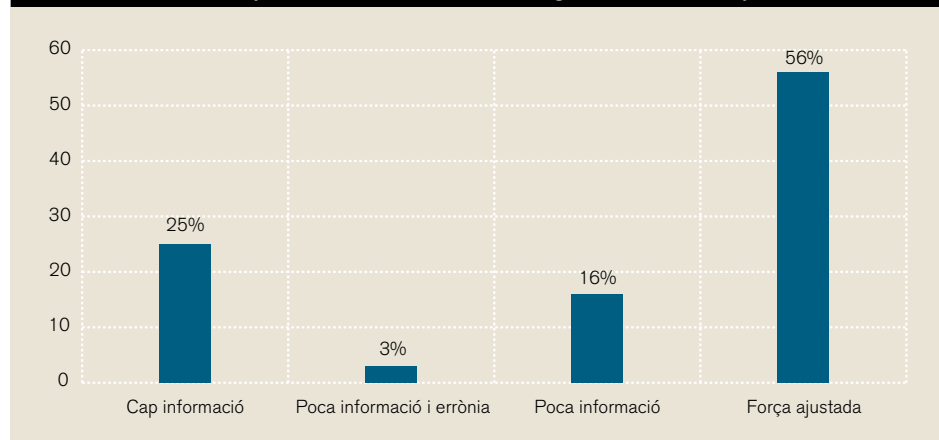
Com ja s'ha dit s'han comptabilitzat en l'estudi un total de 28 situacions reals¹⁹ on s'ha utilitzat l'arma de foc, ja siguin els policies o bé els agressors. El nombre de policies entrevistats és de 58 perquè, en una mateixa situació, intervé més d'un policia.

Les variables que s'han utilitzat per a descriure les situacions reals d'ús de l'arma de foc, és a dir, per a conèixer la situació real en què es troba el policia, s'exposen a continuació.

INFORMACIÓ PRÈVIA

En les entrevistes realitzades als agents de policia se'ls va demanar quina era la informació prèvia de què disposaven abans de l'actuació. A partir de les seves explicacions sobre aquesta variable, s'han establert quatre categories. Destaca el 56% dels casos en què els agents disposaven d'informació força ajustada sobre les circumstàncies de l'actuació policial que durien a terme i, a l'altre extrem, el 25% que no disposaven de cap informació.

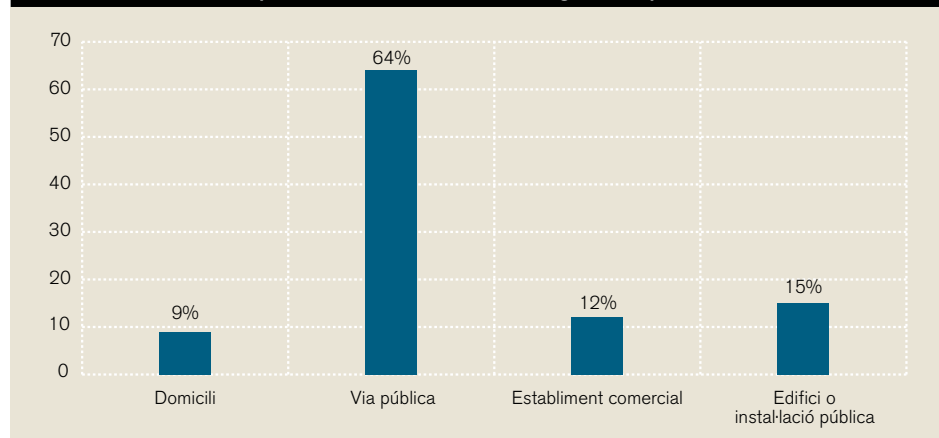
¹⁹. El relat de les situacions reals es troba a l'annex 1.

GRÀFICA 2.5. Descripció de les situacions reals segons la informació prèvia

TIPUS DE VIA O LLOC

El fet que les situacions siguin dinàmiques i que passin en emplaçaments diversos comporta certa dificultat a l'hora de categoritzar aquesta variable. Tot i això, s'han establert quatre categories:

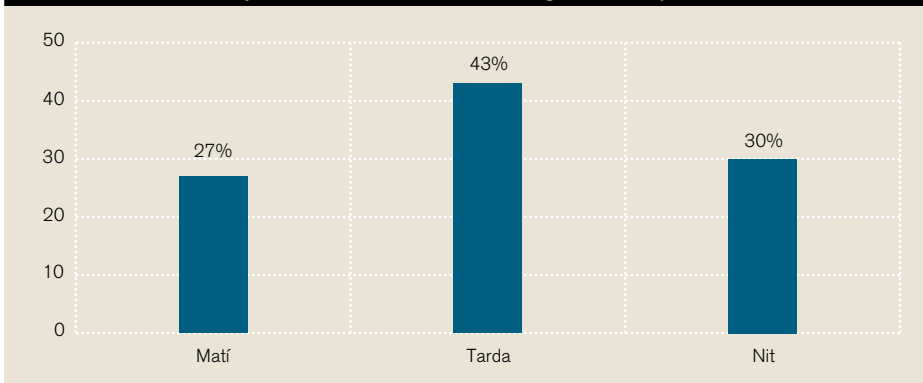
- via pública: nucli urbà, urbanització, carretera comarcal, autopista
- edifici o instal·lació pública: comissaria de policia, biblioteca municipal, gossera municipal
- establiment comercial: joieria, entitat bancària
- domicili: interior de domicili, domicili/sala de massatges, jardí domicili

GRÀFICA 2.6. Descripció de les situacions reals segons el tipus de via o lloc

FRANJA HORÀRIA

Els moments en què es registren els enfrontaments s'han agrupat en tres franges horàries, que coincideixen aproximadament amb els torns de treball habituals:

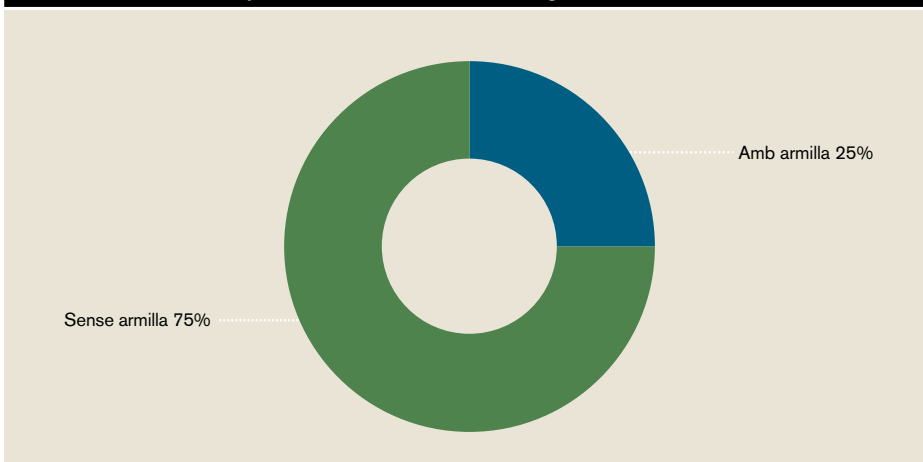
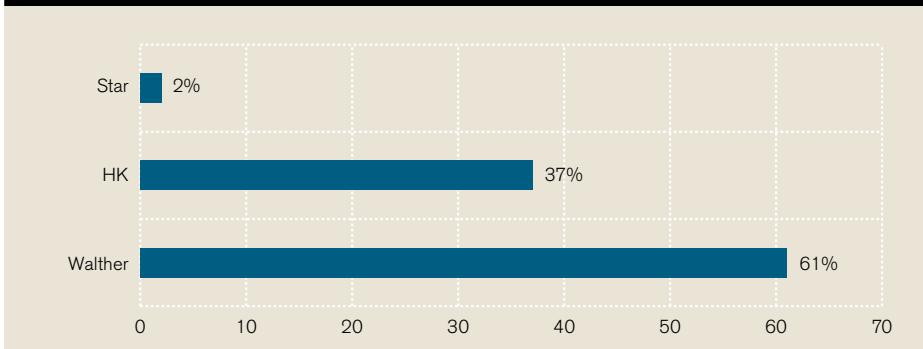
- matí: de 6 h a 14 h
- tarda: de 14 h a 22 h
- nit: de 22 h a 6 h

GRÀFICA 2.7. Descripció de les situacions reals segons la franja horària

ARMILLA

S'ha volgut reflectir si els agents portaven posada l'armilla antibales en el moment de la situació d'enfrontament. L'armilla antibales pot ser la d'ús exterior que hi ha als maleters dels vehicles i la d'ús interior que alguns agents han adquirit de forma personal.

S'observa que les tres quartes parts dels agents de l'estudi no portaven l'armilla antibales posada en el moment de l'actuació. Cal tenir present que fins a finals de l'any 2014 la PG-ME no va iniciar el repartiment d'armilles antibales de dotació.

GRÀFICA 2.8. Descripció de les situacions reals segons si es duia armilla.**GRÀFICA 2.9.** Descripció de les situacions reals segons l'arma de dotació.

PISTOLA

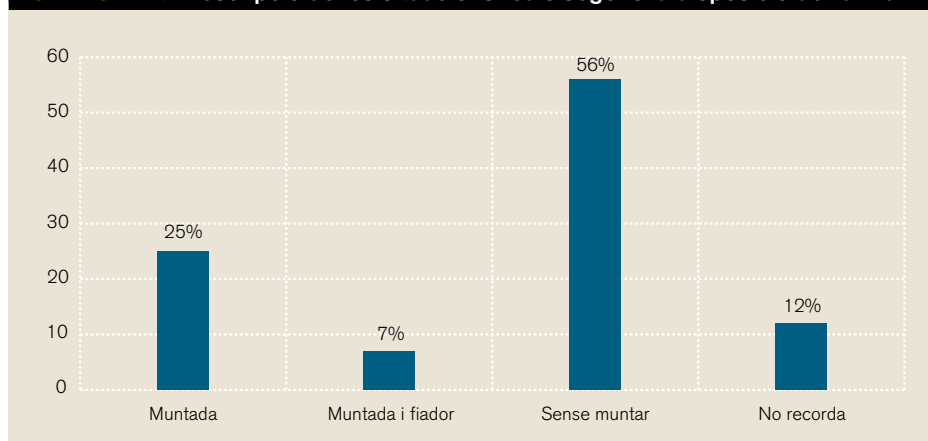
En l'estudi dels casos s'ha valorat quina és l'arma de dotació que portaven els agents en el moment de les actuacions, independentment que les haguessin utilitzat o no. A continuació es detallen els tres tipus de pistola, per ordre de percentatge.

- La pistola Walther P-99, amb una freqüència del 61%, es troba en primera posició ja que és la pistola que ha estat adquirida com a arma de dotació en gran part de les promocions de la PG-ME. Aquesta arma no disposa de fiador manual i, per tant, només es pot portar en dues posicions: amb cartutx a la recambra o sense cartutx a la recambra.
- La Pistola Heckler & Kock USP Compact és la segona més usada; aquesta arma disposa de fiador manual i, per tant, es pot portar amb cartutx o sense cartutx a la recambra i amb fiador activat o sense fiador activat.
- Finalment, la pistola Star 31PK només s'ha trobat en un cas, fet que explica el baix percentatge en les respostes. És lògic que sigui la menys representada, ja que l'any 2004 s'estava substituint per les altres dues. Disposava d'un fiador manual i, per tant, es pot portar en les dues posicions anteriors, i també amb les mateixes dues posicions amb el fiador posat.

DISPOSICIÓ DE L'ARMA

Aquesta variable consisteix a valorar com es portava la pistola de dotació en el moment previ a l'enfrontament. S'observa que la majoria dels agents (56%) la portava sense muntar, és a dir, sense cartutx a la recambra (això significa que per posar l'arma en disposició de foc és necessari estirar enrere la corredora); o la portava muntada, és a dir, amb cartutx a la recambra i en disposició de foc (25%).

GRÀFICA 2.10. Descripció de les situacions reals segons la disposició de l'arma

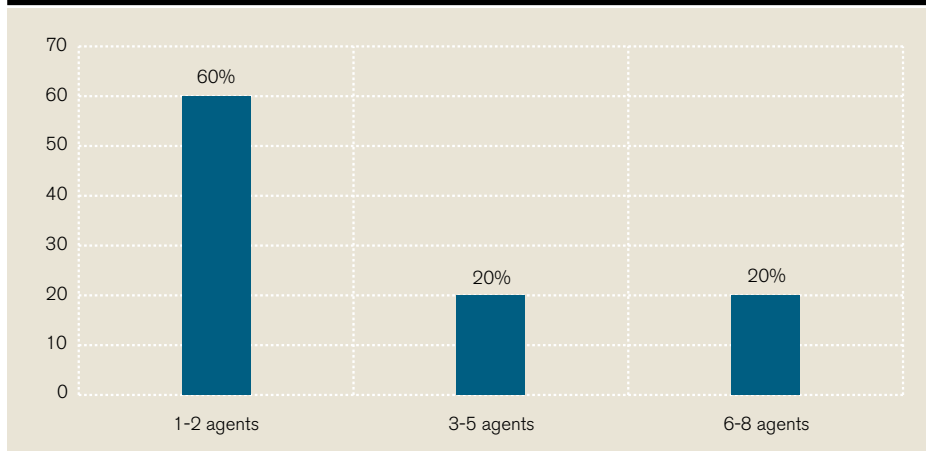
Els agents de la PG-ME no tenen cap directriu o normativa sobre com han de portar l'arma de servei i poden triar entre diverses opcions. Quan els agents demanen als instructors i monitors de tir quina és la millor disposició per portar l'arma, el consell més habitual —sense donar una opció determinada— és que l'arma es porti sempre en la mateixa disposició perquè cadascú tingui interioritzats els moviments de resposta automàtica davant d'una agressió. No obstant això, la majoria de formadors de tir són més partidaris de portar l'arma muntada, amb el cartutx a la recambra, ja que actualment les fundes tenen elements de seguretat contra els furtus que po-

drien evitar en la majoria dels casos que l'arma caigués en mans de l'agressor. També s'aconsella als agents que quan fan els exercicis de tir pràctic policial ho facin partint de la posició en què porten l'arma de servei.

NOMBRE D'AGENTS

Es valora en aquest cas quants agents intervenen en el moment de l'enfrontament. S'observa que a la major part d'actuacions va participar-hi un agent sol o un binomi.

GRÀFICA 2.11. Descripció de les situacions reals segons el nombre d'agents intervinents

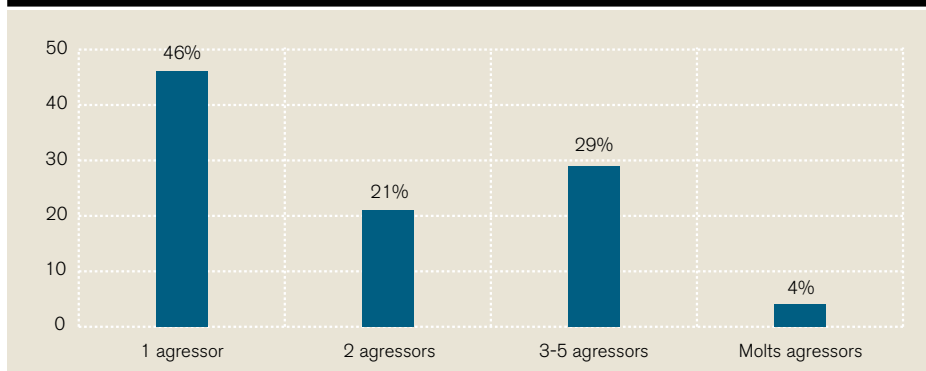

NOMBRE D'AGRESSORS

Es valora quants agressors participen en l'enfrontament i el més habitual és un únic agressor (46%).

Els casos en què hi ha entre tres i cinc agressors majoritàriament són supòsits de vehicles que fugen de la policia ocupats per diverses persones i es tracta de delinqüents habituals. També hi ha un cas de delinqüents habituals perillosos que són enxampats *in fraganti* mentre cometen un atracament (cas 17). Els casos en què hi ha dos agressors es corresponen també amb delinqüents habituals que són aturats pels agents de policia abans, durant o després de cometre els delictes. El cas de més de cinc agressors es correspon amb l'actuació de dos agents que es troben amb un grup nombrós de persones en un intent de linxament (cas 26).

GRÀFICA 2.12. Descripció de les situacions reals segons el nombre d'agressors

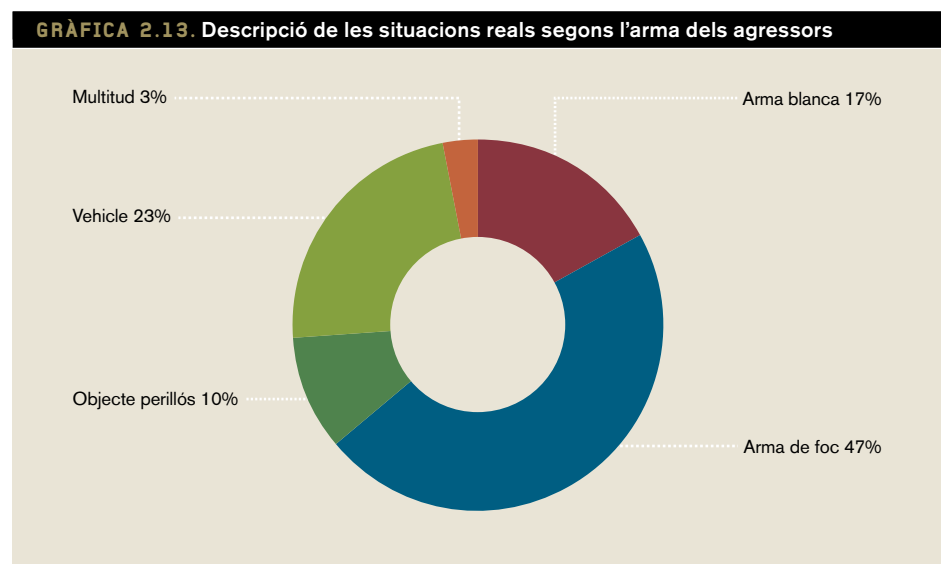

ARMES DELS AGRESSORS

Les armes utilitzades pels agressors s'han agrupat i classificat en cinc categories:

- arma de foc: pistola (real i de fogueig), revòlver (real i de fogueig) i escopeta de caça
- vehicle: turismes, furgonetes i tot terreny
- arma blanca: matxet, ganivet d'escorxador i ganivet de cuina
- objecte perillós: pic de grans dimensions, pala d'obra, cadenes i fusell de pesca submarina
- multitud: grup de gent amb actitud de linxament

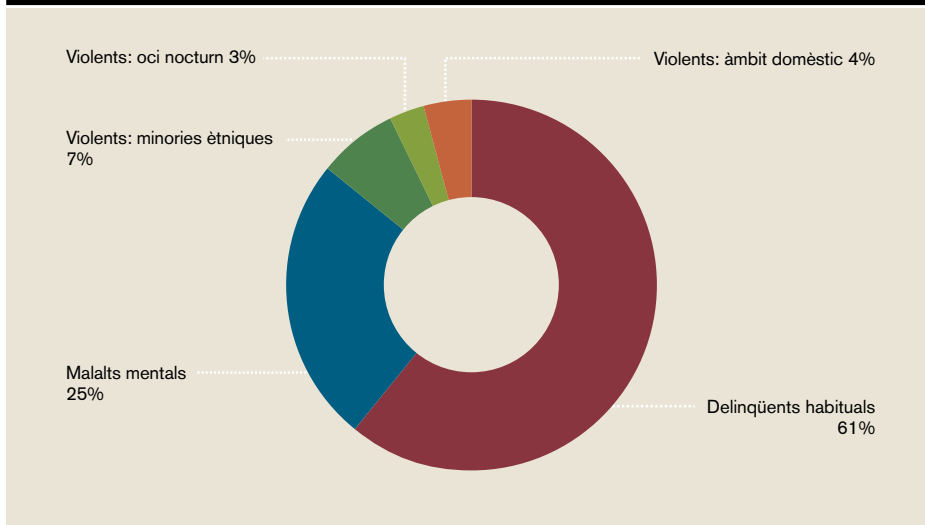
A la gràfica 2.13 s'il·lustren els percentatges d'armes utilitzades pels agressors.

TIPOLOGIA DELS AGRESSORS

S'ha fet una classificació dels tipus d'agressors segons la possible finalitat que tenien en els enfrontaments amb els agents de policia. És important saber quina és la motivació de l'atac o la tipologia delictiva, ja que no és el mateix l'agressor que utilitza l'agressió per poder abandonar el lloc on ha comès el delictu, que la persona amb algun trastorn mental que directament agredeix l'agent de policia.

S'observa (gràfica 2.14) que en el major nombre de casos són delinqüents habituals, que majoritàriament agredeixen els agents per evitar ser detinguts. Els casos de malalts mentals també són importants i no només pel nombre, sinó perquè alguns d'ells han manifestat més violència.

GRÀFICA 2.14. Descripció de les situacions reals segons la tipologia d'agressors

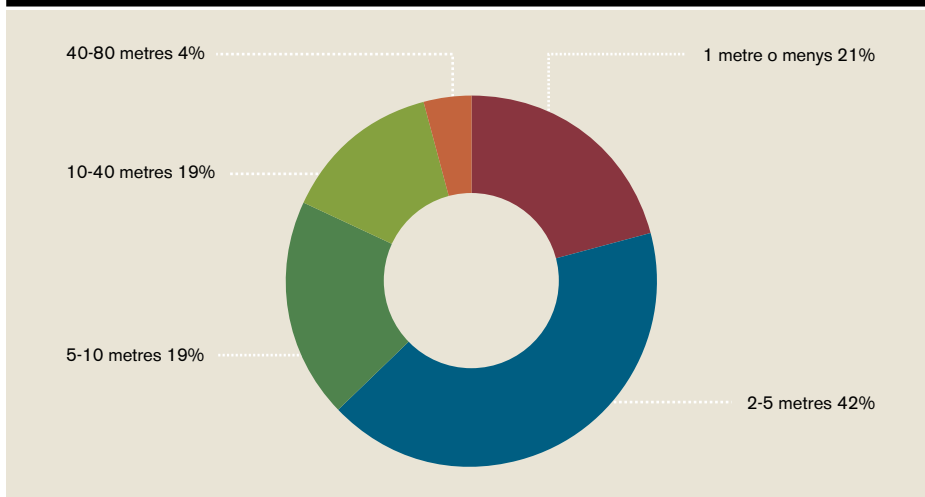
RESPOSTES TÈCNiques DELS POLICIES ALS CASOS REALS D'ÚS DE L'ARMA DE FOC

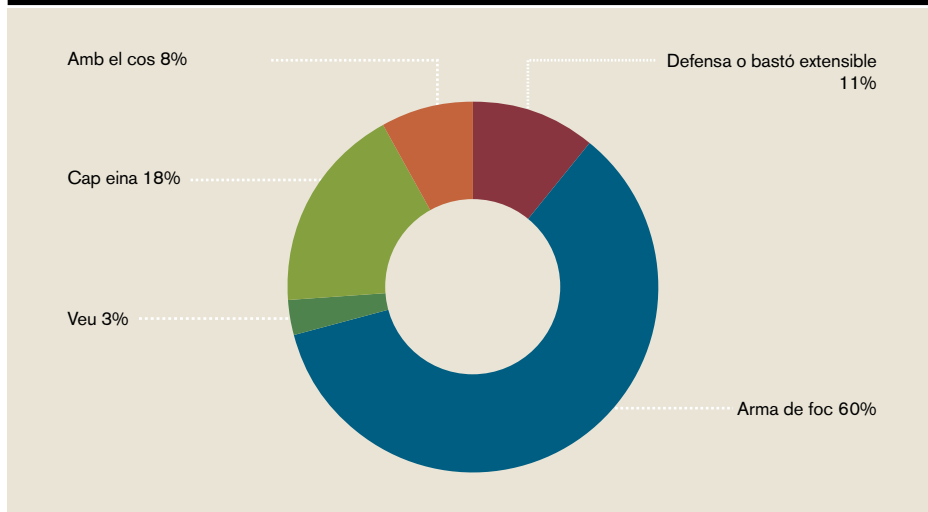
Les respostes tècniques dels policies de la PG-ME en casos reals d'ús de l'arma de foc han estat valorades mitjançant les variables que es descriuen a continuació.

DISTÀNCIA EN L'ENFRONTAMENT

En aquesta variable s'ha tingut en compte quina és la distància en què es produeix l'enfrontament entre agents i agressors. En alguns casos el càlcul de la distància ha estat orientatiu i en d'altres hi ha hagut distàncies variables en un mateix cas a raó del seu dinamisme, ja que agressors i policies sovint es desplacen en aquestes situacions.

La distància més repetida és entre dos i cinc metres, seguida dels casos en què l'agressió passa a un metre o menys (gràfica 2.15).

GRÀFICA 2.15. Respostes tècniques als casos reals: distància en l'enfrontament

GRÀFICA 2.16. Respostes tècniques als casos reals: eines de resposta del policia

EINA DE RESPOSTA DEL POLICIA

S'ha valorat en aquesta variable quina ha estat la resposta de l'agent de policia davant de l'agressió. S'han establert cinc categories de resposta: amb l'arma de foc, amb defensa o bastó extensible, amb el cos, amb la veü, cap eina (gràfica 2.16).

La resposta amb l'arma de foc és la més generalitzada; no obstant això, aquest percentatge no ha de sorprendre ja que l'estudi està basat exclusivament en casos en què els agents han fet ús de l'arma de foc o bé en què els seus agressors han utilitzat una arma de foc. S'han recollit tant els casos en què els agents han respost obrint foc amb l'arma de dotació com els que l'han utilitzat amb caràcter intimidador sense disparar.

Els casos d'agents que no han utilitzat cap eina com a resposta apareixen en segon lloc. Es tracta d'agents que han intervingut de manera passiva respecte a l'ús de la força, és a dir, observant, fent un seguiment de l'agressor, sent víctimes o conduint el vehicle policial.

En un nombre menor de casos es troben els agents que han utilitzat com a resposta la defensa o el bastó policial, les parts del cos (s'han recollit els casos en què s'han utilitzat les mans per detenir els agressors) i la veü (donar exclusivament ordres a l'agressor perquè deposés la seva actitud).

PROBLEMES A L'HORA DE DISPARAR

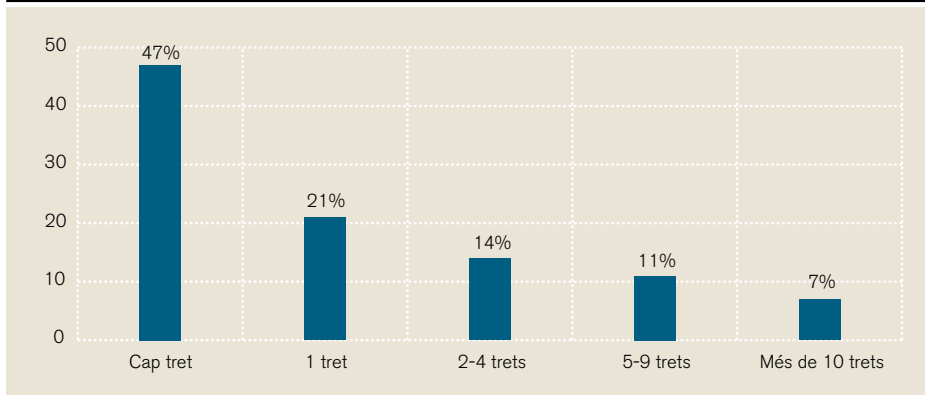
En aquesta variable s'ha considerat si els agents que van disparar l'arma de foc ho van fer sense cap problema de manipulació de l'arma.

Destaca el fet que només en un 3% dels casos els agents han tingut problemes perquè no recordaven que l'arma estava muntada amb el fiador manual activat.

A gairebé tots els casos (97%) els agents van disparar l'arma sense cap problema, independentment de quina era la disposició en què duïen l'arma de foc.

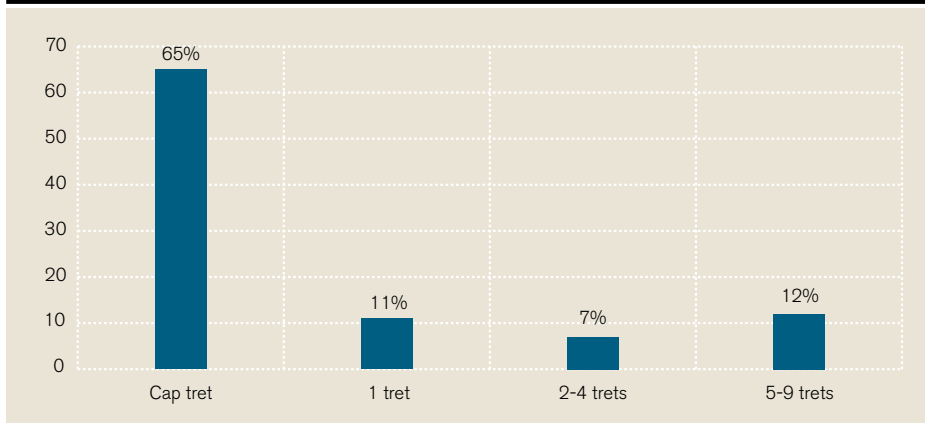
NOMBRE DE TRETOS DELS POLICIES

Es valora la quantitat de tretos que va disparar l'agent durant l'actuació. En la majoria de casos els agents no han disparat cap tret, seguida dels casos on els agents van disparar una sola vegada.

GRÀFICA 2.17. Respostes tècniques als casos reals: nombre de trets dels policies

NOMBRE DE TRETS DELS AGRESSORS

Es valora el nombre de trets disparats pels agressors durant els enfrontaments. Els més freqüents són els casos en què els agressors no van disparar cap tret, seguits dels casos on els agressors van disparar entre cinc i nou trets.

GRÀFICA 2.18. Respostes tècniques als casos reals: nombre de trets dels agressors

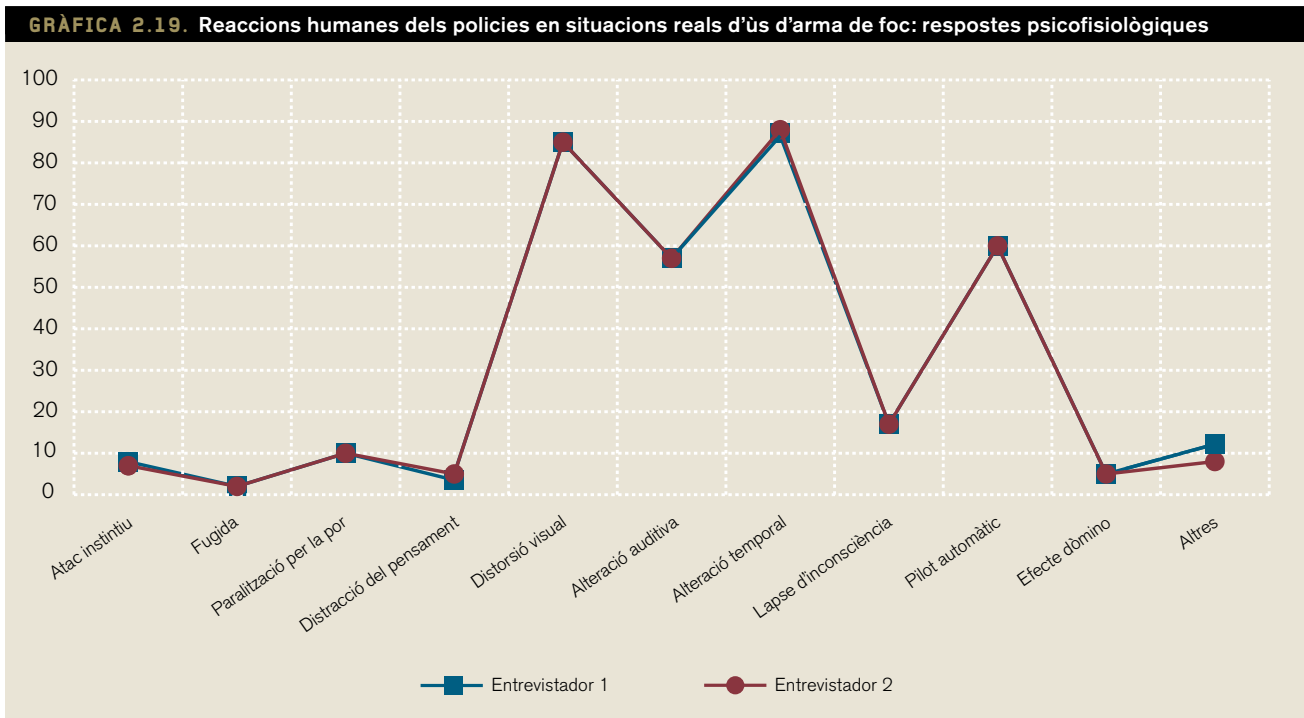
REACCIONS HUMANES DELS POLICIES ALS CASOS REALS D'ÚS DE L'ARMA DE FOC

Abans d'exposar els resultats d'aquestes reaccions humanes, cal aclarir un aspecte metodològic. Aquests resultats s'han obtingut a partir de dos entrevistadors de dos àmbits diferents. El motiu va ser per donar la màxima objectivitat possible a un registre de reaccions que —tot i estar definides prèviament segons un recull bibliogràfic— poden manifestar-se o presentar-se en els entrevistats de formes molt diverses. Per tant, s'ha cregut oportú fer aquesta doble valoració per minimitzar possibles biaixos.

Pel que fa a la fiabilitat entre entrevistadors, no hi ha gaire desviació: amb només un 2% en algunes de les reaccions, possiblement com a conseqüència de les diferents visions entre la professió policial i la psicològica d'ambdós entrevistadors.²⁰

Aclarit aquest aspecte, les reaccions humanes més presents en els policies de la PG-ME davant situacions reals d'ús de l'arma de foc es representen a la gràfica següent.

²⁰ Vegeu-ne el detall a la taula de fiabilitat entre examinadors de l'annex 2.

Seguidament, i per ordre de freqüència, es fa una breu descripció de les diferents respostes psicofisiològiques. A les taules s'il·lustren les respostes concretes dels policies en relació amb el cas real analitzat.²¹ El segon nivell de numeració dels casos es correspon amb el número d'agent de cada cas (per exemple el 3.1 correspon a l'agent 1 del cas 3).

ALTERACIÓ TEMPORAL

L'alteració de l'apreciació temporal consisteix a percebre fets molt més ràpidament o molt més lentament del que en realitat passen, és a dir, com si passessin a càmera lenta o càmera ràpida. Es descriu com una percepció que sovint està connectada amb les alteracions visuals i auditives.

L'alteració temporal s'ha constatat en un 87% dels agents.

TAULA 2.1. Respostes psicofisiològiques davant les situacions reals: alteració temporal

Cas real	Reacció/resposta
1	Molt lent.
3	3.1 Vaig viure les coses més lentes. 3.2 Molt ràpid des que l'agafem. Perds la noció del temps.
4	4.1 Va passar en segons però ho vaig percebre tot en càmera lenta. 4.2 Ho recordo tot molt lent.
5.1	Sí, tot anava més de pressa.
6	Tinc la sensació que va passar súper ràpid. Va anar tot volant.
7	7.1 Molt ràpid. 7.2 Va passar molt de pressa.
8.1	Va passar tot molt de pressa. La percepció del temps és molt curta.
9	Tot va passar molt de pressa.

²¹ El relat breu de cadascun dels casos consta en l'annex 1.

10.1	El temps era diferent. Lent en algun moment.
11	11.1 Sí, molt de pressa. 11.2 Hi ha un impàs després de l'agressió que és com si el temps desaparegués.
12	12.1 i 12.2 Cap dels dos agents no van concretar si més lentament o més de pressa.
13.1	Ràpidament en alguns moments i lentament en d'altres.
14	14.1 El temps se'm va fer molt llarg pel poc que va durar. 14.2 Molt més lent quan estàvem ferits.
15.2	Tot va ser molt ràpid.
16	16.1 Ho recordo tot rapidíssim. 16.2 Ho recordo tot molt més ràpid.
17	17.1 Moments més ràpids i altres més lents, quan esperem els reforços. 17.2 Possiblement més ràpidament del normal.
19	19.1 Ho recordo molt ràpidament. 19.2 Tot i que va ser tot molt ràpid, encara ho vaig percebre més ràpidament.
20	20.1 El temps va passar de forma diferent però no puc concretar si més ràpidament o més lentament. 20.2 Més ràpidament. 20.3 Ho recordo com una cosa molt ràpida i esvalotada. 20.4 i 20.5 Ho recordo molt ràpid.
21.1	Sense concretar si més lent o més ràpidament.
22.4	Tot més lent.
23	Va ser molt ràpid.
24	Ho recordo molt més lent.
26	26.1 Recordo que va passar molt de pressa. 26.2 Va anar tot volant, molt ràpidament.
27.3	Lent fins que el vaig agafar i anava pensant que no es girés.
28	28.1 Recordo imatges a càmera lenta. Se'm va fer més lent del que és habitual. 28.3 Moments al ralenti, molt més lents. 28.4 Algunes coses més ràpides i altres més lentes. 28.6 Una mica més lent.

DISTORSIÓ VISUAL

Aquesta reacció es coneix habitualment com a efecte túnel, és a dir, veure exclusivament l'agressor o l'arma que duia i ser incapaç de poder veure cap altra cosa.

La distorsió visual s'ha constatat en un 85% dels agents.

TAULA 2.2. Respostes psicofisiològiques davant les situacions reals: distorsió visual

Cas real	Reacció/resposta
1	En una entrada a domicili amb ordre judicial, l'agent es va trobar dos homes que intentaven agredir-lo; recorda que en aquell moment només estava centrat en els dos homes, sense saber què feien la resta de companys que estaven fent l'entrada.
2	De matinada a un nucli urbà, unes persones informen la patrulla sobre un conductor d'un vehicle amb crits amenaçadors i que porta una pistola. Un dels agents actuants va manifestar: «Estic acostumat a fer un escàner visual de les situacions, però en el moment més tens només vaig focalitzar en l'arma, era el focus de perill».
3	3.1 L'agent va descriure la seva sensació d'efecte túnel en una situació de duel amb un altre individu amb arma de foc, que es va allargar en el temps i va ser a curta distància: «És confús. Sento confusió, xoc, perdo el món de vista. Tot al meu voltant desapareix. Només quedem ell i jo, com el que es veu a vegades en les pel·lícules de l'Oest (però sentia el company com una sonda, cridava però no sabia què deia). Sentia que m'havia de protegir a mi i el company. Hi havia una espècie de sonda amb el company, em preocupava per ell. A partir d'aquell moment no responia als estímuls. Una companya em parlava però no sentia res. Només sentia el company. Només estava comunicat amb ell. Només el percebia a ell, com un efecte túnel». 3.2 L'agent va recordar veure només l'agressor.

4.2	Atracador que va sortir d'una entitat bancària armat amb una pistola i tenia un duel amb dos agents del grup d'atracaments. Un dels agents va recordar: «Era un efecte túnel molt pronunciat: molt lent i ell, al final del túnel».
5.1	Atracador que va sortir d'una entitat bancària amb un ostatge i després de disparar un tret a l'aire va escapar-se. L'agent va manifestar que només es fixava en l'atracador i l'ostatge, sense precisar res més del seu entorn.
6	L'agent només va veure el seu company tirat al terra i el seu agressor a sobre intentant clavar-li un ganivet. Tot i l'efecte túnel, va ser capaç de disparar apuntant a la cama de l'agressor. No era la pròpia agent la que estava en perill.
7	7.1 L'agent, després d'haver estat disparat a curta distància i d'haver-li sostret la seva arma, va perseguir el seu agressor i cada cop que aquest es girava i l'encanonava amb les dues armes només era capaç de veure'l a ell. Posteriorment va tenir dificultats per poder veure la matrícula del vehicle on va fugir el sospitós, tot i que l'observava detingudament. 7.2 El company de l'agent que havia estat encanonat al cap per un individu va manifestar tenir efecte túnel en tot moment. A partir de 2 o 3 metres no va veure ni sentir res.
8.1	Agent que va ser perseguit per un individu amb una eina de grans dimensions i estava acorralat en una posició inferior en el terreny. Hi havia diversos companys al voltant. A la pregunta de si va tenir efecte túnel va manifestar: «Es molt bèstia. No veia els companys del voltant».
10	Els agents estaven a punt de ser atropellats per un vehicle que colpejava repetides vegades el vehicle policial després d'haver fugit d'un control. 10.1 L'agent recordava tenir molt efecte o visió túnel, creient que el company li havia dit alguna cosa però només recordant el soroll del cotxe. No sentia ningú, estava com si l'espai fos molt reduït. 10.2 Recordava tenir efecte túnel total i focalitzar exclusivament en el cotxe.
11	Individu que agredia un mosso i un caporal amb una eina de grans dimensions. En el moment que el mosso estava ferit al terra i l'agressor estava a punt de donar-li un darrer cop amb l'eina, el caporal el va cridar i llavors l'agressor va anar cap a ell intentant agredir-lo amb l'eina. 11.1 El caporal li va disparar i només va veure el seu agressor, essent incapaç de poder apuntar a algun lloc en concret. 11.2 Agent agredit amb una eina de grans dimensions, com si fos una espasa, pel seu agressor. Mentre l'agressor l'intentava agredir, només el podia veure a ell.
12	12.1 En el moment de l'agressió, recordo que només vaig veure el meu agressor. 12.1 / 12.2 Després que els atracadors desapareixin amb una escopeta al vehicle policial, i en la persecució posterior, tots dos agents van focalitzar tota la seva atenció en el vehicle.
13.2	Individu amb arma de foc a la via pública, que anteriorment havia disparat a la façana d'una casa. L'agent quan el va localitzar al mig d'un carrer només va ser capaç de fixar-se en ell, sense cap detall més de l'entorn.
14	Agents que van arribar a un domicili per problemes de sorolls durant la nit i hi havia un individu que va marxar corrents. Aquest home es va amagar en un pati a les fosques i va disparar als agents amb una arma de foc i els va ferir. 14.2 Efecte túnel total en perseguir l'home; no podia dir com era el pis.
15.2	Només estava centrat en el vehicle dels sospitosos i no vaig poder veure què feien els companys.
16	16.1 Vaig focalitzar tota l'atenció en el cotxe i en el company que anava penjant de la porta del vehicle. 16.2 Només podia fixar-me en el conductor i l'acompanyant (agent que va quedar penjant del vehicle sostret).
17.1 17.2	Diversos atracadors estaven robant dins d'una joieria i trencaven els taulells. Els agents els van enxampar <i>in fraganti</i> i van reconèixer que només podien centrar la seva atenció en els atracadors més propers, sense adonar-se que hi havia una arma de foc sobre un taulell, fins després de l'actuació.
18	Actuació en un domicili amb un individu que duia un ganivet de grans dimensions a la mà. L'agent va intentar mitjançar i dialogar amb l'individu, que tenia un ostatge a poca distància. Al llarg de l'actuació l'agent va tenir un gran control de l'entorn, però en el ràpid moment en què l'individu es va llançar a sobre seu amenaçant amb el ganivet, només veia el seu agressor i va perdre la percepció visual de la resta. Va disparar de forma instintiva al cos de l'agressor sense poder apuntar a cap lloc en concret.
19.1 19.2	Agents que van entrar en una entitat bancària on hi havia un individu amb una arma de foc a la cintura. Recorden que van focalitzar només en aquest individu, sense saber si hi havia més persones a l'entitat en aquell moment.
20	En una persecució a peu de dos atracadors que portaven armes de foc. 20.1 L'agent va comentar que no va veure uns companys que paraven un cotxe al seu costat en la persecució; només estava pendent de les mans de l'atracador que anava armat. 20.2 Va recordar perseguir l'atracador i només veure'l a ell. Però en canvi després quan l'agent va disparar a l'atracador va ser capaç de prendre elements de punteria i impactar a les cames. Va reconèixer que l'atracador no l'estava apuntant a ell, sinó a un altre company. 20.3 Va reconèixer que només es fixava en la vorera per on corria l'individu. No va veure els companys que van passar amb un vehicle pel seu costat. 20.4 L'agent va manifestar: «Començo a córrer i no veig més enllà del que tinc davant. No vaig veure ni recordo més cotxes o persones al voltant». 20.5 L'agent va manifestar: «En alguns moments, recordo el revòlver platejat, però no com anaven vestits. Recordo com girava el tambor».

22	<p>22.1 Individu que s'ha fugat amb vehicle durant moltes hores, escometent contra el cotxe patrulla, s'espera en un revolt per tornar a col·lidir, treu una pistola, dispara varies vegades contra els agents i trenca el vidre del vehicle policial. L'agent va reconèixer patir efecte túnel sobretot quan l'individu els apuntava però malgrat la foscor el veia amb més claredat.</p> <p>22.2 Agent que disposava d'informació de recerca d'un individu que havia disparat a agents i anava armat. Quan va trobar l'individu per una carretera i va aturar el vehicle l'individu es va amagar a sota del vehicle policial. L'agent va sortir a buscar-lo amb l'arma a les mans al voltant del vehicle policial. Sobre haver patit efecte túnel va manifestar: «El vam veure amagat sota el morro del cotxe. A partir d'aquí l'efecte túnel va ser brutal. Em vaig centrar només amb ell i vam fer el joc del gat i la rata. Jo anava cridant que deixés l'arma i ell cridava que no. Ell em veia i ens encanonàvem. El company sé que hi era però em va desaparèixer. Era una visió exclusiva cap a l'individu que s'anava amagant darrere del cotxe».</p> <p>22.4 Agent que va disparar contra el vehicle policial sostret per un individu que havia disparat diverses vegades contra els agents, que havia topat contra diversos vehicles i que havia intentat atropellar diversos agents. Va manifestar: «El primer tret va ser com si es trenqués el món, es va fer una bombolla, ara entenc l'efecte túnel. Era el primer cop que disparava contra una persona».</p>
23	Agent de servei a la porta d'una comissaria, amenaçat per una dona amb una arma de foc. Va reconèixer que només estava focalitzat amb la dona i el revòlver amb què l'encanonava.
26	<p>26.1 L'agent tenia el detingut a terra, al darrere, però no va ser capaç de controlar-lo ja que focalitzava totalment en la massa de gent que se li acostava. Si que va percebre el company que estava lleugerament avançat.</p> <p>26.2 En la seva situació no tenia present ni el detingut ni el company, que li quedaven al darrere. Aquesta situació mostra la realitat de l'efecte túnel, perquè només el percep el que està dins del con o embut.</p>
28	<p>En la persecució d'un individu jove que apuntava als agents amb l'arma, es va apuntar al cap i també a algunes persones que es va anant trobant.</p> <p>28.1 Aquest agent recorda: «Quan estàvem a prop (3-4 m) si que tenia l'efecte túnel, quan l'individu estava lluny podia mirar més a l'entorn. L'efecte túnel va ser el pitjor, m'impedia fer coses que el meu company va fer: comunicar a sala, coordinar-se amb els altres agents».</p> <p>28.2 Tota la meua atenció estava centrada en l'atracador, no recordo on eren els companys.</p> <p>28.4 Només estava centrat en l'atracador.</p> <p>28.6 Agent que va decidir detenir l'individu que anava amb una arma de foc llançant-s'hi a sobre. Fins a aquell moment va reconèixer controlar bé l'entorn, però quan va detenir l'atracador només estava centrat en ell.</p>

PILOT AUTOMÀTIC

Consisteix a actuar amb pocs o cap pensament conscient, fer les coses de forma mecànica, sense pensar gaire. En alguns estudis, com en el de García Alonso,²² s'anomena actuació inconscient. En el mateix estudi també es correspon amb l'anomenat pensament experiencial: en el moment de percebre una amenaça o confrontació de gran perillositat, es redueix o s'elimina l'habilitat de pensar racionalment o reflexivament, es dona una resposta automàtica i immediata a allò que es percep en el moment i es pot prendre una decisió sense saber com ni poder justificar el perquè.

La reacció de pilot automàtic s'ha trobat en més d'un 60% dels agents.

22. Estudio sobre la reacción del policía ante el peligro y los enfrentamientos armados. Daniel Garcia Alonso. Asociación Profesional de Policías, 2012. Bubok Publishing S.L.

TAULA 2.3. Respostes psicofisiològiques davant les situacions reals: pilot automàtic

Cas real	Reacció/resposta
2	«En el moment de sortir del cotxe i apuntar a l'individu va ser molt mecànic».
3	<p>3.1 «Durant el troteig amb el meu agressor era com si no tingués cap».</p> <p>3.2 «A partir del moment en què l'individu treu l'arma ja no penso res».</p>
4	<p>4.1 «Totes les accions que vaig fer van ser de defensa, sense pensar».</p> <p>4.2 «Tot molt automàtic. Des que surt de la porta fins que cau al terra».</p>
7.1	L'agent va recordar anar fent les coses sense pensar perquè estava en un estat força commocionat després que li haguessin sostret la seva arma, amb la qual li havien disparat.
8.1	Hi va haver moments de la seva explicació en què argumentava el que pensava, però a partir del moment que l'individu el va perseguir amb una eina de grans dimensions tot ho va fer de forma instintiva i sense pensar.
9	«Vaig tenir una sensació de "a zero de tot". No ho he tornat a experimentar mai més. Durant l'actuació no vaig tenir temps a pensar».

10.2	L'agent a qui van intentar atropellar i va disparar a les rodes del vehicle diverses vegades va explicar: «No recordo pensar res, només donava ordres. Vaig treure l'arma. No vaig pensar a disparar».
11	11.1 Durant l'agressió de l'individu a l'agent i al seu company, va respondre finalment amb la seva arma de foc. De la situació, reconeix que va fer els passos automàticament. 11.2 Durant els moments que es va defensar de l'agressió de l'individu no va poder pensar res.
12.2	«Els contra nosaltres. Pèrdua de control. Pocs pensaments».
13	13.1 «Vam tirar-nos-hi a sobre. Va ser de forma instintiva. En cap moment vam poder parlar. Va ser tot instintiu». 13.2 A partir del moment que va veure l'individu al mig del carrer amb una arma de foc i fins que es va tirar a sobre seu, ho va fer tot sense pensar gaire.
14	14.1 «Des que em van disparar, fins i tot abans, ho vaig fer tot de forma automàtica». 14.2 «Vaig fer les coses sense pensar».
16	16.1 «No penses, actues sobre el que va passant». 16.2 «Vaig entrar en un bucle, no pensava».
17	17.1 «Hi ha moments que no penses». 17.2 En el moment que va arribar a la porta de la joieria fins que els homes estaven apilats al terra, no va pensar, tot ho va fer de forma mecànica.
18	En tot moment l'agent va tenir un bon control de l'entorn i de les diverses estratègies per poder afrontar la situació molt complicada de trobar-se un home amb un ganivet de grans dimensions, amb un menor com a ostatge i en un espai de petites dimensions. Només en el moment d'atac sobtat de l'home a curta distància amb el ganivet va fer-lo reaccionar instintivament disparant, sense temps a tenir cap pensament.
19	19.1 A partir del moment que veu l'individu a dins el banc amb una arma a la cintura, s'hi va llançar de forma instintiva i va reduir-lo sense pensar res. 19.2 A partir del moment que veu l'individu a dins el banc amb una arma a la cintura, s'hi va llançar de forma instintiva i va reduir-lo sense pensar res. Després va sortir a l'exterior per buscar l'altre atracador i va perseguir-lo corrents fins que el va aturar, tot de forma mecànica.
20	20.1 «Durant tota la persecució dels atracadors ho vaig fer tot de forma automàtica». 20.2 «Ho faig tot de forma mecànica». 20.3 «A partir del moment que sortim corrents darrere dels individus». 20.4 «Des del moment que vaig sentir els trets dels agressors fins que vaig parlar amb uns testimonis».
22	22.1 Reacció instintiva sense pensar quan li van disparar i va marxar el cotxe a gran velocitat: «En el moment que disparo al cotxe que fugiu no tenia cap sentit per la distància, ho faig de forma instintiva i sense pensar». 22.2 «En aquests moments actues per acció-reacció». 22.4 Agent que va reconèixer actuar durant gran part de la persecució sense cap pensament conscient.
25	«No penso res. Passa en qüestió de segons; veus el que està fent i que es farà mal».
28	«Reconec que la major part del temps vaig estar sense pensar gaire o res».

ALTERACIÓ AUDITIVA

Definida com un bloqueig acústic que redueix i a vegades anul·la el so de les nostres pròpies detonacions, de les indicacions del company o de qualsevol fet. Es pot incloure com una part més de l'efecte túnel (visual i auditiu). Malgrat això, aquesta reacció no sol ser tan coneguda ni tinguda en compte pels agents de policia com la distorsió visual.

L'alteració auditiva s'ha trobat en més d'un 57% dels agents.

TAULA 2.4. Respostes psicofisiològiques davant les situacions reals: alteració auditiva

Cas real	Reacció/resposta
1	En una entrada a un domicili, en un cos a cos amb un individu, a l'agent se li va disparar l'arma i recordava haver sentit el tret molt apagat. La resta de companys no van sentir el tret.
3	3.1 L'agent en l'enfrontament a trets i a curta distància amb un atracador: «Recordo que vaig sentir les detonacions de l'agressor molt fluixes» 3.2 «Vaig sentir els trets del company però no els de l'agressor».

4	<p>4.1 Agent que va disparar dues vegades a un atracador bancari a la via pública que l'amenaçava amb arma de foc. El seu segon tret no el va sentir, però els del company si.</p> <p>4.2 Agent que va disparar diverses vegades a l'atracador armat: «Només tinc records sonors fins al 2n o 3r tret i a partir d'aquell moment fins que cau. Vaig disparar 9 o 10 trets».</p> <p>Aquesta distorsió auditiva podria ser força transcendent a l'hora de discriminar qui va ser l'autor dels trets. El cas més clar va ser el de l'atracador a un banc que va intimidar els agents amb una arma de foc i que estava prement el disparador repetides vegades, quan es va creuar un cartutx en la finestra d'expulsió de les beines. Els dos agents van disparar i estaven convençuts que l'atracador també ho feia. Fins i tot un dels agents va veure de forma simultània com el seu company va caure al terra mentre l'atracador l'apuntava amb la pistola i la seva interpretació va ser que l'agent havia caigut pels impactes d'uns trets que no van existir.</p>
6	L'agent que va disparar a un agressor que duia arma blanca: «En disparar i després de disparar. Estava com en un núvol».
7.1	L'agent no va sentir els trets del company ni tampoc recorda el soroll del tret que el va ferir.
8.1	L'agent que va disparar diversos trets en un enfrontament cos a cos amb un individu que el va agredir amb un estri de grans dimensions, gairebé no va sentir els seus trets i en canvi va recordar que agents que estaven a molta distància del lloc els van sentir: «Els trets sonen com si fossin bombetes de Sant Joan. Els sento així tant jo com la resta de companys i tècnics sanitaris. En canvi els van sentir des de la platja».
10.1	Quan descrivia què sentia en el moment que el van intentar atropellar i tant ell com el company van efectuar diversos trets al vehicle, va manifestar: «El temps es va aturar i recordo disparar a la roda i que l'arma no disparava. Molta visió túnel. No sentia ningú. Com si l'espai fos molt reduït, no valorava si els podia fer mal a ells, però sí que podia haver-hi algun rebot cap a mi. Crec que el company em va dir alguna cosa però només recordo el soroll del cotxe. No sentia els trets». «No em va comportar problemes posar l'arma en disposició de foc, però no sé si el primer tret va sortir. És a dir, quan vaig disparar recordo que era com si no hagués disparat i això va comportar que vaig muntar l'arma. Fins i tot posteriorment vaig fer-la revisar ja que dubtava que hagués funcionat correctament».
11.2	L'agent, agredit amb un estri de grans dimensions, no va sentir els dos trets del seu company, que era a pocs metres.
12	<p>12.1 Persecució amb vehicle d'uns atracadors que van disparar al vehicle policial amb escopeta de caça. L'agent va efectuar diversos trets des de l'interior del vehicle i els va sentir de forma reduïda.</p> <p>12.2 El conductor del vehicle policial va sentir molt bé el motor del cotxe però poc els trets del seu company copilot.</p>
14.1	Agent a qui van disparar a curta distància amb una escopeta de caça: «Vaig reconèixer el soroll del tret però no vaig sentir el company que em parlava quan estava ferit».
15.2	Agent que va rebre un tret a la cama d'un company en una actuació de detenció d'individus perillosos i agressius: «No vaig sentir el tret del company que estava a 3 o 4 metres».
16	<p>16.1 Agent que va disparar al vehicle que marxava amb el seu company penjant d'una porta: «No em vaig adonar del soroll dels trets, no em va molestar; era com piules xineses».</p> <p>16.2 De quatre trets que va disparar el seu company a uns 10 metres, va recordar sentir-ne dos.</p>
17.2	Aquest agent va disparar un tret a l'aire a l'entrada d'un local en què uns delinqüents perillosos estaven atracant: «El meu tret no el vaig sentir, però sí que sentia com cridava el company».
18	L'agent en el moment d'efectuar un tret en una sala de petites dimensions d'un domicili, el va sentir molt fluix. Va recordar també que les persones que hi havia en aquella sala també ho van percebre de la mateixa manera. En canvi, altres agents que hi havia a l'exterior del domicili, a la planta baixa, el van sentir molt fort.
19.1	Quan aquest agent va entrar a l'entitat bancària, es va trobar un individu armat amb una pistola a la cintura. Posteriorment va recordar que al costat de l'individu hi havia una dona que plorava però en aquell moment no va sentir els plors.
20	<p>En la persecució a peu d'uns atracadors que anaven armats, va haver-hi intercanvi de trets.</p> <p>20.1 «Recordo que alguns trets els sentia però d'altres no».</p> <p>20.3 «Vaig sentir els trets de l'individu i els del sergent. Els d'un company que va aturar el vehicle al meu costat, no».</p> <p>20.4 «Vaig sentir els trets molt fluix».</p>
21.1	Aquest agent va sentir els seus trets i el del company molt fluixos (persecució amb vehicle per autopista d'uns atracadors que van escometre diverses vegades el vehicle policial).
22	<p>22.2 «Els meus trets els sentia molt poc, els del company no els vaig sentir» (agent que semblava que fes el joc del gat i la rata al voltant d'un cotxe amb l'agressor; aquest amb l'arma de foc va ferir l'agent en un braç).</p> <p>22.4 «Recordo que no sentia gaire els meus trets».</p>
23	Agent que estava al servei de porta d'una comissaria i va ser intimidat amb una arma de foc. Tot i que en un primer moment va sentir l'agressora quan la va intimidar amb l'arma de foc, posteriorment no va sentir què deia la persona quan l'agent l'estava esperant dins de la recepció amb la defensa preparada: «Només estava concentrat mirant al davant».
26	<p>26.1 «Vaig sentir el tret com si portés els cascos del tir» (aquest agent va disparar a l'aire davant d'una multitud que el volia linxar a la via pública).</p> <p>26.2 «Recordo sentir molt fluix el tret».</p>
27.3	Agent que va reduir un individu armat a l'exterior d'una comissaria i va avançar alineat per darrere amb l'individu que estava d'esquenes a ell. A 5-10 metres en línia recta, un comandament estava donant ordres cridant a l'individu i l'agent no ho va sentir.
28.1	Persecució a peu d'un atracador que duia arma de foc. Els agents van efectuar diversos trets d'avertència. Aquest agent va reconèixer sentir-los una mica més fluixos del normal.

LAPSE D'INCONSCIÈNCIA

El lapsus d'inconsciència s'ha constatat en un 16% dels agents.

Aquests lapsus són dificultats posteriors als fets per poder recordar-ho tot o una part de l'episodi i acostumen a crear força angoixa. Tal com destaca el psicòleg Fernando Pérez Pacho,²³ en les situacions d'estrès intens es produeix sovint una sobrecàrrega sensorial que pot ocasionar problemes per recordar què ha succeït. Aquest efecte indesitjable passa per l'alliberació de les hormones de l'estrès generades durant un trauma intens. Això es coneix com a amnèsia de l'incident crític. Quan el cor arriba a 175 batecs per minut, s'incrementa la dificultat per recordar el que la persona ha fet durant l'enfrontament armat. A més intensitat i impacte de l'incident, més gran és l'amnèsia, i si el policia resulta ferit els efectes es multipliquen.

Tal com s'observa en la taula següent de respostes, els casos més clars d'amnèsia es corresponen amb les situacions més greus; alguns coincideixen, a més, amb agents ferits: agent encanonat al cap amb arma de foc; agent perseguit per un malalt mental amb un pic de grans dimensions; agent ferit al braç per arma de foc en un enfrontament armat a curta distància; agent ferit per un malalt mental amb una pala de grans dimensions, a punt de tornar a ser colpejat quan era al terra; agent ferit per diversos impactes de perdigons per tret d'escopeta; agent amenaçat amb arma de foc a curta distància; agent a qui van disparar amb una escopeta de caça dins del vehicle policial; agent en un enfrontament directe amb un individu que va esgrimir una arma blanca i després una arma de foc; agent en un enfrontament directe amb un individu que l'amenaçava amb una arma de foc.

TAULA 2.5. Respostes psicofisiològiques davant les situacions reals: lapsus d'inconsciència

Cas real	Reacció/resposta
3.2	Va dir que hi havia moltes coses de l'actuació que no recordava, sense concretar més.
7.1	«No sé si l'individu ens va tornar a disparar ni tampoc recordo que el company disparés al cotxe, cosa que sembla que va fer davant meu».
8.1	«No recordo res del garatge fins que vaig veure l'individu amenaçant els companys amb el pic a l'exterior».
11.2	Després de rebre un fort impacte al braç amb una eina de grans dimensions, hi va haver un lapse de temps en què aquest agent no recordava res. La imatge següent que recordava era veure que sortia fum del canó de la pistola del seu company, ja que acabava de disparar a l'agressor. El lapsus de temps va incloure els crits del seu company, que va cridar l'atenció a l'agressor perquè anés cap a ell, el desplaçament de l'agressor i la detonació de dos trets d'aquest agent: «No recordo res fins que obro els ulls. Se'm fa molt llarg fins que obro els ulls, és com si el temps no existís».
12.1	Algunes parts de l'actuació aquest agent no les va recordar en els dies posteriors.
14.1	L'agent ferit per impactes de perdigons: «No recordo res des que el meu company em va dir que havia demanat suport fins que va arribar la primera patrulla».
22.2	Després d'uns moments de fer el gat i la rata contra un individu amb arma de foc al voltant del vehicle policial de paisà, el va veure a quatre o cinc metres, que li disparava i va notar la rascada de la bala al braç. Aquest agent no recordava una part de l'episodi: fins al moment que va veure l'individu assegut al seient del conductor del vehicle policial de paisà amb el qual es va escapar.
28	28.1 «Els dies posteriors em va costar més de recordar els moments tensos i després tampoc vaig recordar algun altre punt». 28.3 «No recordo on havia efectuat els trets i pensava que n'havia disparat més».

23. PÉREZ VERA, E.; PÉREZ PACHO, F., 2014.

ALTRES REACCIONS

Són reaccions que no estan tipificades com a comunes sobre la base de la literatura científica, però que es ressalten aquí com a sorprenents.

Segons cada entrevistador, s'ha trobat en un 7% o un 14% dels agents.

TAULA 2.6. Reaccions humanes als casos reals: altres

Cas real	Reacció/resposta
1	Dificultats posteriorment per evitar imatges i pensaments repetitius sobre el fet.
3.1	Hiperactivitat després de l'actuació, va entrar en un bucle i va fer moltes coses repetitives sense gaire sentit.
4.1	L'agent va caure endavant mentre disparava en moviment. ²⁴
6	L'agent va perdre de vista el seu agressor, que anava darrere del seu binomi policial amb un ganivet de grans dimensions a les mans. Va reconèixer que mai havia corregut tan de pressa. ²⁵
22	22.1 Tot i la foscor, hi veia amb més claredat. Es pot considerar una de les alteracions visuals, molt poc comuna pel que sembla. 22.2 Tenia algunes imatges de l'actuació molt gravades que recordava sovint amb força detall.
12.2	En el lapse en què va perdre la consciència sembla com si el temps no existís.

PARALITZACIÓ PER LA POR

És una de les reaccions típiques descrites davant d'una situació d'estrès greu, on la persona queda bloquejada i incapaç de respondre. A vegades, fins i tot, pot desconectar totalment de la situació durant uns segons.²⁶

Aquesta reacció s'ha trobat en un 10% dels agents.

TAULA 2.7. Reaccions humanes als casos reals: paràlització per la por

Cas real	Reacció/resposta
3.2	Davant d'un individu que amenaçava els agents amb una arma de foc es va quedar en blanc momentàniament i incapaç de respondre.
6	En aquest cas, va ser un pas previ a la fugida.
7.1	L'agent es va quedar bloquejat davant d'una acció inesperada d'un sospitós que l'encanonava amb una pistola en una identificació.
7.2	Va tenir una durada molt breu, impossible de definir el temps, però segons la descripció de l'agent va ser d'un o dos segons. Davant d'una situació totalment sorprenent i bifocal, ja que en el mateix moment va percebre com al seu company l'estaven intimidant amb una arma de foc i a ell un altre individu li mostrava una escopeta retallada.
11.2	Va tenir una durada molt breu. Després de rebre una agressió amb un objecte de grans dimensions, l'agent va quedar bloquejat i va perdre la consciència uns segons.
20.3 i 20.4	Després de veure com un individu els va disparar, els dos agents es van quedar uns instants amagats darrere d'un vehicle.

24. Aquesta és una de les reaccions que esmenta David Berengueras en la seva obra *Cara a cara ante una intervención armada* i aporta tres teories sobre quina és la raó.

25. Es pot ajustar al que es descriu en l'estudi de Daniel García, com a situació de pànic, on les pulsacions pugen a més de 175 ppm i llavors s'obté el màxim nivell d'habilitat motora global.

26. Segons García Alonso, (2012), es correspon amb un desmai per causa de pressió arterial baixa.

ATAc INSTINTIU

La descripció que se'n fa es correspon amb l'ús instintiu o incontrolat de la força física contra l'agressor, sense respondre amb cap de les tècniques que ha rebut l'agent en la seva formació policial.

Segons l'entrevistador, s'ha constatat en un 5% o un 7% dels agents.

TAULA 2.8. Reaccions humanes als casos reals: atac instintiu o incontrolat

Cas real	Reacció/resposta
3.1	Es tracta d'una reacció molt puntual i espontània consistent a donar una puntada de peu a l'agressor quan aquest ja estava caient al terra després de rebre un tret.
10.2	És molt similar a l'efecte dòmino: concretament, disparar de forma continua fins que el perill desapareix (en aquest cas un vehicle que va intentar atropellar els agents).
19.1	Reacció força instintiva de tirar-se a sobre d'un individu que duia una arma de foc a la cintura.
28.6	Reacció instintiva de tirar-se a sobre d'un individu que portava una arma de foc a la mà.

EFFECTE DÒMINO

Conegut també com a efecte en cadena, s'anomena així el fet de començar a disparar repetides vegades quan se senten altres trets, independentment de si són de l'agressor o del company.

Han respost així un 5% dels agents.

TAULA 2.9. Reaccions humanes als casos reals: efecte dòmino

Cas real	Reacció/resposta
4.2	Un atracador va amenaçar aquest agent amb una arma de foc i, en sentir trets, que en realitat eren del seu company, l'agent va disparar repetides vegades fins que l'agressor va caure al terra. És cert que l'agent desconeixia que els trets havien estat del seu company i no de l'atracador. Va manifestar: «Tot va ser molt ràpid, jo havia sentit trets i no sabia si eren d'ell o no. Jo crec que el segon tret era meu».
10	10.1 «Vaig sentir llavors com una barreja entre sentiment de defensa i que havíem d'aturar aquelles persones. Vaig treure l'arma de la funda i vaig disparar diverses vegades a les rodes. Jo des d'un costat i el company va disparar des de l'altre costat. Vaig deixar de disparar perquè es van acabar les bales del carregador». 10.2 «No tenia consciència de quants trets vaig efectuar. Vaig deixar de disparar quan vaig veure que sortia un dels individus del cotxe».

DISTRACCIÓ DEL PENSAMENT

Aquesta reacció consisteix a tenir pensaments que envaeixen l'agent de forma conscient però que són poc importants per la gravetat de la situació que es viu. Entre d'altres, per exemple: pensar en els titulars de la premsa sobre el que està passant, preocupar-se per com quedarà l'uniforme, veure el que passa com si fos una pel·lícula i no anés amb ell...

Segons l'entrevistador, s'ha registrat aquesta reacció en el 3% o el 5% dels agents.

TAULA 2.10. Reaccions humanes als casos reals: distracció del pensament

Cas real	Reacció/resposta
4.1	En el moment de l'enfrontament amb arma de foc, amb creuament de trets amb un agressor, aquesta distracció de pensament va impedir a l'agent poder actuar amb més eficàcia: es va preocupar per com li havien de transmetre la seva mort als familiars i la direcció dels trets.

22.2	En un moment puntual aquest agent es va preocupar perquè hi havia dos cotxes policials amb danys i en canvi no n'estava per la ferida de bala del braç ni per l'agressor mort.
27.3	Una situació molt sorprenent i inusual, com va ser veure un home armat amb una pistola davant d'una comissaria, ho va viure com si fos una pel·lícula. Aquests pensaments no li van impedir actuar en conseqüència, prenent les decisions corresponents i actuant per resoldre la situació.

FUGIDA

La reacció de fugida consisteix a evitar el perill marxant del lloc, per incapacitat momentània d'assumir i controlar el fet estressant.

S'ha trobat en el 2% dels agents.

TAULA 2.11. Reaccions humanes als casos reals: fugida

Cas real	Reacció/resposta
6	Només s'ha pogut constatar una vegada, en què davant d'un individu fora de si amb un ganivet de grans dimensions a les mans va haver-hi una primera reacció de quedar bloquejat per la por i fugir instintivament, però que es va rectificar en veure que hi havia altres agents en perill.

MESURES DE FORMACIÓ PROPOSADES PELS POLICIES QUE HAN VISCUT CASOS REALS D'ÚS DE L'ARMA DE FOC

Amb les diverses propostes de formació fetes pels mateixos agents implicats en les situacions reals d'ús de l'arma de foc s'ha fet una agrupació en categories per dues raons bàsiques:²⁷

- evitar la duplicació de propostes: moltes són semblants però s'expressen de forma diferent;
- evitar la dispersió d'idees i establir eixos de treball: de les propostes plantejades cal trobar uns mínims comuns denominadors sobre els quals dirigir i unir els esforços de treball.

Les categories en què s'han englobat les diverses propostes de formació són: realitat dels enfrontaments, procediments concrets operatius policials, pràctiques dinàmiques i altres.

REALITAT DELS ENFRONTAMENTS

Molts dels policies entrevistats opinen que és vital que els agents de la PG-ME prenguin consciència de quina és la realitat dels casos policials en què hi ha enfrontaments armats perillosos. La pròpia vivència, el que es sent i es pensa, la forma de reaccionar... tot això s'ha de conèixer per poder trencar el tòpic que «mai no passa res» i evitar les conductes rutinàries que poden posar en perill la vida d'agents i de ciutadans en cas d'agressions greus i sobtades. Junt amb el propi coneixement dels casos reals és necessari que la formació incorpori pràctiques basades en aquests tipus de situacions reals.

²⁷. En l'annex 3 consten textualment les propostes dels agents entrevistats sobre mesures formatives.

PROCEDIMENTS CONCRETS OPERATIUS POLICIALS

Les propostes que estan en aquest grup són diverses, però coincideixen sovint en la petició de més formació, sobretot pràctica. Els agents opinen que estan poc formats en l'àmbit de l'ús de la força i demanen pràctiques en què es reforcin les tècniques de reduccions, emmanillaments i tir pràctic. El tir ha de ser més dinàmic i s'ha de tenir més bon coneixement sobre l'arma de foc. La formació ha de ser força vivencial, al més semblant a les situacions reals i posar l'agent en situacions complicades. Disparar amb guants o reforçar els procediments tècnics d'aturada de vehicles són algunes de les peticions concretes que hi apareixen.

PRÀCTIQUES DINÀMIQUES

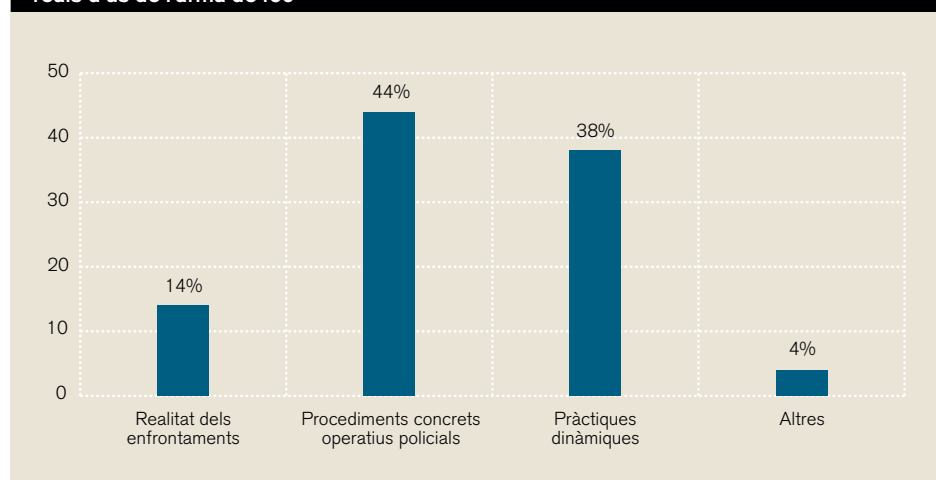
Hi ha un gran interès que la formació inclogui pràctiques dinàmiques en les quals els agents no tinguin coneixement del que es poden trobar. Hi ha policies que recorden algunes activitats formatives viscudes a l'ISPC com el que més semblança ha tingut amb la seva experiència real (per exemple les pràctiques interdisciplinàries del CFBP o altres pràctiques de resolució amb l'ús de la força de cursos específics, com el de control i arrest o el d'ordre públic). Remarquen també que per exercir aquestes pràctiques no és necessari que els agents hagin d'utilitzar les armes de foc sinó que poden fer-les amb pistoles tipus *pinball*, *simunition* o *ram*. Així mateix opinen que aquestes pràctiques dinàmiques s'haurien de portar a terme en entorns urbans i que alguns cops es podrien fer en equip.

ALTRES

La possibilitat de disposar d'altres eines diferents del bastó policial i l'arma de foc, com poden ser el gas pebre o les pistoles elèctriques, també és una proposta que sorgeix diverses vegades. Els agents consideren que aquestes eines poden ajudar a solucionar situacions greus sense haver de recórrer a l'arma de foc.

A continuació s'exposen gràficament i en percentatges els resultats aglutinats de les mesures formatives proposades.

GRÀFICA 2.20. Mesures de formació proposades pels policies que han viscut casos reals d'ús de l'arma de foc

DISCUSSIÓ: INTERPRETACIÓ DELS RESULTATS

De l'anàlisi específica de les situacions reals d'ús de l'arma de foc i dels resultats obtinguts del treball, s'ha pogut comprovar que hi ha gran quantitat de variables associades a aquest tipus de situacions que cal considerar atesa la seva diversificació. També s'ha pogut determinar la tipologia de respostes tècniques i fisiològiques que més apareixen a l'hora de fer front a aquestes situacions.

Es començarà per una interpretació detallada dels resultats obtinguts respecte de les variables que permeten prendre consciència als policies de la PG-ME de la realitat dels casos d'ús de l'arma de foc.

Prèviament es fan constar unes referències en relació amb les característiques de la mostra.

- a) Gènere
Fer una mostra equilibrada en gènere ha estat difícil pel reduït percentatge de dones a la PG-ME (un 21%).
- b) Edat
Alguna de les franges d'edat ha estat poc representada en la mostra, com per exemple la de cinquanta a seixanta anys. Això és perquè aquest cos policial encara és jove i hi ha poca població que hagi arribat a dita franja.
- c) Estructura jeràrquica
Les hores de treball operatiu al carrer de les categories d'agent (mosso/a) i caporal (escala bàsica) els atorga unes probabilitats molt més elevades que no pas d'altres categories com sotsinspector o inspector. A més, la proporció d'agents i caporals és més gran que la de les altres categories.
- d) Destinació
Quant a la unitat de destinació, les patrulles de seguretat ciutadana són les que més temps passen en contacte amb la ciutadania. Tot i així no es pot oblidar que l'estudi està orientat a casos ocorreguts en l'àmbit de la seguretat ciutadana.
- e) Antiguitat
Per a aquesta variable cal dir que la PG-ME va tenir el seu màxim creixement d'efectius entre els anys 2001 i 2011.

INTERPRETACIÓ DE LES VARIABLES

Aclarits aquests aspectes de la mostra, es comenta aquí el resultat de les variables descriptives de les situacions reals analitzades.

INFORMACIÓ PRÈVIA

Aquesta variable s'interpreta com a rellevant per la relació que manté amb l'efecte sorpresa. Segons Martínez Salido (2013), una de les afirmacions que utilitzen els instructors de tir és que «la distància i la sorpresa maten la tècnica». Per tant, la informació prèvia que poden tenir els agents sobre els casos influeix de forma notable en la seva resolució. Com a criteri s'ha establert l'efecte sorpresa en els casos en què els agents no disposen d'aquesta informació prèvia o aquesta és desajustada (47%).

Per exemple, un dels casos en què es disposa de poca informació i errònia és el cas 14, on els agents es van adreçar a un prostíbul en un domicili pensant que hi havia una discussió entre clients, quan en realitat eren dos atracadors; un d'aquests atracadors va disparar els agents de forma inesperada i els va provocar lesions importants. La capacitat de reacció davant d'aquesta situació és molt complicada.

En un altre extrem trobem el cas 17, en què els agents disposaven d'informació ajustada perquè havien rebut instruccions en els briefings sobre una banda d'atracadors perillosos que es dedicaven a entrar a joieries en hores d'obertura al públic, que podien dur armes de foc i trencaven els taulells a cops. Patrullant amb el vehicle pel carrer una dona els va informar que diverses persones estaven atracant una joieria i quan van arribar al lloc els atracadors estaven robant. Amb aquesta informació els agents van poder disposar d'una estructura prèvia sobre quina seria la seva actuació davant d'un cas similar.

TIPUS DE VIA O LLOC

Hi ha un percentatge molt elevat de situacions que passen a la via pública (64%). Això reforça la idea que la formació ha de ser de caire dinàmic, ja que en aquests espais amplis i oberts és més possible que les actuacions no es fixin en punts estàtics, és a dir, que els agressors puguin moure's lliurement en l'espai. També comporta un problema afegit als agents en l'ús de la força, pel risc evident de poder provocar lesions a terceres persones.

És curiós i difícil d'interpretar que, en segona posició, com a lloc d'aquestes actuacions estan els edificis o instal·lacions públiques (15%), encara que només per tres dècimes dels establiments públics (12%).

FRANJA HORÀRIA

Si es fa la comparativa amb les dades d'agents agredits als EUA des de 2004 a 2013, segons l'informe LEOKA,²⁸ no coincideix amb els percentatges per torn de l'estudi actual: el torn on es produeixen més agressions és en el de tarda, seguit del torn de nit i finalment en el de matí. En canvi, en l'informe dels EUA el torn on es produeixen més agressions és a la nit, seguit pel de tarda i finalment pel de matí. Tots dos estudis coincideixen en el fet que el torn en què hi ha menys agressions és el de matí.

TAULA 2.12. Comparativa sobre la freqüència d'agressions segons la franja horària

Torn	EUA 2004-2013	Present estudi
Matí	18%	27%
Tarda	40%	43%
Nit	42%	30%

ARMILLA

Les dades referents a l'armilla en aquest estudi són inversament proporcionals (25%) a les de l'informe LEOKA sobre policies dels EUA agredits durant l'any 2013, on un 75% dels agents agredits portaven posada l'armilla antibales. Evidentment la realitat social i delinqüencial és força diferent de la catalana, ja que als EUA, al 2013 es van comptabilitzar 78 casos d'agents ferits en acte de servei per armes de foc i armes blanques i 27 casos d'agents de policia morts per agressions en acte de servei.

28. LEOKA són les sigles de Law Enforcement Officers Killed & Assaulted, informe anual elaborat per l'FBI.

DISPOSICIÓ DE L'ARMA

El fet que la majoria d'agents portin la pistola sense muntar pot ser degut a la poca probabilitat que s'hagi d'extreure l'arma de la funda per utilitzar-la i que es consideri més probable que algú la pugui sostreure. Per tant, pot ser que hi hagi la creença generalitzada que és millor haver de «perdre» unes dècimes de segon a muntar l'arma de foc en cas d'una actuació que ho requereixi, abans que córrer el risc que algú la pugui sostreure i se la trobi en disposició de foc. Aquest pensament, totalment lògic amb les antigues fundes de pell de dotació que no tenien elements de seguretat, deixa de tenir tant de sentit amb les fundes actuals que dificulten en gran manera que terceres persones furtin l'arma de foc.

Finalment el poc percentatge d'agents que porten l'arma muntada amb el fiador manual de seguretat activat pot ser degut al fet que els instructors i monitors de tir expliquen que en una situació d'estrès elevat, amb poca psicomotricitat fina, és molt difícil de desactivar.

NOMBRE D'AGENTS

No sorprèn que el percentatge més elevat de situacions siguin afrontades per un o dos agents (59%), ja que és la unitat operativa més habitual en el treball policial de la PG-ME. El gran nombre de dotacions policials que estan de servei diàriament en les tasques de seguretat ciutadana ho fan en binomi, tant en vehicle com a peu.

No deixa de ser important, però, el 42% de casos de l'estudi en què els agents s'enfronten a aquestes situacions de forma grupal. Hi ha actuacions que, per l'actitud agressiva o evasiva dels agressors, s'han allargat relativament en el temps i aquesta circumstància fa que arribin altres dotacions de suport o reforç. Ara bé, tal com es descriu en un altre punt de l'estudi, és comú que davant d'aquestes situacions excepcionals els agents actuïn de forma individual, cosa que confirmen també altres estudis i que ha de fer considerar l'oportunitat de formar els agents per al treball en equip davant de casos similars.

NOMBRE D'AGRESSORS

El cas més habitual és el d'un únic agressor (46%). En l'estudi de Pérez Vera i Pérez Pacho també hi ha el mateix valor en primera posició i amb un percentatge similar. La diferència està en el segon valor del present estudi, que són els casos en què hi ha entre tres i cinc agressors (29%); en canvi els autors de referència tenen en segona posició d'importància els casos de dos agressors (40%). En el present estudi els casos de dos agressors apareixen en tercera posició (21%).

Això pot ser degut al fet que en el present estudi hi ha diverses situacions on hi ha agressions de diverses persones que van en vehicle, i només hi ha un cas amb més de dos agressors sense vehicle (el cas 17). Per tant, la formació que es pot suscitar per afrontar agressions en relació amb el nombre d'agressors s'ha de centrar fonamentalment en els casos en què hi ha un o dos agressors, tot i que hi ha un cas (4%) on els agents responen a l'agressió d'una multitud, que també caldria tenir en consideració a l'hora de plantejar la formació, ja que és de difícil gestió policial.

ARMES DELS AGRESSORS

És lògic que el nombre d'armes de foc que són utilitzades pels agressors sigui força elevat en aquest estudi (47%) ja que està enfocat en casos en què els agressors o

bé els agents n'han fet ús. Si es pogués comparar amb tots els casos en què agents de la PG-ME han hagut de fer ús de la força contra agressors es veuria com aquest índex és relativament baix.

Si es consideren les dades de l'informe LEOKA sobre els casos de més gravetat —és a dir, agents que han mort en actes de servei als EUA entre 2004 i 2013—, n'hi ha 511, dels quals 474 van ser morts per arma de foc (93%), tres van morir per arma blanca (0,6%), dos per artefactes explosius (0,4%), quatre per les seves pròpies armes (0,8%) i 28 per vehicles (5,2%). El motiu de no considerar tots els casos d'agents agredits d'aquest informe és perquè s'englobaria una varietat de casos d'ús de la força de tipus lleu que no es correspon amb l'objectiu d'aquest estudi. Concretament als EUA, a l'any 2013, el 80% del total d'agents agredits (49.851) van ser-ho amb parts del cos de l'agressor.

De les dades exposades de l'informe LEOKA es pot observar que, encara que els percentatges siguin força diferents (ja que els atacs amb arma de foc són gairebé la totalitat), sí que coincideix l'ordre dels tres primers percentatges de les armes dels agressors: en primer lloc, les armes de foc; en segon lloc, els vehicles, i en tercer lloc, les armes blanques.

Veient que els vehicles són la segona tipologia per percentatge en l'ús de les armes dels agressors porta a plantejar l'interès d'incrementar mesures davant de les agressions amb vehicle als agents de policia, ja que és un aspecte no gaire conegut pel fet de no trobar-se dins de la pròpia concepció que tenen els agents sobre les armes.

Les altres dues categories d'armes (objectes perillosos i multitud) no apareixen en l'informe LEOKA, però cal tenir-les presents per la dificultat que pot tenir l'agent a valorar la resposta adequada en l'ús de la força. Seria important poder treballar-les també.

TIPOLOGIA DELS AGRESSORS

El més comú és el cas de delinqüents habituals que s'enfronten als agents per poder fugir del lloc (61%). Es pot deduir de la majoria d'aquests casos que el seu principal objectiu en les agressions és escapar-se i no lesionar els agents de policia. En canvi, els casos més perillosos per als agents són els dels malalts mentals (25%), pel que es desprèn de les entrevistes de l'estudi, ja que són els que han patit pitjors resultats (per la seva determinació a agredir els agents), o bé per la presumpta voluntat de provocar un suïcidi passiu. Els casos de violents en l'àmbit de l'oci nocturn i els de violència de gènere són poc habituals i poden tenir característiques similars als dels delinqüents habituals, pel que es desprèn de les entrevistes del present estudi.

INTERPRETACIÓ DE LES RESPOSTES TÈNIQUES DELS AGENTS DE POLICIA I LA RESPOSTA DELS AGRESSORS

Seguidament s'interpreten les respostes tècniques més freqüents dels policies de la PG-ME en casos reals d'ús de l'arma de foc.

DISTÀNCIA DE L'ENFRONTAMENT

S'ha pogut constatar —d'igual forma que ho manifesten Martínez Salido i l'informe LEOKA— que la majoria dels enfrontaments es produeixen a curta distància.

En aquest estudi un 21% dels casos han ocorregut a 1 m o menys, un 42% a menys de 5 m; si s'hi sumen els ocorreguts entre 5-10 m, es pot dir que un 82%

dels casos es produeixen a menys de 10 m. Per tant, la formació de tir policial que comporta els exercicis entre 5-10 m de la línia de blancs és una opció que s'ajusta a la realitat.

Una altra qüestió relacionada amb la distància i la naturalesa dels enfrontaments és la dinàmica de les actuacions. Poques vegades hi ha un enfrontament en què l'agressor i el policia estiguin estàtics: el més habitual són els desplaçaments tant dels uns com dels altres. Tal com afirma Berengueras (2012), la formació ha d'anar en aquesta línia, i per tant ajustar-se a la realitat, i els exercicis pràctics han de ser preferentment en moviment.

EINES DE RESPOSTA DEL POLICIA

És difícil establir una comparativa sobre les diferents respostes dels agents de policia davant de les agressions on només s'especifiquin els casos en què s'ha utilitzat una arma de foc, sigui de l'agressor o sigui la de l'agent policia. El motiu d'això és que normalment els registres i informes estadístics recullen totes les actuacions en què s'ha fet ús de la força —en totes les escales de l'ús progressiu— i, fins i tot, algunes vegades inclouen els casos en què els agents dels grups especials han utilitzat l'arma de foc. En canvi aquest estudi està centrat exclusivament en les actuacions en què apareix alguna arma de foc en l'enfrontament.

A mode orientatiu es poden posar alguns exemples d'altres països:

- la Policia de Seattle (Washington, EUA) en les seves estadístiques de l'any 2000 reflecteix que la gran majoria de respostes policials amb l'ús de la força estan a la part inferior de l'espectre: un 74% dels polícies han fet servir les mans per resoldre l'actuació i només un 1,1% ha utilitzat l'arma de foc;²⁹
- la Policia d'Honolulu (Hawaii, EUA), en el seu informe de l'any 2012, especifica les diverses respostes policials amb l'ús de la força de la manera següent: ordres verbals (1,3%); contacte físic: punts de pressió i força física suau (29,4%); agents químics: gas pebre i similars (7,4%); enfrontament físic: puntades de peu, cops de puny, etc. (41,2%); armes intermèdies: bastons policials i pistoles elèctriques (1,3%), i armes de foc (19,4%);³⁰
- la Policia d'Ottawa (Ontario, Canadà) en l'informe de l'ús de la força de 2010, amb un total de 740 casos on la policia va fer ús de la força, s'especifica que els agents han d'elaborar un informe cada vegada que fan ús de la força: quan es dispara una arma de foc (10%); quan es mostra a les persones una arma de foc (37%); quan s'utilitza una arma intermèdia: es desprèn que engloba bastons policials (1%), gas pebre (6%) i pistoles elèctriques (3%), o quan s'utilitza la força física i es causen lesions (9%).³¹

S'observen grans diferències entre els tres informes policials d'ús de la força. En el de Seattle (2000) només es comptabilitza que en un 1,1% s'ha utilitzat l'arma de foc. A l'altre extrem trobem l'informe d'Ottawa (2010) en què s'utilitza l'arma de foc en un 71% dels casos (això sí, amb tres modalitats diferents d'ús). En una via intermèdia hi ha l'informe d'Honolulu (2012) en què l'arma de foc es va utilitzar en un 19,4% dels casos.

I en aquest estudi l'arma de foc es va utilitzar en un 61%. Però no es pot establir una comparació fiable amb els tres estudis anteriors, ja que el present estudi només treballa sobre casos extrems d'ús de la força en què ha aparegut una arma de foc (bé en mans dels agents de policia o bé en les de l'agressor).

29. Seattle Police Department. *SPD Special Report: Use of Force by Seattle Police Department Officers*, p. 5. Novembre 2001.

30. Honolulu Police Department. *Use of Force 2012. Summary of incidents*. Juny 2013.

31. Ottawa Police Service. *Use of force: 2010 annual report*. 7 febrer 2011.

PROBLEMES DEL POLICIA A L'HORA DE DISPARAR L'ARMA DE FOC

Els agents de la PG-ME disposen de dos models de pistola semiautomàtica, de 9 mm *parabellum*: la Walther P-99 i la Heckler & Kock USP Compact.

En el cas de l'arma Walther P-99, com que no disposa de fiador manual de seguretat, es pot portar amb cartutx a la recambra (muntada) o sense cartutx a la recambra (sense muntar). En el cas de la pistola HK USP Compact, pel fet de disposar de fiador de seguretat manual d'aleta, es pot portar amb les mateixes dues posicions que la pistola Walther P-99, i també amb les mateixes dues posicions, amb el fiador manual posat.

Les manipulacions que s'han de fer amb l'arma de foc abans de disparar són les següents en cada posició:

- sense cartutx a la recambra i amb fiador manual de seguretat activat: s'ha de fer el moviment de muntar l'arma desplaçant la corredora endarrere i endavant, posar el fiador manual de seguretat en posició de foc i prémer el disparador;
- amb cartutx a la recambra i fiador manual de seguretat activat: s'ha de posar el fiador manual de seguretat en posició de foc i prémer el disparador;
- sense cartutx a la recambra i amb el fiador manual en posició de foc: s'ha de fer el moviment de muntar l'arma i prémer el disparador;
- amb cartutx a la recambra i el fiador manual de seguretat en posició de foc: s'ha de prémer el disparador.

Tal com ja s'ha comentat anteriorment, en relació amb la variable de disposició de l'arma, un 64% dels agents portava la pistola sense muntar i un 28% muntada amb cartutx a la recambra. Només un 8% la portava muntada amb el fiador de seguretat manual activat. Cap dels agents la portava sense cartutx a la recambra i amb el fiador de seguretat manual activat.

D'aquest estudi es desprèn que el fet de portar la pistola sense el fiador de seguretat manual activat permet respondre amb garanties; i també que no és important portar l'arma amb cartutx a la recambra o sense cartutx, ja que el 100% dels agents la van posar en disposició de foc sense problemes, independentment de si la portaven en una o altra posició. Només va haver-hi un agent que va tenir problemes per posar l'arma en disposició de foc ja que en el moment de disparar no recordava que tenia el fiador de seguretat manual activat.

De tot això es desprèn que els agents de la PG-ME tenen interioritzat el fet de posar l'arma en disposició de foc, independentment si tenen l'arma muntada o no. Tots els agents que havien de muntar l'arma prèviament ho van fer sense cap interrupció, fins i tot alguns ho van fer de forma inconscient, sense poder recordar com ni quan ho van fer. En diverses situacions de risc, algunes molt elevades, van saber que havien de fer la manipulació de l'arma i van tenir la psicomotricitat necessària per poder efectuar el doble moviment de la corredora sense problemes.

La posició de l'arma en què es porta el fiador manual de seguretat activat seria la menys aconsellable davant d'un enfrontament armat. Encara es podria complicar més si es portés la pistola HK USP Compact sense muntar i amb el fiador manual de seguretat activat.³²

NOMBRE DE TRETS EFECTUATS PEL POLICIA

Amb el 47% en què no es va disparar cap tret i el 21% en què es va disparar un tret, es pot interpretar que els agents de la PG-ME de forma general són restrictius a l'hora de fer ús de l'arma de foc en totes les situacions. Fins i tot, el caire restrictiu en l'ús de l'arma de foc passa en casos en què la seva utilització podria estar més que justificada ateses les circumstàncies dels fets.

³². Cap dels agents de l'estudi la portava en aquesta posició però hi ha alguns agents de la PG-ME que la porten així, tal com manifesten els instructors de tir de l'ISPC.

Es poden posar tres exemples clars com són els dos casos de persones que van accedir a dependències policials esgrimint armes de foc amb una presumpta intenció que els agents obrissin foc en contra d'ells (apuntant als agents i ciutadans, casos 23 i 27) o bé el cas d'un atracador que va ser perseguit amb una arma de foc real i en disposició de foc, que va apuntar a alguns dels agents de policia i al cap d'algun ciutadà, on cap dels agents que van participar en la seva detenció pels carrers de Barcelona no va obrir foc (cas 28).

Pot ser important en aquest comportament restrictiu en l'ús de l'arma de foc el pes que tenen les possibles conseqüències penals i disciplinàries associades a l'arma de foc: alguns dels agents entrevistats sobre aquest aspecte han aportat aquesta opinió. L'exemple més extrem és el cas d'un agent de policia al qual van sostreure la seva arma de dotació després de ser amenaçat amb una altra arma de foc al cap i ser disparat a les cames amb la seva arma, i que estava preocupat per la sostracció de l'arma de dotació i no per haver sofert aquestes amenaces i agressions.

Pel que fa a les situacions en què es disparen diversos trets (entre 5-9 un 11% i més de 15 trets un 7%), són casos d'actuacions dinàmiques que s'allarguen en el temps o bé de vehicles conduïts per agressors armats que s'escapen. No significa que els agressors hagin rebut aquest nombre d'impactes. El conegut com a efecte dòmino —que podria justificar que s'efectuï un gran nombre de trets— només apareix en tres dels 58 agents entrevistats (5%).

NOMBRE DE TRETS DELS AGRESSORS

De forma similar als percentatges sobre nombre de trets efectuats pels agents de policia, els agressors en la majoria de situacions no han efectuat cap tret (65%). Això fa que, sumat a l'11% de casos en què només han disparat un tret, ens dona un percentatge elevat de poc nombre de trets (76%). Els casos en què s'han disparat més trets no arriben al 25%. L'explicació podria ser que la societat catalana té un índex baix de tinença d'armes de foc, en comparació amb altres països. En la mateixa línia, també pot estar motivat perquè en la majoria de casos de l'estudi els agressors han utilitzat les armes de foc prioritàriament amb ànim intimidador per a poder escapar-se i no tant per atacar els agents de policia.

REACCIONS HUMANES DELS AGENTS DE POLICIA

A l'hora d'interpretar les reaccions humanes més freqüents dels policies de la PG-ME en les situacions reals d'ús de l'arma de foc, tot i no tenir una mostra gran d'estudi, els resultats apunten unes tendències que van en la línia dels diferents treballs que s'han fet sobre aquesta qüestió.

Per exemple, les alteracions temporals, com a reaccions més freqüents en aquest estudi, es corroboren a l'obra de James L. Lockard.

La distorsió visual (85%), el pilot automàtic (65%) i l'alteració auditiva (57%) són les reaccions que segueixen a l'alteració temporal en ordre de freqüència. En l'anàlisi que fa García Alonso a 157 oficials de policia involucrats en tirotejos, es veuen resultats similars en distorsió visual i en pilot automàtic. En canvi s'allunyen més en relació amb l'alteració auditiva, possiblement per dues raons: d'una banda a les situacions analitzades en aquest estudi, a diferència del de García Alonso, no hi ha sempre tirotejos; d'altra banda, no sempre les persones immerses en les situacions tenen el mateix nivell d'implicació i proximitat envers l'acció. Aquests dos aspectes, i segurament d'altres, poden ser els que provoquen que aquesta reacció no sovintegi tant com determinen altres estudis.

La reacció de lapse d'inconsciència, amb un 16%, seria un cas similar a l'alteració auditiva, és a dir, apareix menys que en altres estudis (40-50%) i els motius podrien ser els mateixos que s'han exposat anteriorment.

La resta de reaccions apareixen amb una freqüència per sota del 15%: les reaccions no tipificades (14%); la paràlització per la por (10%); l'atac instintiu i l'efecte dòmino (5-7%), i la distracció del pensament i la fugida (2-5%). Totes aquestes guarden una relació congruent amb l'estudi de García Alonso i l'estudi de Pérez Vera i Pérez Pacho.

PROPOSTES DELS AGENTS DE POLICIA ENTREVISTATS

Finalment s'analitzen les propostes que han fet els agents davant la pregunta de quina seria la millor formació per respondre a situacions similars com les que es van trobar, per posar-les en relació amb el que actualment s'està fent en el programa formatiu de l'ISPC.

S'ha fet una agrupació de cinc àmbits possibles de millora, extrets de les diverses propostes aportades.

PRENDRE CONSCIÈNCIA DE QUINA ÉS LA REALITAT DELS ENFRONTAMENTS ARMATS

El coneixement de les situacions que han succeït o que van succeïnt és fonamental perquè els agents de policia siguin conscients de la realitat actual d'aquests casos, en l'àmbit de la seguretat ciutadana a Catalunya. El coneixement d'aquesta realitat pot afavorir que l'efecte sorprenent d'aquestes situacions es minimitzi i es pugui alleugerir l'efecte túnel, que és un dels pitjors factors en la resolució adequada dels mateixos casos. És important que els agents sàpiguen tot el que pot comportar l'excepcionalitat d'aquestes situacions. Fins i tot algun agent que ha resultat ferit amb arma ha expressat que és interessant que els seus companys tinguin coneixement de quina és la realitat del moment en què un agent es troba ferit.

Un primer pas, doncs, per poder millorar la formació és que anualment es facin públiques per a tots els agents quines són les actuacions més destacades, i també el seu resultat.

També és molt important que els agents prenguin consciència de quines són les reaccions més habituals davant de casos d'enfrontaments armats. Molts dels agents entrevistats destaquen la manca de consciència del risc en molts dels companys que treballen amb ells i de com ha canviat la seva pròpia perspectiva en les actuacions policials. La manca de consciència sobre el fet que l'agent du una arma de foc de dotació pot comportar un problema important en el moment de resoldre les situacions, tant per no utilitzar-la quan és del tot necessari, com pel fet que al moment d'utilitzar-la estigui en unes condicions mentals molt poc preparades i pugui fer-ne un ús inadequat.

UNA DEFINICIÓ I FORMACIÓ APROPIADA SOBRE L'ÚS PROGRESSIU DE LA FORÇA

Tal com s'ha pogut constatar en la relació de casos de l'estudi, les situacions en què els agents fan ús de la força i utilitzen l'arma de foc són molt variades. Tot i que dels 28 casos n'hi ha 14 on els agressors utilitzen armes de foc, d'aquests 14 n'hi ha dos que van utilitzar també una arma blanca i uns altres dos que van utilitzar també un vehicle. De la resta, tres van fer servir arma blanca exclusivament, cinc agressors van fer servir només el vehicle i quatre casos més en què van utilitzar estris o formes diferents (pala, pic, mans).

Això vol dir que per formar adequadament els agents de policia, aquests han d'aprendre les tècniques corresponents per poder respondre de forma dinàmica i canviant a les armes que potencialment emprin els agressors. És del tot necessari que es pugui determinar, tal com fan policies d'arreu del món, un marc de l'ús progressiu de la força.

En les situacions més habituals de la tasca policial els agents no utilitzen la força —entesa en tots els sentits, inclosa la comunicació verbal, no verbal i paraverbal—, encara que algunes persones considerin que la sola presència policial ja és un primer graó de l'ús de la força.

En les actuacions de caire assistencial, com poden ser facilitar informació a la ciutadania o mitjançar entre persones, els agents de policia sovint no mantenen la distància de seguretat i es valen de les seves habilitats per poder guanyar la confiança de la ciutadania i resoldre conflictes.

Però hi ha actuacions en les quals s'ha de fer ús de la força, seguint els principis que abans ja s'han esmentat i amb les dificultats que poden comportar les reaccions davant de situacions de risc alt. De forma general els agents han de fer ús de la força de forma ascendent, a partir de la gradació detallada a les taules 2.13 i 2.14, i com a resposta a l'actuació de les altres persones. S'ha de tenir present que els mateixos agents han de valorar les diverses possibilitats de resposta depenent de les circumstàncies, que són les que realment s'han de tenir en compte per triar el mètode i l'eina adequats. Les situacions són tan diverses que és impossible fer una relació aproximada.

Un altre punt que cal tenir en compte —i que ofereix també un grau més de dificultat— és que a vegades durant el transcurs de les situacions en què els agents han de fer ús de la força poden haver-hi oscil·lacions importants d'ús de la força. És el que es coneix com a transicions, que poden ser tant ascendents com descendents.

TAULA 2.13. Gradació de l'ús de la força en la resposta de l'agent a l'acció de les altres persones

Acció de la persona	Resposta de l'agent
Situació d'identificació de persona sospitosa de falta administrativa o falta penal que no mostra cap indici d'agressivitat.	Distància de seguretat, control de l'entorn, to de veu assertiu, posició ferma i missatges i preguntes clars i entenedors.
Situacions diverses sense que s'esgrimeixin armes o objectes perillosos, com ara identificació de persona sospitosa de falta administrativa o falta penal que mostra agressivitat verbal, no verbal i paraverbal, discussions entre persones, persones que no obeeixen les indicacions de forma passiva, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Distància de seguretat, ordres clares i imperatives tant verbals com no verbals (indicacions amb mans i braços, posició ferma), advertències clares. • Control exhaustiu de mans de les persones per avançar-se a la utilització d'armes o objectes perillosos.
Actitud agressiva verbal acompanyada d'agressivitat corporal cap als agents o altres persones.	<ul style="list-style-type: none"> • Distància inicial de seguretat, ordres clares i imperatives tant verbals com no verbals (indicacions amb mans i braços, posició ferma), advertències clares. • Control exhaustiu de mans de les persones per avançar-se a la utilització d'armes o objectes perillosos. • Possibilitat de trencar la distància de seguretat per a evitar les agressions contra les altres persones o contra els agents. • Possibilitat de guanyar la situació posicional de superioritat (lateral o per darrere de la persona) per tal d'intervenir amb millors garanties d'autoprotecció. • Possibilitat d'haver d'aplicar la força amb les mans per a reduir o immobilitzar la persona agressiva. • Possibilitat d'haver d'extreure la defensa policial i colpejar masses musculars grosses. • Possibilitat (si els agents disposen d'aquest material de dotació i estan habilitats per fer-ho) d'utilitzar armes menys letals (gas pebre, pistola elèctrica o similars).

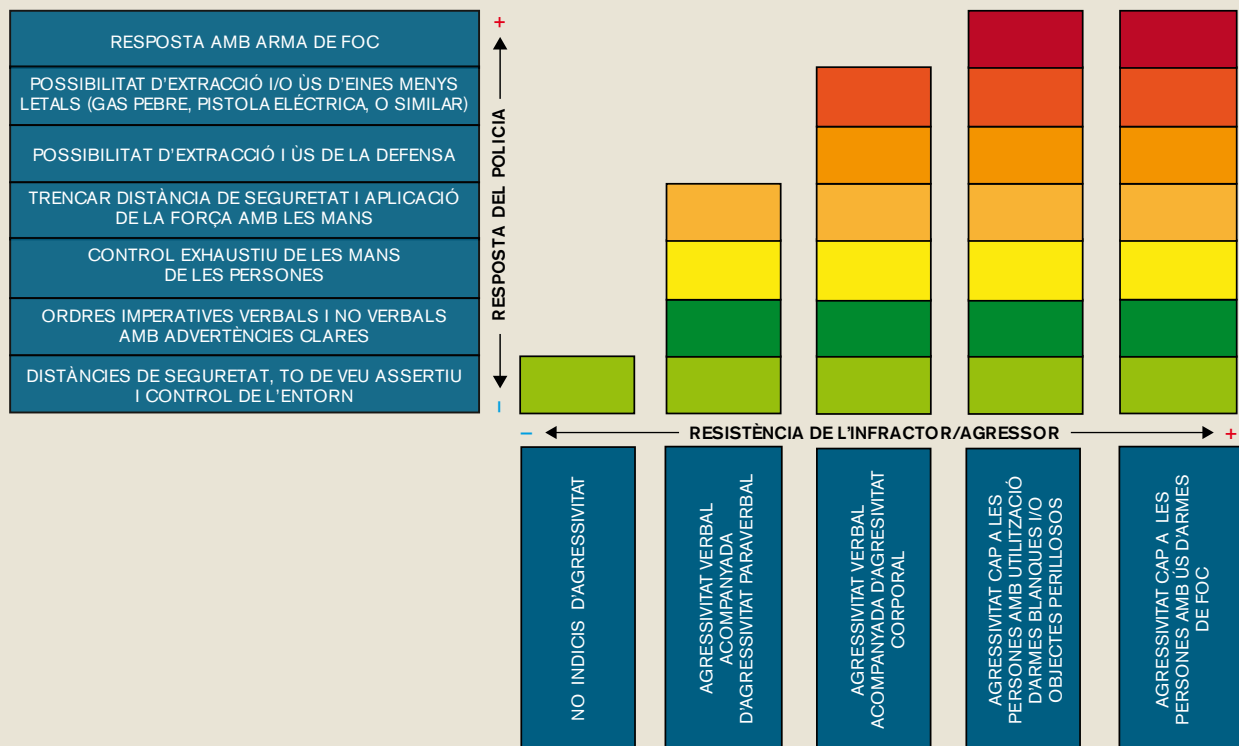
Actitud agressiva verbal acompanyada d'agressivitat corporal cap als agents o altres persones, amb la utilització d'armes blanques o objectes perillosos.

- Distància inicial de seguretat, ordres clares i imperatives tant verbals com no verbals (indicacions amb mans i braços, posició ferma), advertències clares.
- Possibilitat de trencar la distància de seguretat per a evitar les agressions contra les altres persones o contra els agents.
- Davant la insistència de l'agressivitat, possibilitat d'haver d'extreure la defensa policial i colpejar masses musculars grosses.
- Possibilitat de colpejar amb la defensa la mà o el braç amb el qual s'esgrimeix l'arma blanca o l'objecte perillosos.
- Possibilitat de guanyar distància i fer moviments oscil·lants amb la defensa per mantenir la distància de seguretat.
- Possibilitat de guanyar la situació posicional de superioritat (lateral o per darrere de la persona) per tal d'intervenir amb millors garanties d'autoprotecció.
- Possibilitat (si els agents disposen d'aquest material de dotació i estan habilitats per fer-ho) d'utilitzar armes menys letals (gas pebre, pistola elèctrica o similars, llançador de 40 mm, etc.).
- Possibilitat d'extreure l'arma de foc per respondre a una agressió directa d'arma blanca o objecte perillosos a curta distància, amb les advertències clares que es farà ús de l'arma de foc (si les circumstàncies i el temps ho permeten).
- Possibilitat de fer ús de l'arma de foc i, si les circumstàncies ho permeten, adreçar-la a parts aparentment no vitals (extremitats inferiors).

Actitud agressiva verbal acompanyada d'agressivitat corporal cap als agents o altres persones, amb la utilització d'armes de foc.

- Si les circumstàncies i el temps ho permeten i l'agressor només està intimidant amb l'arma de foc però sense obrir foc, l'agent de policia pot tenir en compte totes les opcions de resposta de les situacions anteriors, fins i tot l'ús de les mans, la defensa o les armes menys letals (sobretot en el cas que es pugui reduir l'agressor des del darrere).
- Si l'agressor extreu l'arma de foc a curta distància dels agents preferiblement s'ha d'intentar agafar l'arma de foc i evitar que pugui disparar, intentant que el canó es dirigeixi cap a llocs on no hi ha cap persona, ja que el temps de reacció dels agents (extreure l'arma de la funda, posar-la en disposició de foc i donar resposta efectiva) sempre trigarà més que el d'una persona que ja té l'arma a les mans.
- En el cas que l'agressor estigui més enllà de la distància de seguretat inicial dels agents, s'ha de respondre inicialment agafant distància ràpidament i, si l'entorn ho permet, amb un recorregut lateral, ja que un recorregut cap enrere possibilita que l'agressor pugui utilitzar fàcilment la seva arma de foc en contra de l'agent. S'ha d'intentar així mantenir força distància de seguretat i donar ordres des d'una coberta. Extracció de l'arma de foc i en cas que l'agressor no obeeixi les ordres i estigui disparant contra els agents o altres persones, utilitzar l'arma contra ell.

TAULA 2.14. Quadre resum de la gradació o progressió de l'ús de la força

TIR EN MOVIMENT

Alguns dels agents destaquen que s'hauria de practicar el tir en moviment, ja que les situacions que han viscut no són estàtiques. Aquest punt coincideix plenament amb el treball de Berengueras (2012), en què afirma que les reaccions naturals dels agents, com a qualsevol altra persona, és reaccionar instintivament evitant l'estímul de perill i per tant fent moviments evitatius. Per això, la gran majoria dels agents entrevistats responen amb moviment a les agressions sorprenents (l'excepció està marcada per l'entorn físic que impedeix aquest moviment).

També és cert que per practicar els moviments pràctics del tir no ha de ser obligatori que es facin amb arma de foc. És a dir, es considera que qualsevol exercici en què els agents hagin de respondre amb moviment utilitzant algunes de les eines policials (bastó policial, pistola simulada tipus *airsoft* o *simunition*) ja pot ser un bon entorn formatiu.

FORMACIÓ EN DEFENSA PERSONAL

Una altra de les peticions dels agents és poder tenir una formació continuada en defensa personal. Aquest punt és important, ja que en alguns dels casos una bona primera resposta en les distàncies curtes pot afavorir que l'agent no hagi de recórrer posteriorment a l'ús de l'arma de foc.

PRÀCTIQUES DE SITUACIONS IMPREVISTES

Alguns agents també coincideixen a afirmar que la formació que han rebut més aproximada als casos viscuts són algunes pràctiques que han fet en algun curs, on han simulat entrades en algun pis o local i on s'han trobat amb actuacions sorprenents. Destaquen també que és important poder crear estrès perquè es pugui viure de manera aproximada.

La visió holística de la formació en l'ús de la força pot consistir sobretot en aquest tipus d'exercicis, on es posin en pràctica els quatre àmbits formatius anteriors (prendre consciència de la realitat, gradació en l'ús de la força, tir en moviment i defensa personal). Es pot fer aquesta formació inicialment de forma tancada i posteriorment oberta (tal com refereix Berengueras).

Es pot considerar fer aquesta formació de forma individual, ja que en la gran majoria dels casos els agents destaquen haver treballat de forma individual i no tenir present on era el company. També és cert que situacions similars gairebé no s'han practicat i per tant aquest fet també pot incidir en la resposta individual. Tot i així, sembla que té més pes el caire de resposta instintiva davant de l'agressió que no l'experiència formativa.

PROPOSTES: FORMACIÓ PRESENT I FUTUR

FORMACIÓ A L'ISPC

Tot seguit s'aporta el que s'està fent, així com el que està previst en la formació de l'ISPC en relació amb les propostes.

Proposta 1: prendre consciència de quina és la realitat dels enfrontaments armats

S'està realitzant

- En el CFBP s'inclou la teoria i la pràctica en la unitat didàctica 12 sobre l'ús progressiu de la força des del CFBP 2014-2015, i també es fan pràctiques dinàmiques no avaluatives des del CFBP 2012-2013.
- Des de l'any 2000 en la formació de tir pràctic s'exercita el tir de defensa policial, en la qual no es prenen elements de punteria i s'extreu l'arma des de la funda (tant amb cartutx a la recambra com sense cartutx a la recambra), a una distància de cinc metres. Aquesta tècnica, reforçada per les tirades corporatives anuals —segons sembla que es desprèn d'aquest estudi—, ha estat interioritzada pels agents de la PG-ME i són capaços de posar l'arma en disposició de foc sense problemes de forma automàtica, independentment de quina sigui la disposició inicial.
- Publicació del present estudi.
- Organització d'una jornada divulgativa a l'ISPC, adreçada sobretot a personal formador de tir i de procediments policials.³³

Proposta 2: una definició i formació apropiada sobre l'ús progressiu de la força

S'està realitzant

- S'inclou la teoria i la pràctica en la unitat didàctica 12 sobre l'ús progressiu de la força des del CFBP 2014-2015.
- Es fan pràctiques dinàmiques no avaluatives des del CFBP 2012-2013.

Previst

- Unificar les diverses assignatures que estan relacionades amb l'ús de la força en una única matèria, mòdul o submòdul. Pot tenir un títol similar a Ús progressiu de la força.
- Incorporar a l'assignatura de procediments policials del CFBP la tècnica d'emmanillament a terra de sospitós en situació de risc alt amb l'arma a la mà.
- Incorporar a l'assignatura de procediments policials del CFBP la tècnica d'aturada de vehicles en situació de risc alt amb l'arma a la mà.

Proposta 3. Tir en moviment

S'està realitzant

- Tot i que no s'utilitzi l'arma de foc, des del CFBP 2012-2013 s'estan fent les pràctiques dinàmiques on els aspirants exerciten desplaçaments amb una arma similar (arma de fogueig o *simunition*).
- Des del CFBP 2014-2015 els aspirants practiquen una tècnica de desplaçaments amb arma de foc, en situacions de risc alt.

Previst

- A finals del CFBP 2014-2015 es realitzarà una pràctica de tir on els aspirants, de forma individual, hauran de fer tir a partir d'un desplaçament.

33. La jornada s'ha realitzat el 15 de setembre de 2016, amb la participació dels experts i autors consultats per a aquest estudi David Berengueras, Daniel Garcia i Fernando Pérez, així com tres dels agents entrevistats.

- Crear diverses pràctiques dinàmiques per implementar a partir del CFBP 2014-2015.

Proposta 4: formació en defensa personal

En aquest aspecte, com el que es demana en la proposta és formació continuada en defensa personal, no té sentit parlar-ho en el CFBP.

Proposta 5: pràctiques de situacions imprevistes

S'està realitzant

- En el CFBP es fan pràctiques interdisciplinàries d'algunes situacions que els aspirants han de resoldre fent ús de la força.
- Pràctiques dinàmiques des del CFBP 2012-2013 fins a l'actualitat.
- Micropràctiques d'ús progressiu de la força des del CFBP 2014-2015.

Previst

- Unificar les diverses assignatures que estan relacionades amb l'ús de la força a la policia en una única matèria, mòdul o submòdul. Pot tenir un títol similar a ús progressiu de la força.

LIMITACIONS DE L'ESTUDI

Les limitacions més palpables d'aquest estudi s'han trobat en les fases d'obtenció de la mostra i del disseny metodològic.

En la fase de recollida de casos i d'informació, es va haver d'assumir des del moment en què es va plantejar l'estudi que una de les limitacions importants era la d'estar en un país on l'ús de l'arma de foc és una conducta de baixa freqüència en els cossos policials i que, per tant, el volum de la mostra n'estaria afectat.

A aquest fet s'ha de sumar la dificultat de fer una recerca sistemàtica de la informació dels casos, perquè no hi ha un registre específic per a aquest tipus de casos. Aquest punt ha suposat un gran esforç per a l'equip de treball.

En la fase de disseny de l'estudi, revisant la bibliografia es va constatar que hi ha pocs treballs sobre aquesta àrea. Això va comportar una tasca extra a l'hora de desenvolupar les eines metodològiques necessàries per dur a terme l'objectiu.

TRANSPORTABILITAT DE L'ESTUDI

Les possibilitats de continuar desenvolupant aquest estudi podria passar per tres vies diferenciades.

En primer lloc, seria desitjable continuar treballant amb la PG-ME i les policies locals de Catalunya per anar ampliant la mostra i consolidar una metodologia d'actuació en aquestes organitzacions davant situacions reals d'ús de l'arma de foc, la qual pugui

repercutir positivament en la seguretat jurídica dels implicats i en la seguretat dels ciutadans de la nostra societat. Amb aquesta ampliació de la mostra també es podrien treballar les relacions entre les diferents variables plantejades en l'estudi d'una forma estadísticament significativa, i a partir d'aquestes plantejar accions de millora en un tema de rellevància per a la societat i la pròpia organització policial del qual encara hi ha molt per investigar.

En segon lloc, seria convenient prosseguir aquesta recerca amb l'objectiu d'actualitzar i validar noves activitats formatives, d'acord amb les necessitats del col·lectiu sobre aquest camp d'estudi.

En tercer lloc, tot i que es considera que ha de ser posterior als altres dos punts, no es pot oblidar la via de poder traslladar aquest coneixement a d'altres cossos de seguretat, amb el propòsit de reproduir de forma clara i consistent els resultats d'aquest estudi. D'aquesta manera es veuria si apareixen resultats diferents o irreproduïbles i es posaria a prova el seu valor científic. Per fer-ho, caldria un tipus de transportabilitat anomenada sistemàtica. Aquesta transportabilitat és aquella on els resultats es reproduïxen amb unes condicions diferents de les originals i pot ser feta tant pel mateix investigador com per un altre de diferent en un altre lloc.

Si es fes a forces i cossos de seguretat de l'Estat i també d'altres països (Regne Unit, EUA...) s'hauria de tenir en compte dos aspectes més, a part del ja comentat en el paràgraf previ. En primer lloc s'hauria de veure si el model d'ús de la força és el mateix: si el model de força varia, caldria modificar determinats punts de les eines metodològiques emprades. El segon aspecte seria veure la idiosincràsia del territori: si un país té marcades particularitats que afecten la seva seguretat, possiblement també tindrà certes repercussions en l'ús de l'arma. Per tant, caldrà adaptar certes variables al context i/o entorn determinat.

Per tant, seria relativament fàcil la transportabilitat d'aquest estudi a altres entorns en l'àmbit de les forces i els cossos de seguretat.

Si d'aquesta transportabilitat en sortís alguna relació funcional, seria un fet empíric real i podria passar d'un programa de formació i d'un col·lectiu policial particular a l'establiment d'una generalitat en termes de procediment i població diana.

INTERÈS DE L'ESTUDI

Els beneficis que pot aportar aquest estudi a la PG-ME i a les policies locals de Catalunya es detallen a continuació.

- Imatge professional moderna i en evolució: per l'interès a avaluar i analitzar aquest tipus de situacions extremes amb resultats, de vegades, tràgics i no desitjats.
- Incorporar els resultats de l'estudi i modificar aspectes per assolir una millora constant de la formació policial.
- Plus de qualitat, d'avaluació i millora contínua, amb utilització d'elements objectivables.
- Millora de la percepció de seguretat dels agents de policia.

CAPÍTOL 3

LA VALORACIÓ JUDICIAL DE L'ÚS DE L'ARMA DE FOC PELS AGENTS DE POLICIA. JURISPRUDÈNCIA

En el moment que un agent de policia ha fet ús de la seva arma de foc i ha provocat lesions o la mort de terceres persones, habitualment desconeix quin és el procediment penal que s'inicia. El tractament que n'ha de fer el sistema judicial sol augmentar l'estat d'angoixa dels agents que es troben en aquesta situació. S'ha de tenir present que, tot i que l'actuació de l'agent de policia no tingui conseqüències disciplinàries, és inevitable que s'obri un procediment penal i que es valorin totes les circumstàncies que han concorregut en la utilització de l'arma de foc per tal de declarar o no la seva responsabilitat penal.

En aquest punt és oportú destacar tres factors essencials d'aquesta construcció.

- a) El punt de vista en el judici es desplaça. Ja no és tan important si l'actuació va ser policialment correcta en abstracte, sinó si el comportament del policia concret va ser adequat per tal de mantenir dins dels seus límits el risc que va generar l'ús de l'arma de foc. Potser sí que de manera genèrica es pot considerar policialment que abans de disparar contra algú és convenient fer un tret a l'aire, però cap jutge penal l'exigiria quan el policia hagués de fer front a un perill imminent i greu per a la seva vida (STS núm. 22).³⁴
- b) L'actuació policial que ha de ser valorada pel jutge penal no és estàtica i inamovible, sinó que es presenta dinàmica, adequant-se en tot moment (o això seria convenient) a les reaccions del ciutadà afectat i a les circumstàncies que envolten l'actuació. Un fet que moltes vegades comença d'una forma prou ajustada i legítima, es pot tòrcer en un instant, per falta d'adequació de l'agent a la nova situació o per un excés en la intensitat de l'actuació policial (STS núm. 7 i 8).
- c) Al policia sempre se li exigirà en el moment que faci ús de la seva arma de foc un ponderat judici de proporcionalitat. El policia ha de poder explicar que aquell ús era idoni per aconseguir el propòsit que perseguia, que era necessari en el sentit que no podia ser substituït per un altre mitjà menys lesiu, si més no potencialment, i que era proporcional en sentit estricte, en atenció a la gravetat del fet que motiva l'ús de l'arma i la força de la sospita que té el policia respecte del ciutadà afectat. Aquest judici de proporcionalitat ha d'acompanyar tota actuació policial, però en aquests casos d'ús d'armes de foc ha de poder ser explicat des d'un primer moment, sense contradiccions, per tal que el jutge penal no només pugui saber què ha passat sinó també per què el policia ha actuat en cada moment de la manera en què ho ha fet.

34. A l'annex 4 hi ha una relació de trenta-set resolucions judicials sobre actuacions policials en què s'ha utilitzat l'arma de foc; d'ara endavant s'hi farà referència citant el número que li correspon per ordre: per exemple, STS núm. 22 es correspon amb 22. *Sentència Tribunal Suprem 19-5-2010.*

S'ha de tenir també en compte que, en l'àmbit penal, la valoració sobre l'actuació policial en què s'ha fet ús de l'arma de foc es fa una anàlisi sobre el risc que ha comportat l'extracció de l'arma de foc de la funda i la gestió del risc que ha significat el seu ús efectiu, per això cal tenir presents aquestes dues idees.

- a) Mentre l'arma de foc és a l'interior de la seva funda no apareix cap perill penalment avaluable. Ni els fiadors, ni la doble acció, ni la perícia en l'ús de l'arma produeixen aquest efecte; és a dir, s'exclou absolutament el risc quan l'arma és a l'interior de la funda —malgrat que, hipotèticament, es podria pensar en supòsits reals de trets sortits d'armes enfundades (cosa pràcticament impossible amb les fundes i armes de què disposen actualment els agents de la PG-ME).
- b) Una vegada fora de la funda, ja sorgeix el risc i correspondrà a l'òrgan judicial valorar si aquest és permès o no permès. Per tant, no és necessari que l'arma es dispari, que surti si més no un tret, sinó que el simple fet de portar-la a la funda en condicions de disparar immediatament o a la mà, fins i tot assegurada, ja genera un perill avaluable.

PORTAR L'ARMA A LA MÀ

El primer que cal qüestionar-se és per què el policia en aquella situació concreta ha tret la seva arma de la funda, què ha motivat el policia a verificar aquest comportament. Perquè ha de quedar clar que és una conducta humana (i per això mateix voluntària) la que generarà el perill jurídicament desaprovat per a la producció del resultat: si no hi ha conducta voluntària, no hi ha acció, en el sentit ampli d'un comportament humà mínimament conscient i mínimament voluntari o dominable per la voluntat. I si no hi ha acció no pot haver-hi delictes —que, en una formulació clàssica, és l'acció típicament antijurídica, culpable i punible.

L'ARMA SURT DE LA FUNDA PER ACCIÓ INVOLUNTÀRIA DEL POLICIA

Si l'arma surt de la seva funda a causa del forcejament amb el ciutadà quan el policia intenta evitar que aquell li prengui, no es pot afirmar l'existència d'acció i, per tant, de responsabilitat penal (SAP Girona núm. 1).

Ara bé, en una situació com la descrita sí que existeix un comportament conscient i voluntari del policia: portar l'arma sense fiador i sense muntar dins de la funda, la qual cosa permet que es pugui disparar en una situació com la descrita. Aleshores, per aquest fet sorgeix responsabilitat criminal?

La resposta és negativa per tres raons:

- Entre els policies no existeix una *lex artis* conforme a la qual l'arma s'ha de portar amb el fiador respectiu quan s'està de servei i en hores nocturnes. L'innegable risc que assumeixen els policies, en la seva responsabilitat i ofici, fa que se'ls permeti portar armes de foc i que ho facin en les condicions que ells considerin adequades i proporcionades amb el risc per a la seva vida i el de terceres persones. Així, ni el legislador ni les autoritats han regulat aquest extrem precisament per a donar un marge d'autonomia als agents que assumeixen el risc, per tal que portin l'arma en les condicions que consideren més adequades. En concret, portar l'arma:

- sense fiador: no determina automàticament una infracció del deure objectiu de cura, ja que hi ha armes de dotació oficial que no tenen cap fiador manual de seguretat (Walther P-99);
- sense muntar: és la posició que dóna una seguretat més gran.
- La hipotètica norma que ordenés portar l'arma amb fiador no és pensada per a evitar la mort de les persones que intentin agafar-li l'arma al policia: fi de protecció de la norma.
- Allò que concreta el resultat lesiu és precisament el comportament de la víctima, qui forceja per agafar l'arma i es disparen d'aquesta manera els trets, i no pel fet de portar l'arma sense fiador.

L'ARMA SURT DE LA FUNDA PER ACCIÓ VOLUNTÀRIA DEL POLICIA

Quan l'arma surt de la funda per l'acció voluntària del policia es poden donar tres situacions diferents: que la conducta de l'agent sigui adequada davant la situació creada; que una conducta inicialment legítima i adequada del policia es converteixi, en variar les circumstàncies que concorrin, en un comportament inadequat; i, finalment, que ja d'inici el comportament del policia sigui inadequat.

COMPORTAMENT ADEQUAT

La creació d'un risc desaprovat jurídicament és absent en els supòsits que s'exposen seguidament.

Supòsits de riscos permesos

Són conseqüència necessària d'una actuació racional i proporcional a les circumstàncies que concorren. En trobem exemples als casos següents:

- STS núm. 2 «En ese momento, su compañero le avisó diciéndole: "ten cuidado" y pudo observar que dicho turismo estaba en marcha y se dirigía velozmente hacia él, por lo que desenfundó su arma reglamentaria, ya montada y sin seguro sosteniéndola con las dos manos.»
- STS núm. 3 «Como consecuencia de una investigación que el referido cuerpo policial venía realizando sobre un individuo de origen magrebí del que se sospechaba se dedicaba al tráfico de la sustancia estupefaciente "hachís". Valorando las circunstancias de la entrada y registro, por no tener datos sobre si los ocupantes del piso podían o no estar armados.»
- STS núm. 4 El policia porta l'arma sense fiador i preparada per al seu ús quan va a una platja, a les dues de la matinada, per tal d'identificar vint persones que accedeixen clandestinament a la costa, ignorant si la persona que fugia va armada i com reaccionarà quan la identifiqui.³⁵
- STS núm. 5 El policia, quan baixa del vehicle policial, porta l'arma de foc a la mà amb una finalitat d'intimidació, de mera exhibició per a facilitar la detenció d'un sospitós en tràfic de drogues, quan, a més, veu que aquest fa marxa enrere amb el seu cotxe per fer-se escàpol, colpejant diversos vehicles policials.
- STS núm. 6 El recurrent afirma que el policia va treure l'arma quan no era necessari. En realitat, només l'extreu quan, ja en el transcurs del forcejament amb el ciutadà –persona de gran corpulència– veu que, lluny de cessar en la seva actitud, en algun moment ha fet un gest d'introduir-se la mà entre la roba.

35. Circumstàncies de risc real o possible que podia conèixer ex ante per la seva actuació professional aconsellaven actuar amb l'arma preparada.

No suposa un excés que, en si mateix, doni lloc a la creació d'un perill jurídicament desaprovat.

«En cuanto a la observancia de una distancia de seguridad, por más que pueda ser recomendable en tanto sea posible, en el caso el acusado extrae el arma cerca del lugar donde se mantiene el forcejeo, pero lo hace manteniendo el seguro puesto, y por lo tanto, en unas condiciones en las que el arma no puede hacer fuego, de forma que el riesgo de que se produzca un disparo involuntario, en tanto el seguro actúe, es inexistente. El riesgo creado con la extracción del arma no supera los límites del riesgo permitido.»

STS núm. 29

El policia havia vist com, en l'intent de fugida, els qui en aquell moment es comportaven com a delinqüents havien intentat atropellar-lo i va haver de saltar a un costat per evitar-ho, i com, seguidament, després de col·lidir contra el vehicle policial, van continuar la seva marxa. L'ús d'aquesta classe de violència, no només contra els béns, sinó també contra la persona del policia, justifica que aquest es preparés per a fer l'ús de l'arma.

Supòsits de disminució del risc

El policia actua causalment respecte d'un resultat realment produït però evitant al mateix temps que es produeixi un resultat més perjudicial.

Supòsits abastats pel principi de confiança

No s'imputen objectivament els resultats produïts a qui ha actuat confiant que uns altres es mantindran dins dels límits del perill permès.

Supòsits derivats de la prohibició de regrés

Referit a condicions prèvies a les realment causals, posades per qui no és garant de l'evitació del resultat.

COMPORTAMENT INICIALMENT ADEQUAT PERÒ FINALMENT EXCEDEIX EL RISC PERMÈS

Un d'aquests casos és el de la STS núm. 7. Després d'una persecució amb el vehicle policial d'una furgoneta sostreta, dos policies surten del vehicle policial i ordenen als ocupants de la furgoneta que baixin, però no són obeïts:

- els policies desenfunden les armes i un dels policies (a) la carrega, però l'altre (b) no ho fa; reiteren l'ordre que baixin del cotxe (situació de perill real per als policies, que justifica treure l'arma);
- finalment els ocupants de la furgoneta baixen i, tal com els ordenen els policies, s'estiren a terra bocaterrosa;
- el policia (a) dóna les manilles al policia (b) perquè n'emmanilli un d'ells; l'agent (a) apunta la seva arma al terra on és l'altre sospitós, amb el dit índex sobre el disparador (hi ha un risc menor perquè eren estesos a terra i eren conscients de ser apuntats amb una arma; es reduïa dràsticament la seva capacitat de reacció);
- quan passa per aquell lloc un camió implicat en la persecució, l'agent (a) gira el cos uns 90°, aixeca la mà esquerra per fer-li senyals que s'aturi i l'arma, quan l'agent (a) pressiona el gallet, es dispara.

La responsabilitat (imprudència professional) sorgeix pel fet que, tenint al sospitós dins de l'àrea de tret, no pren cap precaució en la disposició de l'arma i la manté preparada per a fer foc, projecta momentàniament la seva atenció en un altre motiu i, alhora, fa un moviment realment contraindicat en aquelles circumstàncies, en el context del qual acciona inopinadament el disparador.

S'exposa un segon cas en què cal distingir tres fases (STS núm. 8):

STS núm. 8 «El Guardia Civil, sabedor de que se había producido un atraco con arma de fuego, sospecha de los ocupantes de un vehículo detenido en la oscuridad y se aproxima a ellos llevando en su mano derecha su arma reglamentaria que precavidamente empuña montada y con el seguro quitado».

En aquesta primera fase, el comportament és prudent i ajustat a les normes ortodoxes d'assegurament de la seva defensa davant d'un possible atac.

STS núm. 8 «El agente ordena al conductor, que había salido del coche, que ponga las manos sobre el vehículo, obligándole físicamente a hacerlo, tras lo cual, correcta y prudentemente, procede a cachearlo, usando tan solo el brazo izquierdo, y manteniendo el derecho en el control de su arma reglamentaria que empuñaba en la mano derecha».

Continua sent un comportament prou ajustat.

STS núm. 8 «Le ordena que se tumbe en el suelo y ante su resistencia a hacerlo voluntariamente el agente sujeta los hombros del sospechoso de espaldas con ambas manos sin soltar la pistola, y de ese modo forcejea para tumbarlo en el suelo, operación de resistencia y fuerza en la que la pistola situada a la altura de la parte inferior de su oreja derecha se dispara causando las heridas mortales de las que falleció cuatro días después».

Greu increment del risc perceptible i greu desatenció dels deures objectius de cura fins aquell moment observats pel policia.

Després de l'escorcoll:

- hauria d'haver guardat la pistola, o
- posar-li el fiador si havia d'usar les dues mans per estirar el sospitós a terra, o
- si encara era necessari conjurar un possible atac del sospitós, mantenir la pistola a la mà dreta ocupada exclusivament de l'arma i dedicar al forcejament la mà esquerra; i si així no aconseguís vèncer la resistència del sospitós, s'hauria d'haver abtingut d'aquell exercici de força o rebre l'ajut de l'altre policia present.

El tercer exemple el trobem en el cas d'un agent de policia a qui se li dispara l'arma mentre la neteja (STS núm. 25):

STS núm. 25 «Estando de Servicio como Guardia Civil en el Centro Penitenciario de Alcalá 2, se dispuso a limpiar su arma reglamentaria, una pistola de la marca Star, modelo BM, calibre 9mm Parabellum. Antes de iniciar la limpieza del arma, entró en la citada habitación su compañero Manuel José C.L. preguntando por otro camarada, marchándose instantes después al no estar en el lugar la persona que buscaba».

Comportament adequat.

Immediatament el policia surt de l'habitació —amb l'arma a la mà, el carregador posat i cinc projectils a dins— per agafar d'un armari del passadís uns draps per netejar l'arma. Quan arriba a l'alçada de l'armari se li dispara mentre desplaça la

corredora per a comprovar si a la recambra hi havia un projectil que habitualment acostumava a portar durant el seu servei. Aquest projectil va impactar en el seu company: imprudència greu.

STS núm. 25 «La condición de Guardia Civil, y por consiguiente, profesional en el manejo de las armas, de las que resulta dotado por la autoridad para su defensa, exige un escrupuloso cuidado con tales instrumentos tanto en su uso como en su limpieza» [...] «La limpieza del arma, que requiere naturalmente su despiece, exige tomar todas las precauciones que suponga minimizar hasta extremos casi absolutos los riesgos derivados de tal proceder».

COMPORAMENT INADEQUAT

Imprudència greu, en el cas següent:

STS núm. 9 «El acusado, sacando el arma que poseía por su cargo de policía municipal, en una situación que por su menor importancia no lo requería».

Discussió d'un fill seu, a qui havien perjudicat pel trencament d'un vidre del cotxe, amb dos joves, respecte dels quals ni tan sols consta que fossin els autors d'aquell trencament. Crea un risc en la situació en què es dispara el tret i causa la mort d'un d'aquells joves.

STS núm. 9 «El hecho posterior a la acción gravemente imprudente de quien ahora recurrir, el que uno de los jóvenes que discutía con el hijo le hiciera frente y se resistiera llegando a forcejear con el poseedor del arma, es una circunstancia que pudo y debió prever el procesado como una incidencia de la situación que él mismo había originado con su innecesaria y negligente conducta».

És una circumstància que va poder i havia de preveure el policia com una incidència de la situació que ell mateix havia originat amb la seva innecessària i negligent conducta.

Un altre cas, amb dos fets diferents (STS núm. 10): el policia, fora de servei i vestit de paisà, va a casa d'X, li pregunta pel noi que cercava (i que suposadament havia agredit el fill de la seva companya sentimental) exhibint la seva arma reglamentària, fent-la girar sobre un dels seus dits, i marxa després que li diguessin que no havia fet res: falta d'amenaçes.

STS núm. 10 «Momentos después, dice la resultancia fáctica, se encuentra con el joven marroquí Luis Pedro, y tras ponerle la mano en el cuello, le preguntó si sabía algo de la agresión que había sufrido José María, y al responderle que no sabía nada, le colocó la pistola en la sien, marchándose después que le informaran que ése no era el chico que buscaba, y que había sido otro el agresor».

Delicte d'amenaçes.³⁶

En un altre cas, el policia intenta una demostració d'allò que havia fet amb la pistola, moments abans, en evitar una baralla al lavabo de la discoteca, amb l'arma carregada, aixecant-la de baix a dalt i posant-la a l'alçada de les persones presents; el policia, garant del risc derivat de la seva arma reglamentària, el va incrementar d'una manera jurídicament considerable:

STS núm. 11 «Es indudable que haber intentado una demostración de lo que había hecho con la pistola momentos antes, al evitar una riña en el baño de la discoteca, con el arma cargada poniéndola a la altura de personas presentes, como surge del informe balístico (folio 127 vto).»

36. La distinció entre coaccions i amenaces és la següent: quan s'ataca la voluntat del subjecte passiu són coaccions; quan s'ataca la seva tranquil·litat (se li fa comprendre que la seva vida o integritat poden córrer perill de pèrdua imminent o futura) són amenaces.

- Supòsit d'utilització d'una granada atordidora

SAP Barcelona,
núm. 37

«Tanto el diseño de la intervención como la decisión de dotar a los agentes intervinientes de granadas aturdidoras, se ajustó a los Protocolos de Actuación del propio GEI,³⁷ a la normativa vigente respecto al uso de armas e instrumentos por los agentes, y que en todo caso, ambas decisiones fueron supervisadas y ratificadas por los superiores jerárquicos del acusado».

«Hemos de estimar por lo expuesto, plenamente acreditado, que el dispositivo se llevó a cabo conforme había sido diseñado y en definitiva que los agentes se identificaron como policías y que los dos ocupantes del vehículo desatendieron de forma contumaz las órdenes que se les daba respecto a que levantasen las manos y abriesen las puertas».

Per tant, fins aquí, no va haver-hi imprudència.

Amb tot, cal plantejar les reflexions següents de gestió de riscos, per obrir camins i fixar mesures preventives adequades:

- Portar l'arma de foc a la mà per a finalitats personals, desconnectades de la tasca professional, fa sorgir la responsabilitat penal del policia (STS núm. 9 i 10). Fins i tot, el risc que generarà una actuació verificada en l'entorn professional, però no legítima i justificada pel compliment de les funcions policials, serà un risc jurídicament desaprovat (STS núm. 11).
- Així doncs, s'ha de tractar no només d'una actuació professional del policia, sinó d'una actuació justificada i legítima; a partir d'aquesta base, cal fer tres consideracions.
 - a) No genera per si mateix un perill jurídicament desaprovat la manera de portar l'arma (carregada o descarregada, amb fiador o sense, en condicions de disparar...). Cada policia pot decidir i ha de decidir com la porta, sempre que ho faci d'una mateixa manera (SAP Girona núm. 1).
 - b) Treure l'arma ha de respondre sempre a l'aparició d'un perill seriós per al policia, per a la seva vida o la seva integritat física. Perill que no només pot ser real, sinó que s'admet que sigui un risc potencial que s'hagi comprovat, estadísticament i/o policialment, que acostuma a sorgir en situacions semblants a les quals s'enfronta l'agent en qüestió (és la *racional probabilitat* - STS núm. 3 i 4). I, en qualsevol cas, entre aquest perill real o probable i l'actuació policial ha d'haver-hi la necessària proporcionalitat, amb les seves notes d'idoneïtat, necessitat i proporcionalitat en sentit estricte (STS núm. 6).
 - c) L'actuació professional, legítima i proporcional, en resposta al risc generat per un ciutadà, pot deixar de ser-ho i convertir-se en un perill que interessi la resposta del dret penal sempre que no s'adeqüi a les circumstàncies que l'envolten. Desconèixer què ha fet apujar o abaixar el perill generat pel ciutadà afectat i no ajustar la reacció policial a cada moment, fonamenta condemnes per imprudència del policia (STS núm. 7 i 8).
- De vegades, no només cal atendre a la conducta del policia, sinó que també és essencial el comportament de la víctima per a produir el resultat, per tant:
 - a) Poden concórrer una conducta legítima i correcta del policia, que no suposa un excés que creï un perill jurídicament desaprovat, amb una contribució molt important de la víctima al resultat final: absolució del policia.

37. Grup Especial d'Intervenció de la PG-ME.

STS núm. 6 «Es precisamente la actuación del fallecido al agarrar el arma en la forma en la que lo hizo lo que supone un incremento del riesgo de que pueda producirse un disparo. En consecuencia, el resultado producido no es tanto la concreción del riesgo permitido y controlado creado por el acusado, como su transformación en riesgo no permitido a través de la actuación del fallecido. Es el riesgo creado por éste el que se concreta en el resultado».

b) Podria argumentar-se que la conducta de l'acusat també és creadora d'un risc, fins i tot desaprovat en certa mesura, en no guardar una distància de seguretat després d'exhibir l'arma: condemna del policia.

STS núm. 23 «Pues la mera actitud de huida, y más en la situación carente de conflictividad que en este caso se dio, no puede valorarse como una suerte de coeficiente causal en algún grado determinante del uso de un arma de fuego, del alto potencial lesivo que consta. El intento de escapar de la víctima y las lesiones que sufrió, aparecen objetivamente conectadas en el plano fenomenológico; pero no en el jurídico-penal, en el que la génesis de aquel resultado es únicamente referible a la interposición de un comportamiento tan injustificado e injustificable como el que se dio. De este modo, el motivo debe rechazarse.»

STS núm. 8 «Resistirse a tumbarse en el suelo no crea riesgo alguno para la propia vida, ni intensifica el que resulta del imprudente proceder del agente, que es el que lo crea con exclusividad. Esa resistencia por tanto no añade riesgo ninguno porque no pasa de ser mera ocasión en la imprudencia del agente».

c) Pot concórrer una conducta del policia que crea el risc desaprovat amb un comportament de la víctima que causalment té una intervenció decisiva en la producció del resultat: absolució del policia.

STS núm. 3 «Podemos afirmar que la conducta del acusado ha creado, ciertamente, un riesgo, pero se trataría de un riesgo jurídicamente no desaprobado a tenor de las circunstancias concurrentes, que justificarían dicha conducta».

d) En tot cas, no té influència que el resultat sigui conseqüència d'un desenvolupament dels fets totalment inesperat (la part del projectil que va causar la ferida mortal va rebotar en dos ressorts previs, la paret i el marc de la porta): la realització del risc en el resultat no és un problema de previsibilitat i, per tant, de probabilitat, sinó de si el risc creat per l'acció explica el resultat produït: la lesió mortal només s'explica pel tret del policia i no per la concurrència d'algun altre perill que amenacés la vida del ciutadà.

STS núm. 11 «Ello quita relevancia a la extraña circunstancia de que parte del proyectil haya causado la herida mortal después de dos resortes previos, en la pared primero y en el marco de la puerta luego. La realización del riesgo, por el contrario, depende de si el creado por la acción explica el resultado producido. Ello ha ocurrido en el presente caso, pues la lesión mortal sólo se explica por el disparo del procesado y no por la concurrencia de algún otro peligro que amenazara al bien jurídico.»

DISPARAR L'ARMA DE FOC

TRIPLE JUDICI *EX ANTE*

Cal que el policia hagi fet un triple judici *ex ante*.

1. Era necessari actuar en aquella situació? O, el que és el mateix, era justificada legalment la seva actuació?

Plantegen problemes dos tipus d'actuacions:

- les dirigides per una intenció particular, no professional, en especial quan siguin fruit de la ira, la venjança o la prèvia vindicació;
- les que, emmarcades en una motivació professional, s'allunyen de les funcions policials, bé perquè no són adequades a la situació concreta, bé perquè en realitat persegueixen finalitats privades.

2. Era necessari l'ús de l'arma de foc?
Judici de proporcionalitat.

3. Va ser adequada la manera concreta d'utilització de l'arma?
Són essencials en aquest punt les circumstàncies que concorren en cada cas; en especial, pel que fa a la influència de l'estrès i els nervis en el policia, cal diferenciar dues direccions:

- a) De vegades es considera que, davant la tensió viscuda en situacions conflictives, per la ment d'un policia en l'exercici de les seves funcions puguin passar fugaçment records, pors o riscos que en aquestes situacions acostumen a passar o a repetir-se.

STS núm. 21 «Sensibilizado en esos términos pudo perfectamente confundir cualquier movimiento, actitud o exhibición de algún objeto, producido en el coche y crear en él la impresión (lógicamente errónea, si nos atenemos a los hechos probados) de que la persona que luego resultó herida portaba un arma peligrosa».

Normalment, més que per fonamentar l'atipicitat de la conducta, permet basar l'apreciació d'un error de prohibició vencible.

STS núm. 21 «Partiendo de que nos hallamos ante un error vencible de prohibición en que el sujeto activo yerra sobre los presupuestos fácticos que dan pie a la estimación de la legítima defensa».

- b) En d'altres es nega cap influència:

STS núm. 23 «Por lo que la decisión de utilizarla fue tomada fríamente. No puede perderse de vista que el que actuaba era un profesional.

- El caudal de experiencia profesional acumulado por un agente de la Guardia Civil con más de 10 años de antigüedad.
- Con la habilidad para disparar que hace patente la concentración de los impactos de bala, sobre un punto relativamente reducido de un vehículo en acción.
- Y también con el bagaje empírico necesario para formar un correcto juicio anticipado de las consecuencias de su acción»

TIPUS DE TRETOS

D'altra banda, sobre els trets cal dir que n'hi ha de tres tipus:

- a) el voluntari: es fa conscientment;
- b) l'accidental: quan una arma cau sense influència de la mà de la persona;³⁸
- c) l'involuntari: es fan tots els moviments perquè es produeixi la detonació però no s'és conscient que s'hagin fet tots els moviments pertinents, és quan es forceja.

Una persona que ensopega pot efectuar un o dos trets involuntaris en un moment determinat si s'intenta subjectar.

STS núm. 28 «El revòlver policial reglamentari s'utilitza per a fer el tret instintiu (treure l'arma i disparar ràpidament); no és una arma de precisió, sinó per a fer trets molt ràpids, més defensius que agressius i a curta distància (cinc o sis metres), ja que a més distància cal aturar-se i cal adoptar la posició de precisió amb les dues mans».

A continuació es fa servir un esquema similar al que s'ha plantejat per a l'anàlisi del fet de dur l'arma a la mà, tot diferenciant entre:

- inexistència d'acció;
- conducta voluntària: conducta no antijurídica; eximent de compliment d'un deure; eximent de legítima defensa; compatibilitat entre les dues eximents; dol (dol directe i dol eventual); distinció entre dol i imprudència; imprudència (professional, greu, lleu).

INEXISTÈNCIA D'ACCIÓ

S'està davant d'un tret accidental (STS núm. 28) per un simple accident, sense dol ni imprudència, que no l'ha pogut preveure cap persona de capacitat psíquica normal:

STS núm. 2 «Y acto seguido tuvo que apartarse bruscamente para salvar su vida ya que arremetió contra él, siendo no obstante aprisionado entre los dos vehículos de tal manera que al recibir el golpe se le disparó el arma, sufriendo lesiones en la mano izquierda».

STS núm. 12 «El fallecido dirigió el vehículo contra la dotación policial, llegando a alcanzarlo y motivando que los agentes salieran del mismo precipitadamente y que fruto del impacto el agente acusado se desequilibrara contrayéndose de manera refleja la mano derecha y disparándose el arma que portaba».

En tot cas, són supòsits diferents dels del tret involuntari que, sense dol ni imprudència ni previsibilitat, es dispara a conseqüència del forcejament de l'arma reglamentària entre policia i víctima, sense que es pugui acreditar en el judici qui dels dos va accionar el disparador (STS núm. 28).

STS núm. 22 «En el curso de la persecución orientada a la detención del sospechoso, al doblar una esquina el agente policial se encontró de frente al recurrente, que interrumpiendo su huída, esgrimía un destornillador, produciéndose un forcejeo entre ambos, en el transcurso del cual se disparó la pistola al primero alcanzando al recurrente en la pierna y pie izquierdos».

38. Cosa gairebé impossible amb les pistoles actuals dels agents de la PG-ME, que disposen dels elements de seguretat adients perquè, encara que l'arma estigui carregada, no es pugui disparar en cas de caiguda accidental.

CONDUCTA VOLUNTÀRIA

CONDUCTA JUSTIFICADA, NO ANTIJURÍDICA

Quan es tracta d'actuacions d'agents de l'autoritat, aquests tenen no només la facultat, sinó també el deure d'actuar en l'exercici del seu càrrec utilitzant mitjans violents, fins i tot les armes que reglamentàriament tenen assignades, en la seva missió de garantir l'ordre jurídic i servir la pau col·lectiva «amb la decisió necessària i sense retard quan d'això depengui evitar un mal greu, immediat i irreparable», però al mateix temps «han de regir-se, en fer-ho, pels principis de congruència, d'oportunitat i de proporcionalitat», com estableixen l'art. 5.4.c) de la LO 2/1986 i l'art. 11.1.tercer.c) de la Llei 10/1994 de la PG-ME. D'altra banda, els art. 5.4.d) de la LO 2/1986 i 11.1.tercer.d) de la Llei 10/1994 concreten que «han d'utilitzar les armes només en les situacions en què hi hagi un risc racionalment greu per a la vida o la integritat física d'ells mateixos o de terceres persones i en les circumstàncies que puguin comportar un risc greu per a la seguretat ciutadana, i han de regir-se, en fer-ho, pels principis a què es refereix la lletra c)». Tot l'anterior respon al mandat de l'article 104 de la Constitució espanyola i és inspirat en les línies marcades per la Declaració de la Policia, feta pel Consell d'Europa el 8 de maig de 1979, i pel Codi de conducta per a funcionaris encarregats de fer complir la llei, aprovat per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 17 de desembre de 1979.

EXIMENT DE COMPLIMENT D'UN DEURE

Requisits

- Que es tracti d'un policia autoritzat per les disposicions corresponents a fer ús de mitjans violents en l'exercici dels deures del seu càrrec.
- Que el possible delicte s'hagi produït en l'exercici de les funcions del càrrec de policia corresponent.
- Que per al compliment del deure concret en l'àmbit de la seva activitat li sigui necessari fer ús de la violència (necessitat en abstracte) perquè, sense aquella violència, no li és possible complir l'obligació que en aquell moment li incumbeix.
- Que la violència concreta utilitzada sigui la menor possible per a la finalitat pretesa:
 - que s'utilitzi el mitjà menys perillós i
 - que aquest mitjà s'utilitzi de la manera menys lesiva possible.

Tot això mesurat amb criteris d'ordre relatiu, és a dir, tenint en compte les circumstàncies concretes del cas, entre les quals s'haurà d'atendre a les possibilitats d'actuació que tingués el policia (necessitat en concret).

- Proporcionalitat de la violència utilitzada en relació amb la situació que origina la intervenció policial.

En el benentès que no és necessari que allò que determini l'acció del policia sigui una agressió il·legítima: és suficient que el policia es trobi davant d'una situació que exigeixi intervenció per a la defensa de l'ordre públic en general o per a la defensa d'interessos aliens pels quals han de vetllar les forces de seguretat, amb el matís que no es pot situar en un mateix pla la persecució de qui ha comès un delicte greu que la repressió *in situ* de comportaments lleus.

- STS núm. 13** El uso del arma frente al escolta fallecido[...] fue el correcto y el proporcionado a la situación a la que se enfrentó:
- En el contexto operativo de vigilancia, espera y detención de una banda de atracadores peligrosos y posiblemente armados.
 - Tuvo por objeto repeler la agresión con arma de fuego de la que estaba siendo objeto.
 - Se materializó en los impactos de bala recibidos en su pierna y en el chaleco antibalas que portaba.
 - Para evitar un daño grave e inmediato frente a una situación de riesgo racional para su vida o integridad física, e incluso para el de las terceras personas que transitaran por el lugar de los hechos.
 - Al no ser el agente de la autoridad el primero en efectuar los disparos, así como el hecho de verse obligado a resguardarse de la agresión con arma de fuego de la que estaba siendo objeto detrás del vehículo Ford Fiesta.

**SAP Barcelona
núm. 20**

- El uso de la violencia por el agente disparando con su arma reglamentaria fue necesaria y proporcional ante el ataque violento y amenazante de la víctima, que hubiera podido acabar con la vida o causar lesiones gravísimas a uno de los sanitarios, al realizarse la amenaza mediante un pico de grandes dimensiones, en alto y dispuesto a clavarlo:
- Primero, el policía le dio el alto empuñando su arma reglamentaria.
 - En segundo lugar un primer tiro reactivo e intimidatorio al suelo, y
 - Cuando observó que el agresor continuó su carrera manteniendo idéntica amenaza, no le quedó otra alternativa que disparar para salvar la vida e integridad física del sanitario que se encontraba detrás suyo a una distancia que suponía que el peligro era real e inminente.

No s'aplica l'eximent

Davant la persistent desobediència als requeriments policials, els agents eren obligats a detenir els ciutadans; però l'obligació de detenir-los no vol dir que l'únic mitjà possible i pràctic de fer-ho fos ferint-ne un d'ells greument (el policia dispara tres trets consecutius contra la porta del darrere del vehicle), posant en perill la seva vida. Aquí concorren els tres primers requisits del compliment d'un deure, però no els dos darrers:

- STS núm. 21** Ante la creencia de que existía un peligro para su integridad, el acusado entonces sacó su arma reglamentaria a través de la ventanilla y con la mano izquierda efectuó tres disparos en los términos antes descritos y uno de los cuales hiere de modo grave a Alejandro H. Precisamente, es obvio que la realización de los disparos se hallaba en perfecta correlación con la eliminación del peligro supuestamente advertido.

Eren factibles d'altres formes d'actuació del policia:

**Interlocutòria TS
núm. 36**

- Ante un nuevo acometimiento de la víctima, en lugar de alejarse, sacó un arma reglamentaria, con la que en vez de efectuar un disparo al aire, efectuó seis disparos de forma sucesiva en escasos segundos, impactando cinco de ellos en el cuerpo de la víctima. [...]
- Además no olvidemos que la otra agente que se encontraba en el lugar, ante el primer acometimiento de la víctima -que alcanzó al recurrente en

la zona pectoral izquierda causándole una leve lesión-, se acercó al vehículo policial que estaba a unos metros por detrás, a buscar las defensas personales que habían dejado en su interior; comportamiento que también podría haber realizado el recurrente.

S'aplica l'eximent incompleta

En el cas de la STS núm. 33, la intervenció dels dos policies era legítima: seguien els ocupants del vehicle per la seva possible dedicació a fer fraus per Internet. Estaven autoritzats per a interceptar el vehicle i, fins i tot, per a detenir-los.

En canvi, no va ser legítima l'acció final del policia acusat, que va fer dos trets dirigits voluntàriament cap a l'habitacle del vehicle, del qual coneixia que estava ocupat per quatre persones. Hi ha un excés en la resposta, necessàriament es va haver de representar l'alta probabilitat que els trets impactessin en algun dels ocupants:

- fa els dos trets a escassa distància i amb trajectòria descendent;
- el cap de l'operatiu havia donat instruccions concretes de permetre la fugida si arribés el cas, indicant que ja serien detinguts més endavant, ja que els sospitosos estaven perfectament identificats.

EXIMENT DE LEGÍTIMA DEFENSA DE LA PERSONA O DE DRETS PROPIS O ALIENS

Agressió il·legítima

Requereix un atac seriós, real, actual i imminent, efectiu i inesperat que revesteixi la forma d'escometiment físic que justifiqui la reacció defensiva, com en els casos següents:

- quatre trets d'escopeta fets per la víctima dirigits cap al lloc on es trobava el policia que havia accedit al domicili (STS núm. 14);
- repetits intents de colpejar el cap dels policies actuants amb una pala de ferro (sumari AP Barcelona núm. 16).³⁹

Què succeeix quan el policia creu, erròniament, que es tracta d'una agressió il·legítima però en realitat no ho és? S'estaria davant de la figura de la *defensa putativa*, que, si es fonamenta en un error invencible i insalvable, determinarà l'absolució del policia per l'eximent de legítima defensa completa, però si es tracta d'un error vencible comportarà només la reducció de la pena en un o dos graus per aplicació de l'eximent incompleta de legítima defensa. La qüestió és, doncs, si l'error ha estat vencible o invencible.

Els criteris que cal tenir en compte són:

- Existència o no d'un comportament alternatiu. Per això s'han de tenir en compte:
 - les circumstàncies concurrents;
 - l'específica preparació i professionalitat del policia;
 - és exigible en el marc de la seva actuació: cal ponderar si el policia podia o no fer una comprovació més eficient de la situació fàctica concurrent en funció del temor que li pogués produir la representació de la seva creença errònia.

39. «Después cogió una pala de hierro con mango de madera con un largo total de 1,30 metros aproximadamente y blandiéndola se dirigió hacia los agentes con intención de golpearlos.»

- Si l'agressió és real, encara que dimensionada de manera errònia, o és irreal, ja que en aquest darrer cas el dret ha d'oferir més protecció a qui no ha generat cap perill per a si mateix.
- Si hi ha o no error vencible, com en el cas del policia requerit per emissora, que li va comunicar la comissió d'un robatori amb ús d'arma de foc. Quan s'apropa al lloc dels fets, li comuniquen que l'autor havia fugit i que anava armat (malgrat que, en realitat, en un previ forcejament havia perdut l'arma que portava). Inicia la persecució i el veu; el commina que deixi de fugir, fins i tot amb trets a l'aire, requeriment que no és atès per la víctima. Aquest es va parapetar darrere un cotxe i el policia, creient que anava armat, va interpretar que volia disparar-li, per la qual cosa va reaccionar fent diversos trets. La víctima va continuar la carrera i va tornar a aturar-se en un gest que el policia va interpretar com un intent de disparar-li, per la qual cosa el policia va tornar a reaccionar fent diversos trets. La víctima va continuar la seva fugida uns metres i va caure a terra; quan va arribar-hi el policia va veure que no portava cap arma. És un error vencible, en atenció a:
 - era un policia en una funció pròpia de la seva actuació professional;
 - va efectuar 17 trets, alguns d'ells a l'aire, sense que a aquest ús de l'arma, de sonoritat manifesta, hi hagués resposta per part de la víctima amb l'arma que creia el policia que portava;
 - els trets es fan a escassa distància (1,50 m i 0,50 m) (STS núm. 18).

És possible distingir dues escenes perfectament diferenciades en el cas de la STS núm. 19:

Dos policías que inicialmente intervienen en la persecución siguen diferente camino, y cuando el acusado perdió de vista al perseguido oyó una serie de disparos, lo que le supuso la creencia fundada de que el atacante estaba atacando a su compañero con un arma de fuego, aunque luego resultase no ser así porque tales disparos procedían del propio agente.

L'error del policia acusat aquí sí que era invencible (malgrat que en aquesta escena no van haver-hi trets mortals).

La segunda consistió en que el inculpado llegó al lugar donde estaba el presunto delincuente y observó que éste estaba encañonando con una pistola a dicho compañero, pero en ese mismo lugar ya se encontraba otra dotación policial, uno de cuyos miembros hizo un disparo al aire para hacer desistir de sus intenciones al que así amenazaba, al mismo tiempo que este gritaba ¡matadme! ¡matadme!; ante esta situación y como el atacante continuase encañonando a su compañero, el acusado hizo dos disparos contra aquél, causándole la muerte.

La creença d'un perill de mort imminent pel company policia és incompleta si es tenen en compte els extrems següents:

- STS núm. 19** En el momento de realizarse los disparos letales la persona a la que se trataba de amparar estaba en cierto aspecto protegida por otros policías. Uno de los cuales, además, en el cumplimiento de su deber protector hizo simplemente un disparo al aire. El atacante continuó empeñado en apuntar con arma al tan repetido policía, es lo cierto que no profirió ninguna palabra amenazante, más bien lo contrario, al requerir a quienes le rodeaban que le matasen.

Hi ha un excés en la defensa ja que el policia acusat va poder i tenia el deure de pensar que hi havia altres maneres o formes d'evitar el perill, sense necessitat d'utilitzar uns mètodes (l'arma reglamentària) tan contundents i desproporcionats.

D'altra banda, es troba error en el cas de la STS núm. 21: el policia tenia la ferma creença que la seva vida corria perill pel possible ús d'una escopeta per part d'un dels fugitius, arma que li va semblar veure.

Es posible que ante la tensión vívida en situaciones conflictivas como la de autos, por la mente de un policía en el ejercicio de sus funciones puedan pasar fugazmente recuerdos, temores o riesgos que en tales situaciones se suelen producir o repetir. Sensibilizado en esos términos pudo perfectamente confundir cualquier movimiento, actitud o exhibición de algún objeto, producido en el coche y crear en él la impresión (lógicamente errónea, si nos atenemos a los hechos probados) de que la persona que luego resultó herida portaba un arma peligrosa.

Vencible de prohibició.

STS núm. 21 Una mayor diligencia, una menor precipitación en el desenlace, hubiera permitido poner en duda la existencia de esa hipotética arma, primero, y quizás más tarde comprobar la irrealidad de algo, que fue simple apariencia.

En el cas següent no hi ha error:

STS núm. 29 Si bien el recurrente pudo creer que cabía la posibilidad de que trataran de atropellar a su compañero, no tuvo motivo alguno para entender que tal acción ya se había iniciado o que, al menos, era inminente de forma que exigiera una actuación defensiva, ya que ignoraba donde se encontraba quien podría resultar víctima de aquel. En estas circunstancias, su reacción se anticipó sin motivo a la aparición de actos que pudieran hacer pensar que la agresión era inminente.

Necessitat racional del mitjà emprat per impedir o repel·lir l'agressió

Constitueix un judici de valor sobre la proporcionalitat entre les condicions, els instruments i els riscos de l'agressió i les pròpies dels mitjans i comportaments defensius. Cal tenir en compte:

- no tant la identitat o semblança dels mitjans agressius i defensius, ja que el Codi penal no equipara racionalitat del mitjà amb proporcionalitat del mitjà,
- sinó el comportament adoptat amb l'ús d'aquests mitjans, en atenció a les circumstàncies del cas.

Cal ponderar l'efectiva situació en la qual es troben agressor i agredit, per consideració a:

- l'estat anímic de l'agredit i la perturbació que en llur raciocini sobre l'adequació del mitjà defensiu usat pot causar el risc a què es veu sotmès per l'agressió,
- no tant la naturalesa del mitjà en si mateix, sinó també l'ús que se n'ha fet i l'existència o no d'altres alternatives de defensa menys greujoses en funció de les circumstàncies concretes del cas.

A diferència dels casos d'estat de necessitat, no cal que hi hagi homogeneïtat entre el mitjà utilitzat per a defensar-se en relació amb el que va utilitzar l'agressor en el seu atac. Es permet fer servir el que tingui el policia a la pròpia disposició, encara que sigui més vulnerant, llevat de casos extrems de desproporció manifesta (per exemple, no cal parlar de legítima defensa contra una bufetada amb l'ús d'una arma de foc), sempre que no hi hagi un altre mitjà menys lesiu i tanmateix de resultat previsiblement eficaç.

En canvi, davant d'un atac consistent a abraonar-se amb un ganivet de grans dimensions contra el policia cridant «os voy a matar», és arriscat defensar-se només amb l'ús de la defensa policial. Aquest mitjà pot ser insuficient per a repel·lir de manera eficaç un atac tan immediat i tan greu per la seva perillositat contra la integritat física i fins i tot contra la vida, més si procedeix d'una persona amb una gran excitació nerviosa. Amb aquestes circumstàncies, està justificat fer ús de l'arma de foc que porta el policia que està davant d'un atac amb un ganivet tan proper que el tret es produeix quan entre els dos només hi havia uns dos metres.

Només quedava la pistola amb la qual havia d'aturar l'agressió, és a dir, amb la qual havia de disparar contra el cos de qui havia iniciat ja l'atac contra el policia:

- si hagués disparat contra una zona vital (cap, pit o abdomen, per exemple): eximent incompleta de legítima defensa;
- com que va disparar contra una cama (zona no vital per excel·lència segons la jurisprudència): eximent completa.⁴⁰

El mitjà utilitzat (arma reglamentària del policia) per a repel·lir l'atac és necessari i proporcionat a aquest atac

Sumari TS núm. 16 La actitud apaciguadora de los agentes carece de respuesta positiva por parte de la víctima.[...] Debido a su especial agresividad y habilidad y/o fuerza física de la víctima aquellos no pueden rodearle a fin de poder desarmarle siendo reveladora en tal sentido.[...] La insuficiencia a tal efecto de un posible uso de las defensas de que disponían los agentes pues la mayor longitud de la pala las hacía ineficaces.

L'agent només dispara quan:

- després de recular pel camí, la víctima els llança nombrosos cops amb la pala,
- topa amb l'esquena a la tanca del centre, que li impedeix retrocedir més, i
- la víctima ha colpejat el seu company, que és al terra semiinconscient, i es dirigeix cap on és ell amb el propòsit de colpejar-lo al cap.

No efectua més de dos trets:

- el primer cap al braç de la víctima i
- quan aquest no atura l'escometiment, contra la cama

STS núm. 17 Estat de forta excitació de la víctima. Per reduir-lo definitivament va ser necessari el concurs dels policies i d'altres persones.

Eximent incompleta

En el cas de la interlocutòria TS núm. 36, la víctima era un home de seixanta-vuit anys, amb una prèvia ingesta d'alcohol que era visible, amb una minusvalidesa a l'espatlla esquerra, amb una pròtesi al maluc que li dificultava la mobilitat, a més de certa obesitat.

Les circumstàncies del policia són les d'un home jove, amb experiència professional i en bones condicions físiques.

⁴⁰. Com diu la STS núm. 14: «La actuación del policía respondía a un ánimo claro de "defensa controlada"».

No és proporcional fer ús d'una arma de foc davant d'una pala de dents, més quan el policia va fer sis trets. El policia tenia altres alternatives de defensa menys greujoses que disparar la seva arma reglamentària sis vegades contra el cos de la víctima.

Manca de provocació suficient per part del defensor

No existeix provocació pel fet que —una vegada ja produïda l'agressió d'un fill a la seva mare, havent abandonat aquesta el domicili i el fill estant tancat a dins molt nerviós— els policies, quan arriben a la casa, fessin crits per fer constar la seva presència. No existeix conducta imprudent (entesa aquesta com a provocadora de l'agressió del fill a un dels policies) perquè només pot haver-hi imprudència en relació amb un resultat previsible (la imprudència només abasta fins on arriba la previsibilitat).

Fins i tot la doctrina rebutja que la provocació imprudent es pugui considerar suficient a l'efecte del tercer requisit de l'art. 8.4 CP i exigeix sempre que aquesta provocació sigui dolosa, és a dir, feta intencionadament per aquell que després es defensa (STS núm. 14).

Ànim de defensa (*necessitas defensionis*)

Té un doble sentit:

- necessitat d'una reacció defensiva, que exigeix l'actualitat de l'agressió, present en la seva existència i persistent en la creació d'un risc;
- necessitat, aptitud i proporcionalitat dels mitjans emprats, ja que l'agressió il·legítima provoca una pertorbació anímica en l'agredit, no se li pot exigir reflexió, serenitat i tranquil·litat d'esperit per a escollir fredament, després de raciocinis i ponderacions, els mitjans de defensa més proporcionats, amb un càlcul exacte i la mesura definida de fins on arriba allò estrictament necessari per a repel·lir l'agressió.

SAP Barcelona núm. 20 El policia, amenaçat amb pic d'obra de grans dimensions que portava la víctima en alt i disposat a clavar-li a una escassa distància, no podia seguir corrents i amagar-se darrere de les ambulàncies, ja que, en girar-se per tal de comprovar si la víctima havia cessat en la seva amenaça, després del primer tret d'intimidació que va fer el policia, va perdre tota la inèrcia i no li donava temps de reiniciar novament la carrera.

COMPATIBILITAT D'AMB DUES EXIMENTS

Dues raons per excloure el compliment d'un deure:

- si el policia va disparar va ser per a preservar la seva integritat física; la justificació no pot ser la de compliment d'un deure, sinó la de legítima defensa;
- l'ordenament jurídic, que autoritza l'ús de mitjans de coacció als policies per al compliment de les seves funcions, no autoritza l'ús d'armes de foc per a la detenció de presumptes delinqüents en fugida de les intimacions dels policies. La possible agressió que pateixin podrà ser justificada, sempre que concorrin els requisits legalment establerts, per la via de la legítima defensa (STS núm. 18).

Tenen requisits diferents ja que el compliment només exigeix complir un deure o exercir un dret, ofici o càrrec i només pot correspondre a qui és revestit de certs drets i obligacions atribuïts per l'Estat, però la legítima defensa exigeix d'altres condicions (agressió il·legítima, necessitat racional i falta de provocació suficient) i pot ser aplicada a qualsevol ciutadà en determinats moments o situacions (STS núm. 19)

Al contrari, la sentència rotlle AP Barcelona núm. 20 entén aplicables al cas ambdues circumstàncies

DOL

Actua amb dol el qui hagi tingut coneixement del perill concret jurídicament desaprovat creat amb la seva conducta. Aquest concepte normatiu de dol supera el concepte clàssic que el conformava sobre l'existència de coneixement i voluntat.

Dol directe

No s'exclou quan l'autor persegueix realitzar una acció que considera com a justificada (per legítima defensa o per compliment d'un deure), sinó quan, per error, no ha pogut tenir coneixement dels elements del tipus objectiu del delictes (error sobre els elements del tipus).

Dol eventual

Actua amb dol eventual el qui conegui o es representi en la seva acció un perill seriós i immediat que es produeixi el resultat i, a més, es conformi amb aquesta producció i decideixi executar l'acció assumint l'eventualitat de provocar aquell resultat.

Hi ha dol eventual quan el policia sotmet la víctima a situacions perilloses que no té la seguretat de controlar, encara que no persegueixi el resultat típic. No s'exclou per l'esperança que no es produirà el resultat o perquè aquest no hagi estat desitjat per l'autor.

En el cas de la STS núm. 23, no va haver-hi necessitat o constricció en l'ús que es va fer de l'arma de foc que es pogués entendre raonablement derivada de les particularitats de la situació. Voluntarietat de l'acció del policia que, a més, es va representar com a molt probable l'eventualitat del resultat de mort de la víctima.

El policia es dirigeix al vehicle dels contrabandistes per tal de detenir-los i quan aquest vehicle reinicia la marxa, el policia, coneixent que dins del vehicle hi havia com a mínim una persona, treu un revòlver que posseïa particularment amb llicència, però que no podia utilitzar per al servei, i va fer quatre trets que van penetrar pel vidre posterior del cotxe:

- quan finalment detenen el vehicle, els policies trenquen intencionadament el vidre posterior, amb la qual cosa van desaparèixer els forats de bala que hi havia;
- cap policia no va comunicar què havia passat als seus superiors ni al jutge, negant la seva participació en els fets;
- habilitat per a disparar del policia acusat, com demostra la concentració dels impactes de bala sobre un punt relativament reduït d'un vehicle en marxa;
- l'arma no era la reglamentària i el policia va tractar d'amagar-ne l'ús irregular;
- nombre i direcció donada als trets: orientats i localitzats en la zona i a una alçada de l'habitable en la qual tothom sap que hi ha els caps del conductor i dels possibles ocupants i, per tant, on és molt probable d'impactar en òrgans vitals especialment sensibles.

En relació amb la STS núm. 21, en el transcurs d'una persecució, el policia dispara a través de la finestreta tres trets dirigits a la part posterior del vehicle perseguit, on, en la mateixa trajectòria, eren els seus ocupants; trets que van impactar a la porta posterior:

- el policia no va voler immobilitzar el vehicle amb trets dirigits a les rodes; era un policia expert en l'ús d'armes (policia i caçador), que, si hagués volgut, hagués disparat a les rodes;
- el policia va poder preveure perfectament el dany a la integritat corporal que podia provocar a algun dels ocupants del vehicle, conseqüència del risc elevat que comportava l'acció que feia.

En un altre cas, el policia, avisat d'un robatori en un videoclub, quan hi arriba veu a prop un vehicle conduït per algú conegut perquè havia estat detingut alguna vegada.

STS núm. 24 El acusado se colocó en el centro de la calle –una vía amplia con carriles de circulación en ambos sentidos– y dio el alto al vehículo haciendo señales con los brazos a la vez que gritaba «Alto!, policia», portando en su mano izquierda una linterna y en la derecha su pistola reglamentaria.

Com que el vehicle va continuar la seva marxa, el policia es va desplaçar cap a la vorera i, quan el cotxe era a la seva alçada, va disparar dos cops consecutius apuntant al capó davanter del cotxe, en una situació en la qual no hi havia cap perill per a ell ni per a terceres persones.

Altres casos els trobem a les sentències següents.

STS núm. 26 El policía no sólo se dirigió apresuradamente hacia el grupo de personas, que había visto enzarzadas en una discusión con violencia física, con su arma reglamentaria desprovista de su seguro, forcejeando con el posteriormente fallecido, al que hirió mortalmente en la cabeza, como resultado del disparo de la pistola, sino que también en esa narración fáctica se afirma que apretó el gatillo, lo que conllevaba con la fuerza necesaria para vencer la resistencia propia del seguro de «doble acción» que el arma aún mantenía.

STS núm. 33 El policia fa els dos trets a escassa distància i amb trajectòria descendent –un dels projectils impacta en el cap d'un dels ocupants del vehicle i el segon tret impacta en l'esquena d'un altre.

D'altra banda, com a exemple d'inexistència de dol eventual, exposem el cas de la STS núm. 8, en el qual no s'infereix que el policia:

- conegués o es representés l'alta probabilitat o el risc que es disparés la pistola per un moviment involuntari dels seus dits;
- ni que, si hagués estat conscient d'aquest perill, assumís o es conformés amb el resultat mortal de la seva acció persistint a fer-la malgrat tot.

El que sí s'aprecia és imprudència, ja que hi ha:

- una acció objectivament creadora d'un risc per a la vida del ciutadà a qui el policia escorcollava i intentava tombar a terra;
- una falta de percepció d'aquest risc, o la seva percepció com a molt improbable i sense acceptar el resultat lesiu;
- l'incompliment d'un deure objectiu de cura, que consistia:

- bé a evitar l'increment del risc inherent a portar l'arma de foc abstenint-se de portar-la fins a l'espatlla del ciutadà per a forcejar-hi descontroladament, intentant tombar al ciutadà;
- bé, si més no, a posar especial cura en aquesta acció, si era imprescindible, neutralitzant eficaçment el risc mitjançant la col·locació del fiador de l'arma (acció instantània que es fa amb un sol dit) o mitjançant el control constant de la posició dels dits de la mà que portava la pistola.

DISTINCIÓ ENTRE DOL I IMPRUDÈNCIA

En relació amb la STS núm. 35, la conducta seria dolosa si el policia hagués disparat contra el conductor, o cap al lloc que ocupava, amb consciència de l'alta probabilitat de tocar-lo; però no serà dolosa la conducta si el policia va intentar dirigir els trets cap a una part del vehicle allunyada del conductor i va ser la manca de cura en l'execució allò que va provocar que el conductor fos ferit.

El segon tret va impactar en el pilot posterior dret, és a dir, en una zona molt allunyada del lloc que ocupava el conductor. El policia acusat feia trenta anys que era de servei, cosa que indica, en una interpretació racional, que era un professional experimentat que podia pensar que controlava suficientment la direcció dels trets.

IMPRUDÈNCIA

Imprudència professional

En aquest tipus, hi concorre un plus d'antijuridicitat consecutiu a la infracció de la *lex artis* i de les precaucions i cauteles més elementals, imperdonables i indiscutibles a persones que, pertanyent a una activitat professional, han de tenir uns coneixements propis d'aquesta professió, especialment de les més perilloses.

En el cas relacionat amb la STS núm. 30, tres policies arriben a prop d'una entitat bancària després de sentir un avís de sala que s'estava perpetrant un atracament a l'entitat; a la vista de l'atracador, que era a uns disset metres, els policies van prendre posicions darrere d'uns vehicles allí estacionats en bateria, i en disparar l'atracador, el policia acusat va disparar un tret amb la seva arma contra l'atracador, però va impactar en el cap d'un altre policia (desarmat, perquè es tractava d'un agent interí) que era al seu davant i en la línia del tret; li va causar la mort.

- L'ús de l'arma reglamentària era legalment justificat, d'acord amb les circumstàncies concretes i l'art. 5.2.d) de la LO 2/1986.
- La major o menor destresa en l'ús de l'arma, en fer el tret que va provocar la mort de l'altre policia, ha de ser valorada fonamentadament per tal de qualificar la imprudència com a greu o lleu.⁴¹ No es pot tornar a prendre en consideració la seva condició de policia per a qualificar la seva conducta com a constitutiva d'imprudència professional, perquè:
 - implicaria un indegut *bis in idem* i
 - suposaria una aplicació pràcticament objectiva, impròpia d'un dret penal de culpa, d'un subtipus penal agreujat.

⁴¹. Especial deure de cura en l'ús de les armes, inherent a la seva condició de policia que, per aquesta circumstància, havia de tenir una especial capacitat, teòrica i pràctica.

També, en el cas que es refereix a la STS núm. 8, després d'un escorcoll amb resultat negatiu, el policia ordena al ciutadà que es tombi al terra i, davant de la seva resistència a fer-ho voluntàriament, el policia subjecta les espatlles del ciutadà d'esquena amb les dues mans sense deixar la pistola i, d'aquesta manera, forceja per

tombar-lo al terra; durant aquesta operació de resistència i força, la pistola, que era a l'alçada de la part inferior de l'orella del ciutadà, es dispara i mata el ciutadà.

- Els policies reben la necessària instrucció i preparació tècnica per a desenvolupar les seves funcions i l'entrenament precís a aquest efecte per acomplir les seves missions policials, entre les quals hi ha els controls, detencions, escorcolls, utilitzant si s'escau les armes reglamentàries de què disposen. S'entrenen per aconseguir-ho i l'experiència ensenya que ho fan amb brillantor i eficàcia.
- La imprudència en aquest cas ho és per infracció d'un deure objectiu de cura inherent a la preparació professional de qualsevol policia: no és l'ordinària cautela exigible a qualsevol en els àmbits comuns o generals de l'actuar humà, sinó una específica tècnica operativa que un policia ha de conèixer i ha d'observar en el seu treball.
- D'altra banda, aquesta imprudència professional abasta l'ús incorrecte de l'arma reglamentària (no s'aplica, doncs, l'art. 142.2 CP), la imprudència afecta l'àmbit propi de l'actuació policial en una detenció o en un escorcoll, tenint l'arma només empunyada preventivament:
 - no es va infringir la cautela en l'esfera de la tècnica del tir o de l'ús específic de la pistola,
 - sinó durant el desenvolupament d'un escorcoll seguit d'un forcejament quan el policia tenia la pistola a la mà.

Al contrari, a la STS núm. 7 es condemna per l'art. 142.2 CP, ja que la cautela infringida va ser en l'ús específic de la pistola.

STS núm. 7 Aquel realizó una acción voluntaria, aunque no intencional, infringiendo un deber objetivo de precaución, y produjo una muerte, casualmente encadenada a ese modo de proceder, resultado que se habría evitado de haber mediado el cuidado exigible en virtud de una norma de conducta. Norma en este caso, asociada al rol profesional propio del agente de un cuerpo armado, conocedor del riesgo implícito en todo uso de las armas y reglamentariamente obligado, por tanto, a hacer todo lo posible en la situación dada para neutralizarlo.

Imprudència greu

Suposa l'absència de les mesures més elementals de cura i que causa un efecte fàcilment previsible i l'incompliment d'un deure exigít a tota persona en el desenvolupament de l'activitat que exercita.

Els criteris per a mesurar-la, respecte de la imprudència lleu, són:

- la major o menor falta de diligència de l'activitat, és a dir, l'omissió de la cura exigible en l'actuar concret;
- la major o menor previsibilitat del resultat en aquella activitat;
- el major o menor grau d'infracció que reporti l'incompliment del deure que exigeix la norma sociocultural i la regla específica que reglamenta algunes activitats concretes.

STS núm. 27 El policia, durant una persecució accidentada per un lloc pobrament il·luminat i amb diversos obstacles, es va apropar a la persona que fugia i va dirigir cap a ell la seva arma sense el fiador; va fer un primer tret d'intimidació a l'aire i, al cap d'uns segons, un altre, en circumstàncies no gaire esclarides, en direcció a parts vitals del cos d'aquella persona que era a pocs metres.

Hi ha imprudència greu en el cas comentat més amunt (STS núm. 30) dels tres policies que arriben a una entitat bancària després de rebre un avís de sala que s'hi estava perpetrant un atracament: a la vista de l'atracador (a uns disset metres) els policies van prendre posicions darrere d'uns vehicles estacionats i, en disparar l'atracador, el policia acusat va disparar un tret amb la seva arma contra l'atracador, però va impactar en el cap d'un altre policia (agent interí, desarmat) i va causar-li la mort. La imprudència és greu perquè va actuar amb una notable omissió de la cura exigible:

- era policia i, per tant, amb una especial capacitació i experiència en l'ús de les armes de foc;
- no va pensar que el seu company era a davant en la línia de foc del seu tret, amb un risc evident ja que:
 - lògicament tenia la seva vista en l'atracador, sense poder prestar atenció a tot allò que quedava a la seva esquena;
 - el company era un cos mòbil, els moviments del qual no podien ser controlats pel policia acusat, i que, per tant, podia interposar-se, en qualsevol moment, en la trajectòria del tret efectuat contra l'atracador (en incorporar-se, moure el seu cap o desplaçar-se).

També en el cas de la STS núm. 31: quan el policia tracta de detenir un «conegut» hi ha un forcejament on el sospitós esgrimeix unes tisores i causa diversos talls en l'uniforme de l'agent; el policia desenfunda la seva arma, colpejant en el cap al sospitós amb el propòsit de reduir-lo, mentre aquest continua assegut en el seient del conductor d'un vehicle, i a l'instant es dispara un tret letal. Imprudència greu en atenció a:

- la situació en què era l'arma (amb el martell en posició intermèdia de seguretat la qual cosa facilitava l'activació del percussor i, per tant, la imminència del tret, en tenir una bala a la recambra);
- la manera en què es va fer ús de l'arma (en comptes de fer-la servir com a objecte contundent donant un cop amb la culata, s'incideix directament amb el canó a sobre el cap de la víctima);
- les circumstàncies concurrents: no se separa del lloc per a neutralitzar l'atac del sospitós i controlar la situació exhibint la seva arma o demanant suport policial, sinó que colpeja amb el canó de l'arma el cap del sospitós, quan, coneixedor com era de l'ús de l'arma, podia haver controlat:
 - la posició del cop i
 - la situació del fiador de seguretat de l'arma, que pericialment s'ha qualificat com de producció del resultat sis vegades cada deu.

Imprudència lleu

En el cas de la STS núm. 29 es troben elements que disminuïen objectivament el risc que l'acció executada pogués provocar un resultat no desitjat, en atenció a les possibilitats que el policia tenia, tal com es va executar l'acció, de controlar els seus efectes:

- la direcció dels trets cap a la roda del cotxe,
- la reconeguda consideració del policia com un bon tirador,
- el vehicle era a escassa distància,
- els trets van impactar molt a prop de la roda a la qual es dirigien (només el rebot d'un dels projectils en un element del vehicle va determinar que el mort fos impactat en modificar-se la seva trajectòria inicial).

En uns altres fets, el policia crida l'alto a un vehicle que constava com a sostret, se situa davant seu i treu la seva arma de la funda.

STS núm. 32 En un primer momento el vehículo hace además de detener su marcha, pero de forma imprevista, aumenta rápidamente la velocidad, dirigiéndose hacia el agente que se había situado frente al vehículo, el cual se apartó un poco consiguiendo esquivar al vehículo, no sin antes recibir un fuerte golpe en el antebrazo izquierdo, lo que provoca que gire y se golpee sobre su espalda contra otro vehículo que allí se encontraba estacionado, efectuando el agente un disparo hacia el vehículo, a unos 4,60 m.

És una imprudència lleu perquè:

- efectua el tret dempeus i una vegada ja havia estat superat pel vehicle,
- el tret es dirigeix a la part posterior del vehicle,
- per tant, el policia va fer ús de la seva arma reglamentària sense trobar-se en cap dels supòsits per als quals és habilitat.

En el cas següent s'impacta i mata un ciutadà:

STS núm. 4 Sobre la 1:54 horas, acudió a detener con otros agentes a los inmigrantes que habían desembarcado en una de las playas de la zona. Y al perseguir a uno de los marroquíes que se habían dispersado por la playa, después de darle el alto con un disparo intimidatorio al aire, se acercó a él para detenerlo, momento en que perdió el equilibrio y se cayó al suelo, disparándosele el arma al apretar el gatillo en un movimiento reflejo.

No genera un risc il·lícit:

- quan s'apropa al ciutadà portant l'arma sense el fiador;
- ni quan no controla l'arma en el moment que, per l'estat relliscós i en pendent del terreny, cau a terra i se li dispara l'arma per un moviment reflex que fa.

Al contrari, no empra la diligència adequada en no evitar el tret pel fet de caure amb l'arma a la mà, però és una imprudència lleu:

STS núm. 4 Al riesgo implícito que comporta el uso normal del arma se une el riesgo accidental de una caída nada fácil de evitar [...] incremento del riesgo que convierte en mucho más difícil el control y dominio del arma.

Malgrat que podia preveure la possibilitat de caure atès l'estat del terreny, si un professional, en principi, ha de controlar la pistola en una situació com la descrita, el fet que no arribi a neutralitzar els riscos que es generen per la caiguda no comporta una imprudència greu, sinó tan sols una infracció del deure de cura de caràcter lleu quan la pistola es dispara per no agafar-la degudament el policia en el moment de caure.

Finalment, en el supòsit d'utilització d'una granada atordidora (SAP Barcelona núm. 37), el tret penal resulta de com el policia va fer servir aquesta granada, ja que va ser negligent en atenció a la finalitat pretesa amb el seu ús (introduir-la en el forat que abans havia fet a la finestra del copilot). El policia sabia que:

- les reduïdes dimensions del forat li feien perdre qualsevol possibilitat de controlar el lloc de l'impacte,
- el temps de la detonació era de dos segons des del seu llançament.

SAP Barcelona núm. 37 Y sin embargo dejó caer la granada detonadora en la parte delantera del vehículo por lo que ante lo reducido del espacio y el tiempo de detonación (dos segundos), era inevitable que impactase contra la persona que ocupaba el asiento del copiloto.

Encara més, el policia tenia la possibilitat d'haver llançat la granada al seient posterior si trencava la finestreta corresponent amb el mateix instrument que havia fet servir per a trencar la davantera, i no ho va fer.

GESTIÓ DE RISCOS

INEXISTÈNCIA D'ACCIÓ

Es troba inexistència d'acció en el cas d'un tret accidental –STS núm. 28– a causa d'un mer accident, sense dol ni imprudència, que no l'hagués pogut preveure cap persona de capacitat psíquica normal.

També al cas de la STS núm. 2 el policia es va haver d'apartar bruscament per a salvar la seva vida ja que el ciutadà va dirigir el seu vehicle contra ell i va quedar empresonat entre dos vehicles, de manera que en rebre el cop se li va disparar la pistola. El tret causant del resultat lesiu es va disparar de forma accidental per la pressió que va patir el policia en rebre el cop del cotxe que el va empresonar contra el seu vehicle policial.

STS núm. 12 El fallecido dirigió el vehículo contra la dotación policial, llegando a alcanzarlo y motivando que los agentes salieran del mismo precipitadamente y que fruto del impacto el agente acusado se desequilibrara «contrayéndose de manera refleja la mano derecha y disparándose el arma que portaba.

En tot cas, són supòsits diferents dels de tret involuntari (STS núm. 28) on, sense dol ni imprudència ni previsibilitat, es produeix el tret a conseqüència del forcejament a sobre de l'arma reglamentària entre policia i víctima, sense que es pugui acreditar en el judici qui dels dos va accionar el disparador.

STS núm. 22 En el curso de la persecución orientada a la detención del sospechoso, al doblar una esquina el agente policial se encontró de frente al recurrente, que interrumpiendo su huida, esgrimía un destornillador, produciéndose un forcejeo entre ambos, en el transcurso del cual se disparó la pistola al primero alcanzando al recurrente en la pierna y pie izquierdos.

CONDUCTA VOLUNTÀRIA

OBERTURA DE PROCEDIMENT

Cal promoure un canvi de mentalitat dels membres de la PG-ME quan l'agent actuant, malgrat que ha utilitzat l'arma reglamentària i s'ha produït la mort o lesions molt greus a un ciutadà o a un altre policia, pensa que el jutge no obrirà cap procediment i ho arxivarà directament perquè «jo sóc un policia». S'ha d'assentar entre tots el convenciment que, legalment, el jutge està obligat a incoar un procediment davant d'una situació fàctica com la descrita i, en la majoria de supòsits estarà obligat a rebre declaració a l'agent en qüestió com a investigat per un presumpte delictes d'homicidi o de lesions greus.

Per tant, adquireix una importància cabdal com entra en el procediment l'agent que ha fet ús de l'arma; des de les seves primeres manifestacions a comissaria, es posa en relleu la importància dels punts següents:

- des del primer moment, poder explicar què ha passat d'una manera (amb una terminologia i amb uns detalls que permetin «visualitzar» el fet);
- la primera explicació ha de ser concordant i congruent amb les altres que es faran durant el procediment;
- la reflexió abans de la primera declaració, encara que l'agent possiblement es trobi en estat de xoc, amb el cervell convuls que li pugui dir «oblida't de tot el que ha passat» i amb una família, amics i companys que, amb la millor de les voluntats, «contaminin» el seu record dels fets amb aportacions alienes;
- evitar la redacció de minuts o de declaracions directes a comissaria, sense esclarir ni tenir gaire clar en quin concepte processal es fan, que poden condicionar —i de fet ho fan— totes les declaracions posteriors que es facin davant del jutge o tribunal.

Des d'un punt de vista estrictament jurídic, seria recomanable que:

- l'agent no declarés a comissaria (ja ho farà davant del jutge d'instrucció) o, si declara, que ho fes com a investigat i després d'haver parlat tranquil·lament amb el seu advocat;
- com que s'han d'estendre les diligències policials corresponents, que aquestes siguin assumides per especialistes en tasques d'investigació i no pels mateixos agents que van participar en els fets;
- l'agent afectat ha d'entendre que hi haurà una gran repercussió mediàtica i que el seu nom⁴² pot aparèixer durant el procediment en alguns mitjans de comunicació; procediment que pot ser llarg i, al mateix temps, tenir molts moments d'inactivitat.

A continuació es comentaran diversos factors que influeixen en la valoració del risc creat amb la conducta de l'agent; ara bé, cal tenir molt present que aquests factors i, en particular, la posició que adopti l'instructor davant de cadascun, dependran en gran manera de la forma com l'agent expliqui al jutge els fets investigats, de la importància que el mateix agent doni a cadascun, o de «l'oblit» que l'agent vulgui auto-produir-se d'algun d'aquests factors.

FACTORS DEL MATEIX AGENT

La influència de l'estrès i els nervis en el policia

Cal diferenciar dues direccions:

- la que empra l'estrès per a justificar que el policia confongués la realitat amb una altra que fos «perillosa» per a ell; permet basar l'apreciació d'un error de prohibició vencible (STS núm. 21);
- una altra que li nega cap influència en atenció a la professionalitat de l'agent amb experiència, habilitat per a disparar i amb el bagatge empíric necessari per a formar un correcte judici anticipat de les conseqüències de la seva acció (STS núm. 23).

L'única forma de variar aquesta postura dels tribunals seria aportant a les causes veritables «proves» que constataessin empíricament la brutal influència que té l'estrès en l'ús de l'arma, es sigui o no un professional, es tingui o no experiència i habilitat.

⁴² Els policies s'han d'identificar amb les seves dades personals quan intervenen en un procediment com a investigats.

L'experiència actual pot ser molt interessant en aquest aspecte, com també els treballs de diferents policies sobre aquesta qüestió; però sempre caldrà mirar més enllà i tractar de promoure noves participacions: d'altres cossos policials, d'altres professionals (forenses, psicòlegs...) i d'altres situacions.

En tot cas la tendència sempre topa amb un «model mental», que té qualsevol jutge, del policia com a professional qualificat, capaç d'enfrontar-se i vèncer els nervis, i amb una necessitat social, no només del jutge, d'identificar policies (o bombers, sanitaris...) com a subjectes de control davant del risc. Però no només en el terreny de la voluntat⁴³ sinó també en el terreny de la conducta concreta i dels mitjans al seu abast per aconseguir-ho. No entenen les autoritats judicials (que tenen els seus jutjats moltes vegades col·lapsats) que el policia els digui que fa molt de temps que no fa pràctiques de tir o que les que ha fet no serveixen realment per afrontar situacions com la que va determinar que utilitzés la seva arma. El policia no només ha de «controlar» sinó que està obligat a procurar-se els mitjans necessaris per a controlar, perquè el que socialment no es vol admetre és que hi ha riscos que apareixen i que no es poden controlar totalment.

La influència de l'experiència

En primer lloc, sempre cal diferenciar antiguitat (nombre d'anys de servei) d'experiència (entesa com a participació a disparar l'arma, que fa que se n'adquireixi coneixença). És perfectament possible (i normal) que l'agent pugui tenir molts anys de servei però, en canvi, nul·la participació anterior en situacions que comportessin disparar la seva arma. Allò que hauria de ser valorable és l'experiència, no l'antiguitat.

Malgrat l'anterior, els òrgans judicials tenen en compte els anys de servei de l'agent de manera diferent, segons es tracti d'una imputació dolosa o imprudent; en el primer cas, com més anys de servei, més control i, per tant, més exigència en el comportament concret, que serveix, normalment, per negar la concurrència d'una causa de justificació o d'algun dels seus elements. Al contrari, en el cas de la imprudència, l'antiguitat pot determinar que, *ex ante*, l'agent pogués pensar que controlava suficientment la direcció dels trets (STS núm. 35).

La influència de la destresa en l'ús de l'arma: relació amb la imprudència professional

Normalment es valora fonamentadament per a qualificar la imprudència com a greu o lleu.⁴⁴

Els òrgans judicials pensen que els policies reben la instrucció i la preparació tècnica necessàries per a desenvolupar les seves funcions, així com l'entrenament precís a aquest efecte per a complir les seves missions policials, entre les quals hi ha els controls, detencions, escorcolls, utilitzant si s'escau les armes reglamentàries de què disposen.

Per tant, moltes vegades la destresa en l'ús de l'arma (ja sigui real i acreditada, ja sigui presumpta per la condició professional del policia) agreujarà la consideració de la conducta imprudent que se li imputa, no sent simplement lleu, sinó greu o, fins i tot, professional. I això, com sempre, perquè la destresa és un factor més de control del risc que directament deriva de disparar l'arma, que té o hauria de tenir el policia.

Ara bé, hi ha ocasions en què el tribunal considera aquesta destresa (la reconeguda consideració del policia com un bon tirador) com un dels elements (no pot ser l'únic, sinó un de varis) que disminueixen objectivament el risc que l'acció executada pogués produir un resultat no desitjat, en atenció a les possibilitats que el policia tenia, tal com es va executar l'acció, de controlar-ne els efectes (STS núm. 29) i permeten la consideració de la imprudència com a lleu.

⁴³. L'agent ha de voler ser fred i reflexiu, sense deixar-se portar pels nervis.

⁴⁴. Especial deure de cura en l'ús de les armes, inherent a la seva condició de policia, que, per aquesta circumstància, havia de tenir una especial capacitat, teòrica i pràctica (STS núm. 30).

FACTORS RELATIUS A L'ARMA I EL SEU ÚS CONCRET

Tothom es centra en el control del policia sobre l'arma quan l'utilitza, a partir de l'esquema següent: és indubtable que el policia, en fer ús de l'arma de foc, crea un risc important o, si més no, augmenta o contribueix a augmentar un risc ja creat per una altra persona. La qüestió per al tribunal serà determinar si aquell perill creat o augmentat pel policia és jurídicament desaprovat o, al contrari, es mou en els paràmetres socials de risc permès, per la qual cosa atindrà, essencialment, no només a la capacitat del policia (experiència, destresa, professionalitat...) sinó també al seu control pel que fa a quina distància dispara, en quina trajectòria, quants trets dispara, quan dispara, i, especialment, si podia haver evitat disparar i emprar altres mitjans menys perjudicials per a la vida i/o integritat física del ciutadà.

És una valoració de la cura amb què el policia ha fet el seu treball, on és cabdal, com sempre, que l'explicació de l'agent sigui clara, descriptiva, extensa, detallada si cal, allunyada de frases fetes,⁴⁵ de construccions voluntaristes⁴⁶ i de concepcions que donen per fet que els coneixements del jutge són immensos en àrees com ara la balística o l'organització policial.

El policia ha de descriure allò que va fer amb la seva arma a algú que no hi era —i que necessitaria un coneixement «visual», oferint-li l'agent amb la seva explicació una «fotografia» o, millor, un «vídeo» del que ha passat— i que només incorporarà a la seva valoració «factors policials sobre l'ús de l'arma» en la mesura que, primer, el policia ho faci en la seva declaració i, segon, siguin congruents amb l'apreciació juridicope-nal que ha de fer. Per tant, en deriven tres conseqüències:

- a) La manera de portar l'arma dins de la funda (en acció simple o en doble acció, amb bala a la recambra o no...) no és un factor essencial, ja que els agents són lliures de portar-la com vulguin.
- b) Cal que el policia afectat expliqui allò que veritablement ha succeït i, per tant, el que no serà possible és «adaptar» el seu relat als paràmetres que resulten de l'anàlisi jurisprudencial.

El que procedirà, segons la nostra opinió, és que els agents coneguin quins són aquests paràmetres, que els «facin seus» quan facin les pràctiques corresponents amb les seves armes i, finalment, aquests paràmetres «traspuin» quan hagin de fer-ne un ús real.

- c) Cal promoure el canvi del centre de gravetat del necessari control en la utilització de les armes de foc en la valoració judicial:
 - deixant d'exigir aquest control en el mateix moment en què succeeixen els fets investigats, ja que l'estrès generat impedeix poder conformar la cura necessària en abstracte, i
 - passar a exigir el control en la preparació del policia que ha de poder conèixer, no què pot passar (perquè les variables són moltes), sinó què se li exigirà quan dispari la seva arma. I que això es materialitzi en el moment dels fets investigats en allò que un dels supòsits comentats (STS núm. 14) denomina l'ànim clar del policia d'una «actuació controlada».

Influència de les distàncies i trajectòria dels trets

L'òrgan judicial tracta de determinar si el policia es va poder representar, quan va fer ús de l'arma, l'alta probabilitat que amb els seus trets es causés la mort o lesions greus en un altre; i en aquesta tasca, la distància des d'on es disparen els trets i les seves trajectòries, amb el corol·lari de la zona on impacten els trets, té una gran importància.

45. «Senyoria, tot va ser tan ràpid que no ho recordo gaire bé».

46. «Senyoria, no vaig disparar ni al cos ni a la cama ni al peu... vaig disparar al *bulto*».

Normalment es pot observar que com menys distància, més alta és la representació del risc en el cap del policia (STS núm. 33 i 18). Que això es tradueixi en més rigor no sempre és exacte: quan es tracta d'una agressió il·legítima que rep el policia amb una arma blanca (o amb un pic o amb una pala de grans dimensions), la proximitat entre agressor i policia és una dada que pot afavorir la determinació de l'actualitat de l'agressió i de la racionalitat i necessitat de la defensa.⁴⁷

Quant a les trajectòries, també serviran per a comprovar el grau de control de la conducta policial. És molt simptomàtica, en supòsits de fugida o persecucions amb cotxe, la trajectòria descendent dirigint els trets a la cabina del vehicle (STS núm. 23 i 33) o a les rodes (STS núm. 29, 32 i 35).

Més problemàtica és la construcció quan el tret es dirigeix directament al cos d'un altre que, a escassa distància, intenta agredir o ja ha agredit el policia. En principi, l'òrgan judicial diferencia entre zones vitals (cap, pit o abdomen, per exemple) i zones no vitals (cama o braç);⁴⁸ però cal insistir en la realització del tret sense fer ús dels mecanismes que permeten apuntar i amb una situació d'estrès que fa difícil creure que el tret s'ha dirigit a una concreta zona del cos. Ara bé, com a principi d'actuació, els agents han de conèixer la necessitat que el tret tracti de dirigir-se a parts no vitals del cos; és a dir, no disparar al cap ni a la zona superior del cos (tòrax i abdomen), tractant de buscar la zona inferior del cos.

Influència del nombre de trets

Encara que no és una equació perfecta (com més trets, més culpabilitat, mentre que pocs trets semblarien indicar més control), el cert és que la jurisprudència valora el nombre de trets en relació directa amb la seva necessitat i amb les característiques del supòsit: mentre es considera com a no proporcional fer sis trets davant d'una pala de dents (interlocutòria TS núm. 36), no es qüestiona aquesta proporcionalitat quan, davant d'una pala de grans dimensions, el policia no fa més de dos trets (STS núm. 17). La diferència essencial entre un supòsit i l'altre no és tan sols el nombre de trets, sinó les circumstàncies que envoltaven l'un i l'altre.

Influència del caràcter reglamentari o no de l'arma

Només s'ha localitzat un supòsit en què aquest factor ha estat valorat negativament pel policia (STS núm. 23); i ho ha estat no només perquè va fer ús d'un revòlver que tenia particularment amb llicència, però que no podia utilitzar per al servei, sinó essencialment perquè aquell ús s'emmarca en un seguit d'irregularitats i «mentides» dels policies actuants.

Cal destacar aquest punt: no hi ha res que perjudiqui més una investigació que el jutge hagi de «descobrir» elements d'investigació ocultats o «dissimulats» pels mateixos policies, més si es té en compte que pel jutge no hi ha diferències entre el policia investigat i la policia que investiga.

Influència de la imminència del tret

La idea de control que cerca l'òrgan judicial també es manifesta en aquest àmbit: no ser el primer a disparar quan es tracta de repel·lir l'agressió amb arma de foc de la qual era objecte (STS núm. 13), o disparar només quan es troba davant d'una situació de la qual no pot sortir sinó rebent cops al cap amb una pala de grans dimensions (STS núm. 17), porten a valorar favorablement l'actuació del policia. Al contrari, efec-

⁴⁷. Dada que serà acreditada mitjançant les restes de metalls, producte del tret, que apareixeran en les mans del policia i en el cos de l'agressor.

⁴⁸. STS núm. 14, 17 i 27.

tuar dos trets consecutius quan ja no hi havia cap perill per al policia ni per a terceres persones (STS núm. 24) desvalora la seva conducta.

L'anterior està molt lligat amb la necessitat de la imminència de l'agressió o, en genèric, de la situació de risc per al policia o per a altres ciutadans, quan es fa ús de l'arma. Una altra cosa, però molt lligada, és la imminència del tret a què fa referència el supòsit STS núm. 31, on allò que valorarà l'òrgan judicial és, d'una banda, la consciència del policia sobre la situació en què es trobava la seva arma de foc i, d'altra banda, el seu ús descontrolat, que incrementarà la categoria de la imprudència.

Influència de la manera d'utilitzar l'arma

És un factor que desaprova jurídicament el risc generat per l'ús de l'arma quan aquest ús no és el «normal», sinó que s'utilitza l'arma per colpejar (STS núm. 31) o es forceja amb l'arma a la mà (STS núm. 8 i 26).

Altres alternatives de defensa menys perjudicials en funció de les circumstàncies concretes del cas

Cal posar en relleu que pot haver-hi alternatives de defensa pensades o conegudes pel policia actuant, i també les que tinguin en compte els seus companys (interlocutòria TS núm. 36) o el seu superior (STS núm. 33). També hi ha referències en altres sentències (STS núm. 14, 19 i 21; sumari AP Barcelona núm. 16).

FACTORS RELATIUS A L'AGRESSIÓ CONTRA EL POLICIA

Actualitat de l'agressió

El caràcter actual de l'agressió que rep el policia és un factor essencial perquè l'òrgan judicial pugui valorar si l'arma emprada per aquell i la manera de ser emprada són racionals i proporcionals. En tot cas, cal dir que la proporcionalitat exigida no suposa una igualtat en el mitjà utilitzat —si m'ataquen amb una pistola, podré fer ús de l'arma que porto; però si m'ataquen amb una arma blanca no podria— sinó una comparativa de riscos creats.

Hi ha una necessitat racional que el policia faci ús de l'arma de foc quan l'atac contra ell estigui passant en aquell moment o sigui molt imminent (rotlle AP Barcelona núm. 20); i, en tot cas, per poder parlar de racionalitat caldrà que quan es faci servir l'arma de foc hagi començat l'agressió contra el policia (STS 29) i que hagi finalitzat (STS 32).

Paraules amenaçadores

De vegades l'actualitat de l'agressió o, més ben dit, del començament de l'agressió no es mostra de manera evident: el policia no sap si el subjecte farà ús contra ell de l'arma o instrument perillós que dugui. En aquest camp, és molt interessant per a l'òrgan judicial conèixer clarament l'escenari per a poder determinar si la creença del policia (el risc creat per aquell subjecte és tan elevat que necessita una actuació amb la seva arma de foc) és conforme a dret o no ho és; per això és molt important reflectir en les diligències policials les actituds, els moviments i les paraules del subjecte que puguin evidenciar la seva intenció d'agredir els policies (STS núm. 19).

Sigui com sigui, cal destacar la conveniència de recollir a l'atestat i en declaracions posteriors tot allò que permeti a l'òrgan judicial fer una valoració ajustada de la situació viscuda pel policia, malgrat que el policia afectat senti al seu cap una veu interior que li diu que oblidí què ha passat, que apareix, a més, com un breu instant en el temps i en l'espai, fent realment difícil quan es declara diferenciar moments i descriure situacions, que és el que vol aconseguir el jutge.

FACTORS CIRCUMSTANCIALS

Com s'ha indicat abans, totes les circumstàncies concurrents són molt importants per a fer una adequada valoració dels riscos i del control que en va poder tenir el policia. L'òrgan judicial demanarà al policia que descrigui amb detall totes les circumstàncies que, per si mateixes, no determinaran la responsabilitat penal del policia, però que sí permeten apreciar el seu comportament sobre el risc creat i ponderar si és l'adequat i exigit pel col·lectiu social o evidència un excés en la resposta donada. Així, cal explicar, entre d'altres, les circumstàncies següents:

- lloc (STS núm. 4, 17 i 27, i rotlle AP Barcelona núm. 20)
- espai (STS núm. núm. 4 i 27)
- il·luminació (STS núm. 4 i 27)
- cos mòbil (STS núm. 30)
- silencis (STS núm. 18)
- presència d'altres dotacions policials (STS núm. 19)
- circumstàncies del ciutadà (interlocutòria TS núm. 36)

FACTORS POLICIALS

Ordres del superior de permetre la fugida

És un factor que en la valoració del control, de la cura del policia sobre el risc d'haver d'usar la seva arma juga en contra seu. En el cas de la STS núm. 33 el cap de l'operatiu havia donat instruccions concretes de permetre la fugida si s'escaigués, indicant que ja serien detinguts més endavant ja que els sospitosos estaven perfectament identificats.

Primer, cridar l'alto; després tret reactiu i d'intimidació al terra

Seguir aquest protocol sempre en atenció a les circumstàncies concretes del cas, permet parlar de proporcionalitat i necessitat en l'ús de l'arma (STS núm. 19 i rotlle AP Barcelona núm. 20).

CONCLUSIONS I LÍNIES FUTURES D'ACTUACIÓ

De l'anàlisi de les diferents variables perquè els agents de policia de Catalunya prenguin consciència de la realitat de les situacions amb ús de l'arma de foc, es destaca que la tendència que s'apunta són els casos que passen a la via pública, on intervenen un o dos agents amb l'arma de foc sense muntar inicialment i amb una informació prèvia força ajustada, on l'agressor sovint actua sol i amb certa habitualitat.

En aquest estudi, la resposta tècnica més habitual de l'agent de la policia davant un agressor que utilitza una arma de foc és l'ús de l'arma de dotació. Això no vol dir que, en determinats casos i atenent a les circumstàncies del fet, l'agent de forma encertada pugui utilitzar altres recursos en l'ús de la força, com les mans o el bastó policial, per poder resoldre la situació.

En aquestes situacions, la distància en l'enfrontament acostuma a ser mínima (inferior a cinc metres), el nombre de trets efectuats pels agents i pels agressors sol ser reduït o absent i, quan s'ha utilitzat l'arma de foc, els agents no han tingut dificultats per posar l'arma en disposició de foc.

Les reaccions humanes més detectades i predominants dels agents de policia en les situacions reals d'ús de l'arma de foc es poden dividir, d'una banda, en què són causades per una alteració en la manera de captar la informació de l'exterior i, de l'altra, en què són producte dels automatismes i la falta de reflexió conscient. Les primeres són les relacionades amb les distorsions en la percepció visual o efecte túnel, amb la percepció auditiva i amb la percepció temporal dels fets. Les segones serien les vinculades a deixar-se endur per comportaments i pensaments automàtics immediats, com l'anomenat pilot automàtic.

Si es compara el programa formatiu de l'ISPC en relació amb la informació obtinguda dels casos reals d'ús de l'arma de foc, es pot dir que de forma simultània a l'elaboració d'aquest estudi ja s'han començat a fer els primers passos per tal que mitjançant la formació els agents de policia de Catalunya estiguin més ben preparats per afrontar les situacions en què potencialment hagin de fer ús de l'arma de foc; i també que coneguin de millor manera tots els aspectes sobre la utilització de la força i el seu ús progressiu. Aquests passos s'han de seguir treballant i consolidant a partir de les línies d'actuació següents.

LÍNIES FUTURES D'ACTUACIÓ

Per assolir l'objectiu que aquest document assenti les bases d'un llenguatge comú respecte a les situacions en què els agents de la policia de Catalunya poden fer ús de l'arma de foc, es plantegen les mesures exposades tot seguit.

- Difusió d'aquest estudi a l'ISPC, mitjançant els seus canals corporatius, per tal de facilitar l'accés a les persones interessades.
- Organització de jornades formatives amb la participació activa tant dels autors de referència, que han treballat en els processos mentals, físics i psicològics en situacions de risc racionalment greu per a la vida, com també la dels agents que voluntàriament han participat en aquest estudi, per poder explicar les seves experiències en primera persona.
- Difusió d'aquest estudi a la resta de cossos policials.
- Difusió d'aquest estudi a l'àmbit judicial. Aprofitant que l'Escola Judicial dels futurs jutges és a Barcelona i atès que, en darrera instància, són els que determinen si l'actuació de l'agent ha estat ajustada a dret o no, es considera adequat que disposin d'aquest estudi i coneguin de primera mà quin ha estat el seu procés.

Per assolir l'objectiu de l'extrapolació directa d'aquests resultats a la formació de l'ISPC en l'ús de la força i l'arma de foc (en aspectes com el tipus d'exercicis, distàncies, lluminositat...), l'elaboració de regulació interna per establir procediments unificadors de tractament i seguiment d'un agent que ha intervingut en un enfrontament armat o l'adquisició de materials i eines policials, es plantegen les mesures següents:

- fer una acurada comparativa entre les propostes dels agents actuants i les accions formatives de l'ISPC, per tal de valorar oportunitats de millora i la possible implementació.
- comprovar si les noves activitats formatives que es faran arran de l'estudi tenen l'efecte desitjat.

De les diferents vivències exposades pels agents entrevistats, es detecta la importància de reforçar la comunicació envers els agents que han viscut una situació d'ús de l'arma de foc amb resultats greus, perquè sentin el suport de tot l'equip i en tot moment.

Finalment, d'aquest estudi es desprèn que un dels factors que acostuma a augmentar l'angoixa de l'agent que ha tingut una actuació policial en què ha utilitzat l'arma de foc i ha provocat lesions o mort a altres persones és afrontar un procés judicial que sovint, per la seva condició d'investigat, afegeix inquietud i preocupació a l'agent.

Per aquest motiu en una part de l'estudi s'ha tractat la visió judicial i la jurisprudència respecte d'aquests casos, ja que pot ajudar a entendre als agents el perquè del procediment penal que s'inicia a partir d'aquestes actuacions i de la decisió final.

De la mateixa manera és oportú potenciar les sinergies amb l'àmbit judicial, respecte de la formació policial en l'ús de la força i l'arma de foc.

ANNEXOS

ANNEX 1. DESCRIPCIÓ DELS CASOS REALS

Cas 1. Regió Policial Metropolitana Nord (2004)

Un grup d'investigació estava treballant en un cas de salut pública, on es van fer diverses entrades i es va descobrir que es venia haixix en un domicili.

Durant la matinada van fer l'entrada a aquest domicili diversos binomis, al capdavant dels quals hi havia un sergent i el caporal. Cada binomi tenia una funció específica i una habitació assignada.

Els agents van entrar amb precaució perquè al barri s'havien fet entrades relacionades amb terrorisme, però sense sospites que en el domicili pogués haver-hi alguna arma de foc, però sí unes cinc o vuit persones. El primer binomi va entrar amb l'arma a la mà i l'últim binomi va gravar l'actuació.

El caporal portava una llanterna i anava il·luminant, mentre amb l'altra mà apuntava amb l'arma muntada en D/A. Quan van arribar al menjador van accedir a una habitació de la dreta que tenia les persianes abaixades i sense gaire llum, alhora que els agents cridaven: «Policia!».

El sergent va girar a la dreta i el caporal va veure dos homes dormint al final del menjador, en un matalàs i un llit plegable, i com que tots dos van intentar incorporar-se s'hi va acostar perquè no ho fessin i, al mateix temps, va cridar: «Al suelo! Policia!».

Els dos individus van continuar intentant aixecar-se, però el caporal li va impedir al de l'esquerra amb una puntada de peu, i el que tenia al davant li va agafar l'arma amb les dues mans. El caporal el va empènyer cap endavant i va quedar assegut en el llit, quan la pistola li va picar sobre la part posterior del cap (coroneta); es va sentir un soroll molt suau. El caporal el va intentar aixecar però l'individu va caure. El caporal estava amb l'arma aixecada i la va posar en D/A i fiador. Tot va ser molt ràpid i el tret no el va sentir ningú.

El desconeixement del que acabava de passar va ser de tal manera que un altre caporal va agafar l'individu per aixecar-lo perquè es pensava que no estava obeint les ordres i no sabia que tenia un tret al cap. El caporal va sol·licitar una ambulància.

El caporal va ser absolut perquè es van considerar els fets com un accident a conseqüència de la imprudència de l'agressor d'agafar l'arma de foc a un policia.

Cas 2. Regió Policial Central (2005)

Una patrulla integrada per dos agents feia el servei al nucli urbà d'una població que estava de festa major d'estiu. A la matinada van sentir uns crits i el carris-

queig d'unes rodes de vehicle. Seguidament diverses persones es van apropar a la patrulla dient-los: «Está loco, quiere matar a alguien, lleva una pistola». Els agents es van adreçar al lloc: van veure un vehicle que perseguia uns vianants i el conductor treia una pistola per la finestra mentre cridava: «¡Hijos de puta, os voy a matar!».

L'agent que conduïa va aconseguir tancar-lo amb el vehicle i els dos agents van sortir apuntant al conductor amb les seves armes de foc i cridant que tirés l'arma i aixequés les mans.

Quan el conductor va llançar l'arma al terra, els agents van observar que era un fusell de pesca submarina i que al seient del darrere hi havia una altra persona estirada, a la qual també van cridar que aixequés les mans.

Els agents van guardar l'arma, van treure el conductor del vehicle i al terra el van emmanillar. Immediatament va sortir la segona persona de darrere del vehicle donant una empenta i també va ser detingut, per atemptat. Aquesta segona persona presentava la cara inflamada perquè en un local d'oci li havien donat una pallissa. Després de la baralla havia anat a buscar un amic seu que tenia cotxe (el conductor esmentat) perquè volia anar a trobar els que l'havien agredit. Tots dos anaven beguts i drogats i al conductor li constaven antecedents.

Cas 3. Regió Policial Metropolitana Barcelona (2005)

Durant la tarda d'un dia laborable una patrulla integrada per dos agents van rebre un avís de la sala que va informar-los que feia unes dues hores en un centre comercial hi havia dos homes que estaven comprant i pagant en efectiu amb una gran quantitat de bitllets de cinc euros.

Els agents van contactar amb el personal de seguretat del centre, van anar a la sala de control i van veure que els dos homes s'havien separat. La patrulla i dos vigilants es van adreçar cap a un dels homes que havia sortit fora del centre comercial i que anava acompanyat d'un altre vigilant. Quan l'home va passar una cantonada i va veure els agents de policia, va començar a córrer, motiu pel qual els agents el van perseguir; seguidament també ho van fer els vigilants i entre tots el van enxampar.

Un vigilant el va agafar per la camisa i van començar a lluitar per a llançar-lo al terra, però la seva resistència activa era molt forta i com que no ho van aconseguir, l'agent 1 li va dir reiterades vegades que es tirés al terra. L'agent va treure la defensa i la va esgrimir però tampoc no va fer cas. L'home va intentar uns quants cops agafar alguna cosa de la bossa de mà fins que va aconseguir treure una pistola.

En aquell moment l'agent va llançar la defensa i va treure la seva arma, i s'apuntaven l'un a l'altre; després l'home també va apuntar a l'altre agent i als vigilants dient-los: «Tranquilos, no pasa nada», amb la cara molt tensa.

L'agent 2 va fer l'acte d'agafar l'arma de foc de l'home quan aquesta es va disparar. L'agent 1 va sentir la detonació sense saber d'on venia, fins i tot dubtava de si havia estat la seva arma o no, mentre el seguia apuntant fent diversos desplaçaments, tant l'home com l'agent 1, de forma circular. En un moment donat l'agent 1 va disparar perquè estava convençut que l'home li havia disparat i ho va fer a la caixa toràctica, diverses vegades, fins que va veure que el va impactar perquè l'home es va plegar sobre si mateix. A partir d'aquell moment l'agent 1 va sentir una altra detonació sense saber tampoc d'on venia i veient com l'home començava a caure al terra. Finalment es va saber que l'home —un policia alemany expulsat del seu cos policial i que havia comès un robatori a una entitat bancària a l'estranger— volia desfer-se dels diners del delictes i es va disparar un tret al cap amb la seva pròpia arma de foc.

Cas 4. Regió Policial Metropolitana Barcelona (2006)

Un caporal i un mosso d'un grup d'investigació estaven investigant un atracador de bancs amb arma de foc, perillós i que actuava en solitari, motiu pel qual es va muntar un dispositiu al voltant de diverses oficines bancàries. Aquests dos agents estaven situats en una zona quan els van informar que el sospitós acabava d'entrar en una oficina bancària. S'hi van adreçar ràpidament perquè es trobaven a molt poca distància i, quan eren a punt d'arribar a la porta de l'oficina, van acordar esperar al costat de la porta tocant a la paret i amb les armes de foc a les mans, per poder llançar-se a sobre del sospitós quan sortís. Però tot va anar molt de pressa i quan s'estaven posicionant al costat de la porta va sortir l'atracador; aquest, quan els va veure amb les armes a les mans, va empènyer amb força una persona gran que sortia davant d'ell en direcció als policies de paísà.

Els dos agents van apuntar a l'atracador i aquest també els apuntava amb una pistola mentre feia el moviment de muntar-la; concretament apuntava al mosso, qui va intentar respondre observant com a poca distància l'apuntava amb la pistola que acabava de muntar (va sortir un cartutx per la finestra d'expulsió de la recambra) i com premia el disparador. El mosso va disparar dos trets a 3-4 m però sense provocar cap efecte perquè l'atracador va marxar corrents cap a darrere d'un contenidor. Mentre el seguia, va caure al terra, l'arma li va caure de la mà i va quedar totalment exposat a l'atracador que el mirava.

D'altra banda, el caporal va veure que el mosso responia ràpidament davant de l'atracador però, quan el mosso va caure, va veure que l'atracador li apuntava amb l'arma. Quan va sentir els trets del mosso va interpretar erròniament que era l'atracador qui disparava a l'agent. Per aquest motiu el caporal va disparar uns trets en moviment que van impactar al terra i van ferir l'atracador.

Cas 5. Regió Policial Central (2006)

Cap a les deu del matí, una patrulla integrada per un caporal i un mosso van rebre un avís d'alarma d'atracament d'entitat bancària, a una sucursal que altres vegades havia tingut falses alarmes. Els agents es van adreçar al lloc amb el convenciment que aquesta vegada també seria una falsa alarma perquè coneixien l'entitat i perquè no tenien cap informació d'altres atracaments bancaris a la comarca.

La patrulla era molt a prop del lloc i quan van arribar-hi van mirar per la finestra sense veure res d'estrany; tot seguit van entrar per tal d'emplenar el full d'alarmes i, de sobte, van veure que un home s'aixecava d'una taula com si fos un treballador però va agafar un altre home i li va posar una pistola al cap.

El caporal va pensar que el pitjor que podia passar era la presa d'ostatges o un enfrontament armat amb els ciutadans, motiu pel qual li va mostrar les mans a l'atracador i va començar a sortir del banc, amb l'altre agent caminant pausadament enrere, tot dient: «Tranquil, marxem!».

Els dos agents es van posicionar darrere dels vehicles que hi havia a l'altra banda del carrer a uns 15-20 m de la porta del banc. Seguidament l'atracador va sortir encanonant al mateix home i fent-lo servir d'escut, tot desplaçant-se fins a un carrer lateral, moment en què el va empènyer i va marxar corrents.

Tots dos agents es van acostar a la víctima, qui va manifestar que es trobava bé. Per aquest motiu van iniciar la recerca amb les armes a les mans. A uns 50 m del carrer per on havia entrat l'atracador, aquest va girar cap a la dreta per un passadís d'uns 2 m d'amplada. El caporal va pensar que entrar en aquell passadís era perillós ja que si l'atracador els estava esperant a l'altre costat era fàcil disparar-los. No obstant això, els agents van fer un intent d'entrar al passadís però l'atracador va disparar. Els agents

desconeixien si havia fugit o els estava esperant, motiu pel qual el mosso va donar la volta a l'edifici però ja no el va localitzar.

Sembla que la fugida estava planificada i que l'atracador tenia un vehicle estacionat pels voltants. Al cap d'uns dies va ser identificat i detingut.

Cas 6. Regió Policial Ponent (2007)

En un torn de nit de diumenge, una patrulla va ser requerida perquè anés a una comissaria de policia local, ja que a l'interior hi havia un jove amb un ganivet.

Quan la patrulla va arribar-hi es van trobar amb una altra patrulla de la PG-ME i quatre agents de la policia local a dins de la recepció, amb un jove que portava a les mans un ganivet gran d'escorxador. Segons semblava la policia local l'havia denunciat feia una setmana per una infracció de trànsit i estava empenyat.

Després de parlar uns 15 minuts amb el jove per intentar que deixés el ganivet, els agents van decidir trucar des d'un telèfon mòbil al seu germà; mentre els dos germans parlaven per telèfon li van llançar gas lacrimogen als ulls per atordir-lo i treure-li el ganivet, però el jove va obrir molt els ulls, va començar a cridar, va aixecar els braços i es va llançar contra els agents.

Els agents van reaccionar instintivament agafant distància ràpidament per les diferents sortides de la comissaria, però el jove va seguir-ne un amb el ganivet a les mans. Quan un agent estava a punt de caure per unes escales, una mosso ho va veure i li va cridar l'atenció des d'una de les sortides, cosa que va fer reaccionar automàticament el jove, va canviar de direcció i es va adreçar ràpidament cap a ella. La mosso va agafar el bastó policial de fusta per intimidar-lo sense aconseguir-ho, motiu pel qual es va desplaçar cap a l'exterior de l'edifici per agafar distància de seguretat però va ensopegar i va caure al terra. En aquest moment el jove es va llançar cap a la mosso esgrimint el ganivet d'escorxador, però un altre agent també va intentar distreure'l. En sentir els crits, es va tornar a girar i es va adreçar cap al nou focus d'atenció, moment en el qual es va iniciar una persecució pels carrers adjacents a la comissaria, al casc antic de la ciutat.

La mossa també els va anar al darrere però va perdre'ls de vista en un carrer. En aquell moment i quan anava corrents, va muntar la seva arma i la va deixar en disposició de foc. Seguidament va trobar un agent al terra cap amunt, amb el jove a sobre seu que intentava clavar-li el ganivet, tot i que l'agent li havia disparat i l'havia impactat a la cuixa. Com que el jove encara estava molt agressiu, va motivar que la mossa apuntés i disparés la seva pistola cap a la cama del jove i a uns 2 m de distància. Finalment el jove va caure al terra i es va poder detenir.

Cas 7. Regió Policial Metropolitana Nord (2007)

Pels volts de les dotze del migdia, una patrulla integrada per un caporal i un mosso va ser requerida per la sala perquè anés a un domicili, ja que hores abans els havien entrat a robar. Després de finalitzar les gestions amb el requeridor, van baixar a la via pública per anar fins al vehicle policial, per una gran avinguda de diversos carrils, quan uns treballadors municipals se'ls van adreçar per dir-los que havien vist dos homes amb una actitud sospitosa perquè passejaven pel carrer amunt i avall mirant els comerços.

Els agents van veure els homes com parlaven a l'altra vorera de la gran avinguda: un d'ells anava ben vestit amb un maletí i l'altre vestia amb roba ordinària. Quan els agents es van adreçar cap a ells, els dos homes van començar a caminar en direccions diferents. Això va fer que el binomi policial també es separés.

D'una banda, el mosso es va apropar a l'home que vestia amb roba ordinària i li va demanar la documentació, però quan es va ficar la mà dins de la jaqueta, en lloc de treure el DNI va treure una pistola, l'hi va posar al cap i va dir-li: «Tira't al terra o et rebento!». El mosso es va tirar al terra i l'home va mantenir el canó de la pistola en el clatell de l'agent, mentre li donava fortes estrebades a la pistola de dotació per poder extreure-la. En aquests moments els ciutadans van cridar a l'home perquè deixés anar el mosso, però ell va continuar cridant que no es moguéss o el rebentava.

D'altra banda, el caporal es va adreçar a l'home que anava ben vestit per demanar-li que s'identifiqués però, quan estava a 2-3 m, va sentir els crits del mosso i quan es va girar va veure com l'home tenia l'agent agafat pel coll i li posava una pistola al cap. Ràpidament i instintivament va tornar a mirar l'home que tenia més a prop, el qual acabava de treure una escopeta retallada i ja la tenia a les mans. El caporal va tornar a mirar de reüll el mosso i va veure que ja estava al terra i encanonat al cap per l'home mentre li feia estrebades per sostreure-li l'arma. Instintivament el caporal va anar cap al mosso per ajudar-lo, moment en què l'home de l'escopeta va desaparèixer.

El caporal va deixar la seva pistola al terra, a curta distància per poder reaccionar si fos necessari, i cridant reiterades vegades: «Mira! Deixo l'arma al terra, pots marxar. No tenim res en contra de vosaltres. Marxa!». Però l'home no va fer-ne cas i va continuar fent estrebades a la pistola del mosso fins que va aconseguir agafar-la i va disparar a les cames del mateix mosso que estava al terra. La bala va passar entre ambdues cames i només li va fer unes cremades superficials. Seguidament va marxar corrents mentre amenaçava amb les dues pistoles al caporal dient-li que no el seguís.

El caporal va agafar la seva arma i es va acostar ràpidament cap al mosso, qui es va poder aixecar pel seu propi peu i van decidir iniciar la recerca dels dos homes. Alguns ciutadans els van assenyalar un vehicle on hi havia els dos homes intentant fugir. El caporal va veure que el conductor els apuntava amb una arma de foc, moment en què el caporal va disparar diversos trets, un dels quals va impactar en el vehicle. Finalment els dos homes van fugir amb el vehicle. El mosso estava bloquejat i no va poder veure la matrícula, per la situació, la seva ferida i la sostracció de la seva arma.

Al cap d'uns dies, els dos homes van ser detinguts, encara que l'arma no es va poder recuperar.

Cas 8. Regió Policial Metropolitana Nord (2007)

A les 22.40 h, dos mossos estaven patrullant entre dues poblacions quan van rebre un requeriment d'acompanyament al personal del Servei d'Emergències Mèdiques (SEM) amb un malalt esquizofrènic. La sala també va enviar una altra patrulla ja que el malalt era conegut i amb antecedents agressius.

Quan un agent va arribar a la urbanització on vivia l'home que havia de ser traslladat, aquest va fugir pel bosc del costat del domicili, però va decidir no perseguir-lo perquè tenien informació que havia excavat trinxeres pels voltants i que disposava d'un arc, amb el qual altres vegades havia disparat a policies. Juntament amb els altres agents que van arribar al lloc, van decidir marxar i fer rondes per a localitzar-lo. Abans, però, i en col·laboració amb el pare del malalt, van buidar les rodes del vehicle perquè no el pogués fer servir perquè també tenia el permís de conduir retirat.

A darrera hora del torn de nit una patrulla va detectar que el malalt estava inflant les rodes del vehicle, però van decidir comunicar-ho a la sala i no intervenir fins que arribessin reforços.

La patrulla inicial va ser activada un altre cop i va arribar als voltants del domicili on esperaven l'arribada del SEM. En aquell moment el malalt va detectar les patrulles i va intentar atacar-les amb un gos pastor alemany, alhora que va agafar una bomba elèctrica per a inflar les rodes del vehicle i se la va posar a la boca, mentre li sortien espurnes i reia davant dels agents.

Quan va arribar el metge i el personal mèdic va ser impossible mitjançar amb el malalt perquè estava molt agressiu i va aconseguir tancar-se en el garatge de la casa.

L'agent de referència va entrar al garatge amb altres agents i va sentir un soroll molt fort perquè el malalt havia trencat la porta del garatge i havia sortit a l'exterior, a una zona enjardinada on hi havia altres efectius policials. El malalt portava un casc de motorista i duia un pic d'obra en una mà i el pastor alemany a l'altra mà.

El malalt es va adreçar a la part alta dels voltants de la casa, on hi havia dos agents de paisà, un amb una llanterna a la mà que intentava reduir-lo pel seu darrere, però el gos se li va llançar al damunt. Aquest agent va caure al terra i el malalt va aixecar el pic per clavar-li, moment en què els agents van desenfundar l'arma i la van posar en disposició de foc alhora que li cridaven que llancés el pic. El malalt es va aturar i es va girar per mirar-los a tots, que formaven com una mitja lluna, quan el sergent va cridar que ningú disparés ja que hi havia foc creuat. L'agent que estava al terra es va protegir encongint-se però sense treure l'arma.

El malalt va buscar a qui atacar i va triar l'agent de referència perquè no portava armilla exterior i no era gaire corpulent. En aquell moment va començar a córrer amb el pic aixecat cap a ell; per això, el mosso va retrocedir corrents cap enrere i mirant-lo. El mosso portava l'arma a la mà i en disposició de foc, i en 1 o 2 segons ja el va tenir a sobre perquè només estaven a uns 15 m de distància i el terreny feia baixada. Quan estava a uns 2 m, el mosso va disparar per aturar-lo mentre continuava retrocedint i desconeixent si el tret l'havia impactat, però com que va veure que el malalt continuava amb el pic aixecat i que anava cap a ell, quan estava aproximadament a 1,5 m li va disparar diverses vegades en moviment, fins que el malalt va afluixar la marxa, li va caure el pic, va caure de genolls i després al terra.

Els agents van agafar al mosso i el van portar cap als vehicles quan ell sentia: «Ferit, ferit!» i sabia que havia tocat l'agressor però desconeixia si havia ferit algun agent.

Finalment es va comprovar que el mosso va disparar 7-8 trets, dels quals 4 van impactar al malalt i un de rebot va ferir lleument el pare del malalt, que en un moment de l'actuació va sortir a fora, tot i que se li havia dit que restés a l'interior del domicili.

Cas 9. Regió Policial Metropolitana Nord (2008)

A les 5.30 h de la matinada una patrulla va rebre un avís de la sala que informava que un vehicle s'havia saltat un control d'una policia local.

Per aquest motiu la patrulla va fer un control de pas a la carretera; al cap d'uns instants, un vehicle que s'ajustava a la descripció i que circulava a gran velocitat amb tres ocupants, els va passar i es va iniciar una persecució a gran velocitat amb els llums i prioritaris encesos.

El turisme sospitós va posar en perill diverses vegades els altres conductors, circulava pel mig dels dos carrils, alguns vehicles van haver d'apartar-se per no col·lidir i fins i tot en algun moment alguns vianants van haver d'apartar-se per no ser atropellats. Va haver-hi un moment que el vehicle va sortir de la carretera i va entrar en un carrer mentre era perseguit per la mosca conductora.

El conductor va tancar els llums i es va aturar després de donar mitja volta i quedar encarat amb el vehicle policial. L'agent que no conduïa va sortir del vehicle policial i, amb l'arma a les mans, els va ordenar que sortissin del vehicle, però no ho van fer i van accelerar tot adreçant-se cap a l'agent per atropellar-lo, motiu pel qual l'agent va fer diversos trets a les rodes alhora que els va poder esquivar.

El vehicle va fugir un altre cop per on havien vingut i la mosca, amb l'altre agent de copilot, va continuar la persecució. Quan van entrar en una urbanització van col·lidir amb un altre vehicle estacionat i es van quedar aturats. A uns metres hi havia un caporal de la policia local dret i amb l'arma a les mans que ordenava reiteradament als ocupants del vehicle que baixessin, però tampoc van fer-ne cas i al mateix temps feien unes grans accelerades per intimidar els tres agents que estaven al mig del carrer i el vehicle policial a un costat. Un cop més va sortir a gran velocitat i va intentar envestir els agents, que van aconseguir esquivar-lo alhora que van disparar diverses vegades a les rodes del vehicle, el qual va tornar a tenir un segon accident en un carrer proper.

Finalment els agents actuants van aconseguir detenir els tres ocupants.

Cas 10. Regió Policial Metropolitana Barcelona (2008)

Durant un torn de nit un caporal d'investigació i un mosso de seguretat ciutadana van fer un servei conjunt de paisà amb un vehicle sense logotip; consistia a situar-se a un parell de carrers d'un dispositiu especial de control, per a detectar si algun vehicle feia moviments estranys després de passar-lo.

Cap a les 5.35 h, pel mateix carrer on estaven estacionats, van veure passar a gran velocitat un vehicle de gamma alta i per aquest motiu van seguir-lo després d'avisar per l'emissora. Quan els agents van poder acostar-se al vehicle sospitós, aquest es va aturar de sobte. El caporal va obrir la porta del vehicle policial per baixar però li va dir al mosso que ell no baixés per si calia reaccionar. Quan el caporal va trepitjar el terra, el vehicle sospitós va tornar a engegar bruscament i va marxar circulant fins als 100 km/h pels carrers del nucli urbà, fins que van perdre el control i van col·lidir amb una paret d'un edifici.

Seguidament els agents van aturar el vehicle policial al mig del carrer, a uns 5 m del lloc del sinistre, van baixar i es van anar acostant fins a l'altre cotxe pensant que haurien d'avisar els serveis mèdics per la violència de la topada, atès que tota la part frontal del vehicle estava xafada contra la paret i sortia molt de fum. Però el conductor del vehicle va passar el braç per darrere del reposacaps del copilot i va mirar cap enrere; va iniciar un moviment de marxa enrere i amb un ràpid accelerament va topat amb el vehicle policial. Els dos agents, que es trobaven a banda i banda, es van apartar instintivament per no ser atropellats, van disparar a les rodes posteriors del vehicle que, amb els pneumàtics rebentats, va aconseguir marxar però va tornar a accidentar-se en un carrer proper. Un dels ocupants va baixar abans de marxar del

lloc i va ser detingut amb una forta resistència. El detingut i els altres ocupants formaven part d'una banda d'atracadors de joiers.

Cas 11. Regió Policial Metropolitana Barcelona (2008)

Cap a les 8.30 h la patrulla integrada per un caporal i un mosso va rebre un avís per emissora perquè s'adrecessin a una gossera municipal, ja que hi havia un home que estava agredint altres persones.

Quan van arribar a l'exterior del lloc els agents es van trobar amb diverses persones nervioses i l'encarregat de la gossera, que els va informar que quan havia arribat a la feina a les 8 h, a la porta principal de la gossera s'havia trobat amb un home agressiu que volia accedir a l'interior del recinte; la seva resposta va ser que no obrien fins més tard i l'home li va donar un cop de puny a la cara i va accedir a l'interior.

Després l'encarregat el va veure tirant pedres a alguns dels vehicles que hi havia a l'interior i patia per una parella de persones grans que vivien en una caseta dins del recinte.

Els agents van entrar comunicant la situació a la sala i només passar la porta van veure l'home al final d'una rampa. Es van adreçar cap a ell, moment en què l'home es va posar en actitud defensiva, va agafar unes cadenes que havia trobat a la gossera i se les va posar al voltant dels punys. Els agents li van ordenar que deixés les cadenes però no en va fer cas; tampoc semblava que entengués el que li deien perquè anava cridant reiterades vegades «*polizia*» i diverses frases en una altra llengua.

FOTO A.2. Simulació del cas real 11 per a la formació

En un cert moment va agafar una pala que va trobar a prop del lloc i la va esgrimir en direcció als agents, que van treure les defenses i es van preparar per a l'enfrontament.

Els agents van intentar impactar als braços de l'home però no ho van aconseguir, perquè la pala era de dimensions i llargada més grans que les defenses. L'home amb la pala va fer moviments a banda i banda com si fos una espasa i el mosso va sentir com la pala tallava el vent. En l'enfrontament l'home es va adreçar amb la pala cap al mosso i el va colpejar al braç. El mosso ho va aturar com va poder però va caure al

terra i, quan l'home estava a punt de donar un segon cop al mosso caigut, el caporal va cridar la seva atenció i es va girar anant cap a ell amb la pala a les mans. El caporal va deixar la defensa, va extreure la seva arma de foc (Walther muntada) i li va fer un primer tret però com que l'home va continuar el seu camí per agredir-lo, el caporal va fer un segon tret; això va fer que l'home deixés la pala, tot i que continuava agredint. Finalment va poder ser detingut entre els dos agents i un vigilant de seguretat.

Cas 12. Regió Policial Girona (2009)

Durant una tarda al mes de febrer, una patrulla de trànsit integrada per dos mossos estaven fent la ronda amb el vehicle per una carretera. Van rebre un avís d'atracament en una població de la comarca i des de sala els van indicar que es situessin en una rotonda de la carretera per controlar el possible pas del vehicle on anaven uns atracadors presumptament perillosos, atès que podien portar una escopeta.

Un agent es va posar l'armilla antibales, mentre l'altre va conduir el vehicle fins al lloc indicat. Al cap d'uns minuts d'espera va passar a gran velocitat un vehicle que coincidia amb les característiques i que anava fregant els altres cotxes que circulaven per la carretera; al seu darrere, el seguia un vehicle policial. Els agents de trànsit van iniciar també el seguiment i a poca distància el vehicle dels atracadors va entrar a l'autopista. Allà es va trobar amb un dispositiu especial de control de l'ARRO que els va impedir el pas, però un dels atracadors va disparar als agents del dispositiu amb una escopeta tot dient: «Benvinguts, mossos!».

Seguidament el vehicle dels atracadors va fer una maniobra evasiva, tirant marxa enrere i passant pel costat del vehicle de trànsit, moment en què l'atracador del seient posterior va disparar amb l'escopeta de caça amb una bala de caça major. Això va provocar un tall entre el nervi de separació de la porta del conductor i la porta posterior, i va deixar un forat de la mida d'un puny. Tot i la situació sobtada, la patrulla de trànsit van continuar el seguiment del vehicle sospitós durant un temps per l'autopista a gran velocitat.

Durant el seguiment i diverses vegades l'atracador que ocupava el seient posterior va treure mig cos per la finestra i va disparar amb l'escopeta cap al vehicle policial; quan l'agent copilot va veure que no hi havia altres vehicles per la zona va disparar des de la finestra.

Els atracadors van perdre de vista els agents de trànsit, però en la sortida d'una rotonda van perdre el control del vehicle i van impactar contra un edifici. En aquell moment van ser detinguts i empresonats per diversos delictes violents, entre d'altres, per la sostracció del vehicle amb què circulaven, que havien aconseguit després de colpejar violentament la seva propietària.

Cas 13. Regió Policial Metropolitana Nord (2009)

Pels volts de les 16 h, un sergent i dos mossos de policia científica estaven fent una IOTP a la façana d'un habitatge perquè algú, en relació amb un conflicte entre famílies d'ètnia gitana, havia disparat amb una pistola a les parets exteriors i un dels projectils havia entrat per una finestra i va impactar en una de les parets d'una habitació.

Quan els agents estaven fent la IOTP van sentir crits al carrer i es van adreçar cap on provenien els crits, moment en què diverses persones els van informar que hi havia un home al carrer amb una pistola a la mà que amenaçava la gent.

Seguidament els agents el van veure a uns 40 m i li van cridar l'alto alhora que li van ordenar que tirés l'arma al terra, però l'home els va apuntar amb la pistola des del mig del carrer.

Els agents, tot i el risc de la situació, i veient que hi havia ciutadans pel carrer, van decidir enfrontar-se a l'individu armat, adreçant-se cap a ell i apuntant-lo amb les seves armes. No hi havia gaire lloc per cobrir-se perquè era un carrer sense vehicles estacionats. L'individu, quan va veure els agents que s'acostaven, va baixar la seva arma i, quan els agents estaven a uns 2-3 m, va tornar a apuntar-los però ningú va obrir foc, es van llançar a sobre seu i van aconseguir que tirés l'arma al terra, que estava muntada amb un cartutx a la recambra.

Quan els agents van tenir controlada la situació van poder comprovar que moltes persones s'havien anat agrupat al seu voltant perquè volien agredir l'home per haver estat l'autor dels trets a l'habitatge abans esmentat.

Els agents ho van poder evitar i amb els reforços que van arribar van fer entrar l'home a l'interior d'un vehicle, però hi havia tanta tensió que quan els agents l'estaven custodiant va començar una baralla al seu voltant i un home li va clavar un ganivet a un altre.

Cas 14. Regió Policial Metropolitana Barcelona (2010)

Cap a les dotze de la nit al mes de febrer, es va comissionar una patrulla integrada per un caporal i un mossos a un domicili on s'exercia la prostitució i on els agents ja havien anat altres vegades per problemes de sorolls i alguna baralla. Aquest cop el requeriment era per molèsties veïnals.

Quan els agents van arribar a la planta del pis van sentir crits a l'interior d'un habitatge i van trucar a la porta. Una noia els va obrir i molt espantada els va assenyalar cap a l'interior. Els agents van veure com una ombra que corria pel passadís i sense conèixer quina era la problemàtica real van decidir anar ràpidament per on havia passat aquella ombra.

Els agents van arribar a una terrassa que hi havia a l'altra banda del pis i en la foscor els va semblar veure una silueta ajupida al costat d'una barana; en aquell moment van sentir un soroll indefinit, que no podien identificar com un tret, i tots dos van sentir un impacte en la zona abdominal.

FOTO A.3. Tors del caporal víctima del tiroteig⁴⁹

49. Fotografia cedida per l'Associació per a la Inserció Laboral dels Mossos d'Esquadra amb Discapacitat (AIL-MED), amb el consentiment del caporal de la PG-ME víctima d'aquest tiroteig.

El caporal va notar com aquest impacte el va llançar cap enrere i va intuir que podia haver estat per arma de foc però ja quan va veure el seu company amb sang a la cara, es va adonar que tots dos estaven ferits. Per això es va preparar per reaccionar amb la seva arma, però els braços no li van respondre, cada vegada es trobava més feble i es va adonar que començava a sagnar per la zona del pit i gairebé no podia respirar. Es va estirar a terra i va intentar comunicar amb el portàtil però també havia estat impactat per un dels més de set-cents perdigons de caça menor que havien sortit de l'escopeta retallada d'un dels dos homes que acabaven d'atracar el prostíbul.

El mosso tenia sensacions molt similars perquè havia notat l'impacte dels perdigons en el seu cos, encara que no n'havia rebut tants com el caporal, però alguns li havien impactat a la cara i li feia molt de mal. El pit també el tenia afectat i sentia una pressió molt forta. A l'interior del pis no tenia cobertura amb el portàtil però va poder demanar suport amb el seu telèfon mòbil. Els reforços no van trigar gaire a arribar, tot i que als agents els va semblar etern perquè desconeixien si l'autor del tret entraria per tornar-los a disparar i perquè tenien molt dolor; fins i tot patien pel suport, que podia resultar ferit si anaven a buscar a l'agressor.

Cas 15. Regió Policial Metropolitana Nord (2010)

Una unitat d'investigació estava investigant quatre delinqüents perillosos que feien robatoris silenciosos als domicilis, però que darrerament també els cometien amb violència i podien portar armes de foc.

El dia que es va decidir el dispositiu, un grup estava seguint els delinqüents amb diversos vehicles, un altre grup estava distribuït en dos vehicles i altres agents estaven amagats a peu en una zona boscosa, on sospitaven que anirien.

Dos mossos d'investigació que estaven a l'interior dels dos vehicles policials sense logotip, esperaven que el vehicle dels delinqüents entrés a una zona sense sortida que formava un revolt, per obstaculitzar-los el pas i que no poguessin sortir, així els agents dels vehicles i els que estaven amagats entre els arbres els detindrien.

A mitja tarda els agents van ser informats que els delinqüents estaven arribant amb els vehicles. Tot va succeir molt de pressa i precipitadament: els dos vehicles policials van tancar la sortida dels quatre delinqüents, aquests van sortir del cotxe per portes diferents per fugir i alguns van atacar amb violència els agents.

Quan va baixar un dels delinqüents del vehicle, el mosso 1 portava la seva arma a les mans com a prevenció, però el delinqüent no duia res a les mans i, sense tenir temps el mosso de guardar-se l'arma a la funda, l'atracador li va agafar amb les dues mans. En aquell moment la seva preocupació va ser que no li agafessin l'arma, per la seva vida i la de la resta d'agents; per això va fer una empenta al delinqüent i va sentir com l'arma es va disparar, cosa que va sorprendre tant l'agent com el delinqüent, qui va deixar l'arma i va sortir corrents. En aquell moment va sentir el mosso 2 que deia: «M'heu tocat a mi, estic ferit a la cama!».

Aquest mosso 2, quan estava obrint la porta del vehicle policial i va posar el peu al terra, va sentir la cama adormida; instintivament es va agafar el bessó que estava mullat i sorprenentment va veure que la seva mà estava plena de sang, i també es va adonar que la porta del vehicle per on havia baixat tenia un forat i sense saber com havia rebut un tret a la cama abans de baixar del cotxe. Aquest mosso va veure com el mosso 1 portava l'arma de foc a les mans i tenia la cara desencaixada perquè tampoc s'explicava com i què havia passat.

Immediatament es va traslladar a l'hospital en un vehicle policial. Tot va anar tan de pressa que alguns agents del dispositiu no es van adonar del que havia passat. Afortunadament l'entrada i la sortida del tret van ser nets i no hi van haver seqüeles.

Cas 16. Regió Policial Metropolitana Barcelona (2011)

Feia un temps que quatre homes estaven cometent robatoris als bars tancats amb el mètode de l'obrellaunes, sobretot els diumenges a la nit. Per aquest motiu, en els brifings es va passar la descripció dels sospitosos, violents i perillosos, i durant un torn de nit es va fer una patrulla mixta de paisà, amb un mosso d'investigació i un de seguretat ciutadana (USC).

Pels volts de les 2.30 h de la matinada, quan els dos agents estaven patrullant amb el vehicle sense logotip per un dels carrers del barri van veure un vehicle Opel Calibra aturat en sentit contrari, amb dos homes a l'interior en els seients davanters i dos més que estaven forçant la porta metàl·lica d'un bar.

El mosso d'USC va demanar suport urgent i tot seguit va sortir ràpidament del vehicle policial i va anar corrents cap al vehicle dels sospitosos. L'agent d'UI va conduir el vehicle policial per tancar el pas del vehicle dels delinqüents; l'agent d'USC va trencar el vidre de la porta del conductor amb el bastó extensible i va introduir el seu cos per la finestra mentre intentava treure les claus del contacte.

La situació es va precipitar: els dos homes que intentaven entrar al bar van pujar als seients posteriors del vehicle i els dos del davant van agafar l'agent, mentre els del darrere el van colpejar; alhora van posar el vehicle en marxa, l'agent va quedar penjant i s'anava colpejant amb els vehicles estacionats i els contenidors, fins que el vehicle va quedar atrapat entre uns contenidors i el vehicle policial, amb l'agent encara penjant de la porta del conductor.

El mosso d'UI va baixar del vehicle i veient que no podia fer res per ajudar l'altre agent es va situar a uns 4-5 metres, sobre una de les voreres del carrer. En aquesta disposició va treure l'arma de foc, va fer un tret a l'aire mentre va ordenar que deixessin d'agredir l'agent i s'entreguessin però, fent cas omís, els delinqüents van alliberar el seu vehicle després de colpejar-lo diverses vegades endavant i endarrere i, enlloc de fugir, van pujar el vehicle a la vorera i van intenten atropellar l'agent, que els va esquivar saltant i amagant-se darrere d'un gran arbre. Els delinqüents van cridar: «Emporta-te'l per davant!!» i l'agent instintivament va fer diversos trets a les rodes, ja que l'altre agent encara penjava de la porta del conductor.

En aquell moment els delinqüents van deixar anar l'agent, que va caure del vehicle en marxa i va rebre diversos cops, i van aconseguir escapar-se. Tot i així, aquella mateixa nit un d'ells va rebre assistència mèdica en un hospital d'urgències per una rascada lleu de bala en el coll, de la qual va ser donat d'alta però va ser detingut en el mateix hospital. Els altres tres van ser detinguts al cap d'uns dies.

Cas 17. Regió Policial Metropolitana Barcelona (2011)

La patrulla integrada per un caporal i un mosso coneixien que la banda dels Pink Panthers feien robatoris ràpids i violents de joieries de luxe; eren delinqüents que podien anar armats i que accedien amb violència en hores d'obertura, trencaven els aparadors de vidre amb grans malls i s'emportaven les joies amb vehicles de gran cilindrada. Aquesta informació s'havia difós diverses vegades als brifings perquè en algun cop havien actuat a la part alta de Barcelona.

Cap a les 18 h d'un dia laborable, quan estaven patrullant, dues dones exaltades els van dir cridant que estaven atracant una joieria d'aquell carrer per on circulaven, a uns 25 m. Es van adreçar fins al local sense prioritaris i estacionant a sobre de la vorera, uns metres abans perquè no els poguessin veure.

El mosso va ser el primer a sortir del cotxe i va arribar corrents fins a la petita entrada de la joieria, des d'on va veure diversos individus que trencaven els aparadors de vidre a cops de mall i destal. El caporal el va seguir al darrere. Els agents portaven l'arma de foc a la mà i en disposició de foc, només sortir del vehicle.

Un dels atracadors va intentar fugir, però el mosso li va donar una puntada de peu perquè a les mans portava l'arma. Tots dos agents van cridar la mateixa ordre perquè es tiressin tots a terra, però els atracadors no els van fer cas. Era una situació força complicada i arriscada, ja que els atracadors eren quatre, podien anar armats (hi havia una pistola a sobre d'un taulell) i els agents eren a la porta del local.

El mosso va disparar al sostre, fet que va provocar que els quatre atracadors es tiressin al terra; en aquest moment els agents van controlar els quatre individus amuntegats al terra. Al cap de dos minuts van arribar els reforços, que van poder detenir-los.

Cas 18. Regió Policial Girona (2012)

En un torn de tarda, una patrulla integrada per un caporal i un mosso va rebre un avís per l'emissora que s'adrecessin a un domicili on hi havia un home amb la seva exparella i amb el fill comú de vuit anys. L'home manifestava que no volia marxar del domicili de la seva exparella sense el seu fill, però la mare no volia que se l'emportés. L'home duia un matxet de grans dimensions a la mà i amenaçava la mare que no marxaria del domicili sense el fill. Estava molt alterat i s'havia pres una gran quantitat de medicaments amb la intenció de suïcidar-se.

Quan la patrulla va arribar al domicili es van trobar amb una patrulla de la policia local i una dotació del SEM que havien avisat al 112, ja que l'home els havia amenaçat amb el matxet molt alterat quan havien arribat per assistir-lo.

El caporal va intentar convèncer l'home perquè deposés la seva actitud agressiva.

Un dels principals problemes era la distribució de l'habitació on hi havia el pare i el fill: era un menjador petit, amb un sofà en forma de L on hi havia el nen assegut mirant la televisió i el pare en l'estret pas que hi havia entre el sofà i la paret, barrant el pas amb el matxet a la mà.

El caporal va intentar convèncer l'home perquè deixés el matxet i així ningú prendria mal, però l'home insistia que marxaria amb el seu fill o amb els peus per davant.

El caporal va veure que l'home tenia la mirada freda, sense aixecar gaire el to de veu i semblava que el que deia podia ser real. Per tant el caporal va fer una valoració ràpida que si l'home l'atacava a ell o al nen amb el matxet hauria de fer servir l'arma de foc, ja que per l'espai reduït el bastó policial no es podia fer servir.

Durant la mediació, quan l'home parlava amb el mosso i no estava pendent del caporal, aquest va posar la seva arma en disposició de foc, la va muntar suaument sense que l'home se n'adonés i la va tornar a guardar a la funda. Al cap d'uns instants, en un moviment sorprenent i sense verbalitzar res, l'home es va llançar a sobre del caporal amb el matxet a la mà amb la intenció de clavar-li. Per aquest motiu el caporal va extreure ràpidament l'arma de la funda i, reaccionant instintivament, va disparar amb les dues mans endavant, al tòrax a uns 86 cm. L'home es va aturar immediatament i va caure mort al terra.

Cas 19. Regió Policial Metropolitana Barcelona (2013)

A les 14 h d'un divendres al mes de setembre, el binomi integrat per dos mossos estava patrullant quan van rebre un avís per l'emissora d'un atracament en una entitat bancària, a dos carrers d'on es trobaven. Hi havia dos homes a l'interior i un altre a l'exterior que s'esperava en una furgoneta blanca. Aquesta informació l'anava radiant una dona que era a l'exterior del banc i anava descrivint els fets amb el seu telèfon mòbil. També va dir que un dels de l'interior portava posat un casc de motorista i a un altre, que portava perruca, li havia caigut un ganivet al terra.

Els dos agents van treure les sirenes i es van aturar uns 50 metres abans d'arribar a l'entitat bancària; quan arribaven van veure marxar una furgoneta blanca, tot i que van decidir comprovar si els atracadors encara eren a l'interior.

Davant del banc van veure la informadora, qui els va dir que els atracadors continuaven a l'interior; com que els agents van creure que els atracadors els havien pogut veure pel vidre de l'entrada, van decidir entrar amb les armes a les mans apuntant al terra.

A l'interior van veure a 2-3 metres un home que duia un casc de moto posat i a dins dels pantalons una arma de foc, i també tenia agafat pel braç un home. Automàticament els agents es van llançar a sobre de l'atracador i van aconseguir immobilitzar-lo. Un dels mossos es va quedar a sobre de l'atracador i l'altre va sortir al carrer a buscar el segon atracador, que semblava que havia marxat abans que entressin els agents.

La informadora, que continuava al davant de l'entitat, va indicar al mosso cap on havia marxat corrents l'altre atracador. Els botiguers de la zona també van anar indicant al mosso el recorregut del delinqüent. Quan el va localitzar corrents per un carrer, el mosso li va cridar l'alto però l'atracador va continuar corrents, va llançar una perruca, un ganivet i una bossa, i el mosso va continuar la persecució fins que el va detenir. D'altres agents van localitzar la furgoneta blanca i van detenir el tercer atracador.

Cas 20. Regió Policial Metropolitana Barcelona (2013)

Un dia laborable del mes de juny, una patrulla integrada per un sergent i un mosso que anaven de paisà estaven buscant dos homes que darrerament havien comès diversos atracaments a comerços de la zona. Cap a les 19 h van veure un cotxe amb dos homes que circulava molt lentament. Els dos homes van baixar del vehicle i van començar a caminar sense cap sentit concret fins que es van asseure en un banc però feien constants anades i tornades al vehicle. El sergent va avisar la comissaria perquè hi anessin cinc efectius més de paisà, ja que l'actitud dels homes era sospitosa, i tots es van connectar via emissor. Dos agents es van quedar en un vehicle i els altres tres es van ubicar en diferents punts propers.

El sergent i el mosso es trobaven fora de la zona de visió dels homes. Aquests, a les 20.30 h van agafar unes bandoleres de l'interior del vehicle i es van adreçar cap a un supermercat, moment en què es van encaputxar, van entrar-hi decidits i van tancar la persiana.

Els agents sabien que l'estaven atracant però no els van veure cap arma, motiu pel qual el sergent va reunir els agents i van acordar situar-se on els atracadors tenien el cotxe i, quan hi anessin per agafar-lo, es tirarien tots a sobre. Al cap d'uns deu minuts, els dos homes van sortir del supermercat caminant, quan un treballador de l'establiment va cridar: «Alto! Nos han robado!!». En aquest moment els atracadors no van anar cap al cotxe i es van desviar per un carrer anterior.

Els agents els van perseguir corrents i els van cridar: «Alto! Policia!», però els homes es van girar i van encanonar i disparar als agents amb dues pistoles. Quan els van disparar, el sergent —que anava corrents en primera posició— va desenfundar la seva arma i la va muntar automàticament. Dels cinc agents que el seguien, dos es van parapetar darrere dels vehicles i la resta van seguir els atracadors. El sergent va cridar que portaven armes de foc, però realment només n'hi havia una perquè l'altra era un revòlver municionat.

El sergent va continuar la persecució i va fer dos trets a l'aire però no es van aturar; van entrar a una plaça amb molta gent i després van arribar a un carrer sense gent. En aquell moment un dels homes, que estava a uns 10 m del sergent, es va tornar a girar. El sergent li va disparar dos trets, un dels quals li va impactar a la cama i el va fer caure al terra. L'agent que anava al darrere també li va disparar. Els dos agents que el seguien el van detenir. Mentrestant el sergent va continuar seguint l'altre home fins que a

l'alçada d'una gran plaça va llançar una ronyonera en un contenidor i quan va girar la cantonada es va voler ficar en un bar. En aquest moment el sergent va cridar que es tirés al terra i l'atracador així ho va fer. Finalment el sergent el va emmanillar a terra i, com que estava sol, amb el seu cos a sobre va esperar que arribessin els reforços.

Cas 21. Regió Policial Metropolitana Nord (2013)

A les tres de la matinada un caporal que estava de servei a l'OAC⁵⁰ va rebre instruccions del seu cap de torn perquè muntés una patrulla ja que un camioner havia informat que estava estacionat en una àrea de descans d'una autopista i li acabaven de sostreure la càrrega que portava, amb trencament del contenidor. Els sospitosos havien marxat amb una furgoneta i un turisme.

El caporal, juntament amb un mosso que hi havia a la comissaria, es van adreçar amb el vehicle policial cap al lloc de l'autopista on s'havia vist per darrera vegada els vehicles sospitosos. En el camí van observar una furgoneta que s'ajustava a la descripció i quan s'hi van acostar per a comprovar l'aspecte dels ocupants van veure que circulaven amb passamuntanyes.

La patrulla ràpidament es va col·locar al darrere de la furgoneta per evitar ser envestits i va comunicar a sala la situació, alhora que van connectar els prioritaris (llums i so). La furgoneta no es va aturar però el caporal sabia que podrien perseguir-la fàcilment perquè no era de gran potència i semblava que anava carregada.

Quan van arribar a un peatge la furgoneta no es va aturar i va trencar una tanca; la patrulla va seguir-los al darrere quan, de sobte, va aparèixer un altre vehicle per l'esquerra que anava molt lentament, amb les dues plaques tapades, i que es va incorporar a la marxa del patrulla i feia maniobres per envestir-los, situant-se, en un moment donat, al seu costat aguantant la velocitat en paral·lel.

El caporal conductor desconeixia si portaven armes i els estaven apuntant ja que era fosc i no es veia l'interior del cotxe, però va muntar la seva arma, la va posar en disposició de foc i la va treure amb la mà esquerra per la finestra, fent algun tret a l'aire perquè no s'acostessin més. De sobte el cotxe va accelerar, es va posar al davant i els van començar a llançar peces de ferro.

El mosso va comunicar la situació a la sala i el caporal va sortir de darrere d'aquest cotxe per continuar perseguint la furgoneta i evitar que s'accedís a una població. La patrulla va decidir que el mosso dispararia a les rodes de la furgoneta, motiu pel qual es van acostar a la seva alçada i, repenjan l'arma en el retrovisor, va apuntar amb una mà i va disparar un tret a la roda però la furgoneta va continuar circulant i els agents van decidir no disparar més.

A la sortida d'un túnel de l'autopista hi havia un altre vehicle policial. El cotxe dels sospitosos va desaparèixer però la furgoneta va reduir velocitat i entre els dos vehicles policials van aconseguir aturar-la. Un dels ocupants va saltar quan encara circulava a uns 40-60 km/h.

Entre els quatre agents van detenir els dos ocupants de la furgoneta, que es van resistir, i van comprovar que a l'interior de la furgoneta hi havia unes quatre-centes jaquetes sostretes.

Cas 22. Regió Policial Central i Girona (2014)

Cap a la 1.30 h de la matinada del mes de juliol, el caporal cap de torn i un mosso circulaven amb el patrulla per les rodalies d'una vila, quan van veure un vehicle aturat al mig de la carretera principal, al costat d'un restaurant tancat. Els agents es van acostar al vehicle i van veure un home d'uns trenta anys que estava traient una llauna d'una màquina expendedora de begudes; li van demanar que mogué el cotxe del mig de la

50. Oficina d'Atenció al Ciutadà.

carretera i van obtenir com a resposta que el deixessin en pau o els donaria problemes. Seguidament va pujar al cotxe i va marxar estripant rodes cap a una carretera comarcal.

Els agents van comunicar els fets per emissora i van iniciar un seguiment amb el patrulla.

La conducció era molt agressiva i, durant els 20 km que va durar el seguiment, va alternar fugides ràpides amb aturades al mig dels revolts per poder col·lidir fent marxa enrere amb el patrulla; algun cop va aconseguir impactar amb el patrulla, moment en què el caporal va sortir del vehicle i a 2-3 m va disparar a una roda però no va ser efectiu i va tornar a iniciar la marxa ràpidament.

Els agents van continuar el seguiment fins que el van trobar aturat en una recta. Quan van aturar el patrulla a uns 15-20 m, un altre cop el cotxe va anar marxa enrere a gran velocitat i va quedar creuat just davant del patrulla. El caporal va veure com el conductor, que es trobava a uns 2 m, va disparar amb una pistola tres trets cap al vidre davanter del patrulla, que es va trencar. La resposta del mossos va ser disparar des de l'interior del patrulla quan el caporal va sortir. Una altra vegada, el cotxe va tornar a marxar a gran velocitat. Aquests fets es van comunicar per emissora a la comissaria més propera.

Finalment, el conductor va xafar el motor del cotxe en una pista forestal i dins del vehicle es va trobar una llibreta amb diverses anotacions referides a les seves darreres accions: «Atropellar els mossos, dispara als mossos!!».

A les 4 h de la matinada van trucar al sotsinspector de la darrera comissaria que va ser informada per a comunicar-li els fets succeïts i que havien localitzat el cotxe en un camí rural de la seva demarcació. El sotsinspector es va desplaçar fins a la comissaria per comandar el dispositiu de recerca de l'home i durant tot el matí es van gestionar diversos recursos operatius que treballaven en la recerca.

A les 18 h encara no s'havia localitzat i mentre s'estava decidint de quina manera continuarien la recerca de nit, juntament amb un sergent, van marxar en un tot terreny sense logotip per un camí rural. De tornada al Centre de Comandament Avançat es van trobar un autocar aturat i un home que estava dret al voral; aquest, quan va veure que s'acostava el tot terreny, va fer un gest per aturar-lo però la seva cara va canviar quan va veure que a l'interior hi havia dos policies; de sobte, va treure una pistola de dins la jaqueta i va apuntar a l'interior del vehicle policial. El sotsinspector va reaccionar instintivament, va treure la seva arma per la finestra i va fer un tret cap al bosc; amb això, l'home es va amagar ràpidament a sota del vehicle.

El sotsinspector i el sergent van baixar del vehicle amb les armes a les mans perquè no sabien on era l'home, tot i que el sotsinspector el va veure amagat a sota de la part davantera. En aquell moment van començar a perseguir-se al voltant del vehicle mentre s'anaven apuntant constantment amb les armes de foc.

El sergent també estava buscant l'home al voltant del vehicle però el sotsinspector només podia visualitzar l'home.

En un moment donat l'home va disparar i el sotsinspector va notar el frec de la bala en el seu braç. A partir d'aquí el sotsinspector va veure que l'home pujava al seient del conductor i intentava engegar-lo, motiu pel qual el sotsinspector, des de l'altre costat del vehicle, va disparar diversos trets a la part baixa de la porta de l'acompanyant perquè amb el soroll desistís, però tot i així l'home va poder engegar i va marxar conduint el vehicle policial. Inicialment el sotsinspector va fer un parell de trets a una roda però no el va aturar.

Mentre passaven aquests fets, un agent de Proximitat i dos agents més que anaven amb un vehicle policial amb logotip i que també participaven en la recerca, es van creuar amb l'autocar de referència i al seu darrere van veure circular el tot terreny policial conduït per l'home, tal com ja sabien per la informació que havia anant radiant el sergent per l'emissora. El patrulla va fer mitja volta i van iniciar el seguiment del vehicle que circulava amb la roda posterior rebentada.

L'home conduïa fent esses pel camí i quan es va trobar una motocicleta amb logotip va envestir-la voluntàriament, i també, aturant-se en els revolts, va intentar col·lidir amb el vehicle amb logotip que l'estava seguint. El mosso va treure diverses vegades l'arma de foc per la finestra i va fer diversos trets per aturar-lo, tot i que amb el primer tret va tenir problemes perquè portava el fiador manual activat i no ho recordava. Malgrat tot l'home va continuar amb la seva actitud agressiva i continuava envestint el vehicle policial que va quedar en un voral del camí rural. En aquell moment el mosso va baixar del patrulla i en una de les escomeses va disparar a l'home, que va resultar mort dins del vehicle amb diversos impactes de bala, però que continuava prement l'accelerador fins que va acabar topant amb un arbre.

Cas 23. Regió Policial Metropolitana Nord (2014)

Durant una tarda del mes de febrer, un mosso estava fent el servei de porta en una comissaria i, com que al vestíbul no hi havia cap ciutadà, anava introduint dades a l'ordinador, amb la finestra de vidre de seguretat tancada.

En aquell moment un jove va entrar per la porta de la comissaria i es va adreçar cap al taulell, motiu pel qual l'agent va obrir la finestra per escoltar la seva demanda però, sense cap resposta, el jove va treure un revòlver de la butxaca i va posar el canó a pocs centímetres de la cara del mosso.

Inicialment l'agent va pensar que era una broma i li va dir: «Però, què fas!!» alhora que instintivament es va apartar una mica del recorregut del canó agafant la seva arma sense treure-la.

La resposta del jove va ser: «No sou tan valents quan esteu sols!» mentre intentava obrir una porta que hi havia al costat de recepció, però el mosso ho va impedir amb una puntada de peu i la va tancar amb clau. Ràpidament va agafar el portàtil i va comunicar que a la porta hi havia una persona armada.

El mosso es va amagar al darrere d'un petit mur que hi havia a l'interior de la porta de recepció i va treure la defensa. Mentrestant el jove continuava molt actiu i buscava el contacte amb el mosso però, com que no el veia, va saltar el taulell des de la finestra per accedir a la zona interior de la recepció i va caure a dins. En aquell moment el mosso li va donar un parell de cops amb el bastó extensible i va aconseguir que el jove tirés el revòlver que encara duia a la mà.

Cas 24. Regió Policial Metropolitana Nord (2014)

Cap a les tres de la matinada d'un dilluns del mes de gener, un caporal i una mossa de trànsit estaven muntant un dispositiu de control de vehicles, a la sortida d'un peatge d'autopista. Aquest control formava part d'un pla de control de robatoris a habitatges d'urbanitzacions.

Quan feia 30 minuts que eren fora de la furgoneta de trànsit, va passar per la zona del peatge un vehicle amb dos homes que van fer sospitar el caporal, i de seguida va arribar una furgoneta a gran velocitat.

El caporal es va adreçar a uns metres al davant de la tanca del peatge per on la furgoneta estava passant, fent senyals perquè s'aturés, però el conductor va posar els llums llargs per enlluernar l'agent de policia i es va adreçar cap a ell per atropellar-lo. El caporal es va apartar de la direcció de la furgoneta, però el vehicle va tornar a canviar el recorregut per impactar contra ell. Un cop més el caporal va esquivar l'atemptat i instintivament va disparar a la roda posterior a un metre, però el vehicle va continuar la seva fugida i va accedir al primer carrer per on podia girar, just a la sortida de l'autopista. En aquell moment un vehicle policial de reacció i la furgoneta de trànsit van iniciar el seguiment.

El carrer feia un pendent molt pronunciat i el seu ocupant/conductor va saltar de la furgoneta en marxa sense posar el fre i va provocar que impactés brusquement amb el primer vehicle policial.

El caporal va poder aturar la inèrcia dels dos vehicles amb el fre de mà de la furgoneta de Trànsit.

El conductor de la furgoneta es va escapar i no es va poder saber qui era, però al seu interior hi havia vint-i-nou televisors tipus LED que havien estat robats. La furgoneta constava com a sostreta.

Cas 25. Regió Policial Metropolitana Nord (2014)

A primera hora del matí un home amb un greu trastorn mental va accedir a una biblioteca i va amenaçar les persones que hi havia amb un ganivet de grans dimensions a la mà, amb unes peticions que no s'entenien.

Els treballadors van poder avisar la policia local i els agents van aconseguir tancar-lo en una sala sense ningú més i sense possibilitat que pogués sortir.

A primera hora de la tarda un mosso d'ARRO va arribar al lloc amb altres agents per muntar el dispositiu i intentar reduir l'home amb els mínims danys possibles; sabien que l'home havia amenaçat de matar-se diverses vegades i que tenia antecedents psiquiàtrics.

Arribats al lloc els comandaments van explicar la planificació del dispositiu i que s'havia de fer tot el possible per intentar que deixés el ganivet per no fer-se mal. Fins i tot l'alcalde de la població havia parlat per telèfon amb ell però ningú el va poder convèncer que deposés la seva actitud.

Es va valorar la possibilitat que hi hagués quatre escopeters en línia a uns 10-15 metres de l'home, atès que eren les mides de la sala on es trobava. Els escuders es van situar davant dels escopeters per donar protecció de l'arma blanca.

Es va planificar que farien tres salves prèvies i si fos necessari es donarien ordres d'obrir foc amb pilotes de goma, i si l'home reaccionés contra els agents, el mosso de l'ARRO dispararia a la part baixa.

La situació es va allargar molt i l'home, tancat a la sala de la biblioteca, alternava moments de tranquil·litat i d'altres exaltat, alhora que semblava que parlava amb el sostre. Al cap de dues hores i mitja va amenaçar amb el ganivet els agents que estaven a una distància prudencial. Es van fer les tres salves planificades quan l'home va començar a treure's la jaqueta i el jersei i s'assenyalava la panxa amb el ganivet dient: «Passarà alguna cosa molt dolenta!».

El sergent va cridar l'ordre de foc i el mosso va disparar la pilota de goma cap a la part baixa del cos, que va impactar a la zona del maluc i li va provocar un petit hematoma. L'home va caure al terra però encara tenia el ganivet agafat quan el sergent li va treure.

Cas 26. Regió Policial Metropolitana Nord (2014)

Durant un torn de nit de dissabte, dos agents de seguretat ciutadana estaven fent de calaix en un dispositiu de control d'alcoholèmia de conductors de vehicles, a prop d'una zona lúdica.

El caporal els va informar que un vehicle havia donat la volta de forma sobtada per evitar el control, motiu pel qual els dos agents es van adreçar amb el patulla a la seva recerca. Ràpidament el van detectar i el van poder seguir pels carrers de la ciutat amb els prioritars encesos. En un moment donat el vehicle va entrar en un barri habitat majoritàriament per famílies d'ètnia gitana i, en una de les places, el vehicle

va frenar sobtadament, fet que va provocar que el patrulla impactés a la seva part posterior.

Seguidament el conductor va sortir corrents i la reacció d'un agent va ser automàtica: va sortir del patrulla i corrents al seu darrere. El conductor policial va fer el mateix corrents al darrere. Els dos agents van córrer uns 300 o 400 metres fins que van aturar i reduir al terra l'home que havia fugit. Els agents li van preguntar per què fugia i l'home va respondre que havia begut. Mentre un mosso li posava les manilles, l'altre es va adreçar fins a l'entrada del carrer per controlar el patrulla i comunicar la situació, però es va trobar tres o quatre persones i immediatament ja eren unes trenta les persones que s'estaven adreçant cap al lloc on tenien el detingut i que cridaven que el deixessin marxar.

El grup de persones es va acostar amb actitud agressiva cap als agents, els quals van desenfundar les seves armes de foc, però el grup no es va tirar enrere, fins i tot algú va dir que també portaven pistoles i que els dispararien. Un agent va fer un tret a l'aire i això va provocar que el grup es dispersés, però simultàniament el detingut, que estava al darrere dels agents, va poder fugir del lloc.

Al cap d'unes hores el detingut es va presentar davant la policia.

Cas 27. Regió Policial Metropolitana Nord (2014)

Després d'haver tingut una reunió, un sotsinspector i un sergent de paisà van anar a fer un cafè al davant de la comissaria. Quan estaven asseguts en una terrassa, a uns 80 metres de la façana principal de la comissaria, el sergent estava parlant pel telèfon mòbil i de sobte va veure que un agent treia el cap per un lateral de la comissaria, amb la pistola a les mans i mirant cap a l'accés de la porta principal; al davant de la porta, a uns 7 o 8 metres, hi havia un home, també amb una pistola a la mà, que mirava cap a l'interior. El sergent va pensar que l'home havia sostret l'arma a un dels agents de la comissaria i amenaçava la gent.

Els dos comandaments es van aixecar i es van adreçar cap a la comissaria, creuant una via per on circulaven vehicles. Els comandaments no van parlar entre si i cadascú estava enfocant la situació de forma lleugerament diferent. El sotsinspector volia ser més cautelós i anar caminant fins a acostar-se per l'esquena a l'home armat i reduir-lo, però el sergent volia anar ràpidament i finalitzar el risc al més aviat possible. El sotsinspector va indicar quelcom al sergent perquè anés poc a poc, però el sergent no ho va escoltar.

D'altra banda, un inspector que era al seu despatx va sentir crits al vestíbul de la comissaria, motiu pel qual va mirar i va veure que un home cridava «Et mato!» amb una pistola a les mans, mentre amenaça els agents de porta i els ciutadans que hi havia a la sala d'espera. L'inspector va agafar la seva arma, se la va posar darrere de l'esquena, va baixar ràpidament per les escales interiors i, quan va arribar a la porta, va veure l'home fora de la comissaria amb la pistola a la mà. Diversos agents van seguir l'inspector però aquest els va dir que esperessin dins de la comissaria darrere d'ell. L'inspector va contactar visualment amb el sotsinspector i el sergent que eren a l'altra banda del carrer. Enmig hi havia l'home, amb la pistola a la mà i força descontrolat, que mirava cap a la porta de la comissaria. L'inspector amb una mà va cridar la seva atenció mentre que amb l'altra aguantava la pistola per darrere. Aquesta distracció va evitar que l'home s'adonés que els altres comandaments s'estaven acostant per darrere. El sergent va arribar a l'esquena de l'home i es van llançar a sobre seu, seguidament el sotsinspector va ajudar a desarmar-lo.

Finalment sembla que l'home volia que els agents li desapareixin, com a variant del suïcidi, tal com a vegades ha succeït als Estats Units.

Cas 28. Regió Policial Metropolitana Barcelona (2014)

Al migdia del mes d'octubre, mentre un caporal i un mosso d'Investigació feien una espera a prop d'un domicili, van veure una parella pel carrer amb una actitud sospitosa, que miraven els comerços de forma insistent i vigilant; en el moment que miraven detingudament una farmàcia, el noi es va posar una caputxa i una gorra. De seguida els dos agents van identificar-se i van demanar la documentació a la parella.

L'actitud de la parella inicialment va ser tranquil·la i els van lliurar la seva documentació personal. Els agents van passar les dades a la sala i van obtenir com a resposta que a ell li constava un antecedent per robatori amb força, i per això el van escorcollar. L'agent li va preguntar si duia alguna cosa a la roba que punxés i, com que va dir que portava un ganivet, l'agent li va ordenar que el llancés al terra i així ho va fer. L'agent el va allunyar amb un cop de peu.

Durant l'escorcoll superficial el jove va estar tranquil però es va posar nerviós quan els agents van voler escorcollar la bossa de mà de la noia: els va dir força exaltat que no podien escorcollar la bossa perquè era de dona. En el mateix moment va començar un estira-i-arrotonsa fins que el jove va caure al terra, al costat del ganivet de cuina que abans havia llançat; amb el ganivet a les mans va començar a fer moviments horitzontals i verticals cap als agents, que van treure les seves defenses extensibles i van aconseguir mantenir la distància però sense poder treure-li el ganivet.

Finalment el jove va agafar la bossa de mà a la seva parella i va sortir corrents entre els cotxes, seguit dels agents. Després d'uns 20-30 metres de persecució el jove va treure una pistola (era real i estava muntada amb un cartutx a la recambra) de la bossa de mà i els agents es van guardar les defenses extensibles i van treure les seves armes de foc. El jove s'anava girant i a vegades els apuntava amb la pistola, de manera que els agents intentaven cobrir-se on podien i continuar la persecució. Durant la persecució el jove es va amagar a l'interior d'uns locals, va intentar sostreure un vehicle a punta de pistola i, fins i tot, va posar l'arma al cap d'un home que anava en cadira de rodes. Els agents ho van viure caòticament ja que va haver-hi ciutadans que es van tirar per terra i altres que es van amagar entre els vehicles.

Durant la persecució diversos agents de seguretat ciutadana es van anar incorporant a la recerca i detenció del jove, entre ells dos mossos que també el van perseguir a peu. El jove els va apuntar en diversos moments a pocs metres de distància. Un d'aquests mossos va donar les ordres perquè tirés l'arma al terra o dispararia i, davant la negativa, va efectuar un tret a una persiana metàl·lica d'un local abandonat, al costat d'on estava el jove, qui va continuar la seva fugida. En un altre carrer un altre mosso es va llançar a sobre i va aconseguir tirar-lo al terra, on es va detenir entre diversos agents.

ANNEX 2. TAULA DE FIABILITAT ENTRE EXAMINADORS

	Atac instintiu		Fugida		Paralització per por	
	Entrev1	Entrev2	Entrev1	Entrev2	Entrev1	Entrev2
SI	7,14	5,36	1,79	1,79	10,71	10,71
NO	92,86	92,86	98,21	98,21	89,29	89,29

	Distracció pensament		Distorsió visual		Alteració auditiva	
	Entrev1	Entrev2	Entrev1	Entrev2	Entrev1	Entrev2
SI	3,57	5,36	85,71	85,71	57,14	57,14
NO	96,43	94,64	14,29	14,29	42,86	42,86

	Alteració temporal		Lapsus inconsciència		Pilot automàtic	
	Entrev1	Entrev2	Entrev1	Entrev2	Entrev1	Entrev2
SI	87,50	89,29	16,07	16,07	60,71	60,71
NO	12,50	10,71	83,93	83,93	39,29	37,50

	Efecte dòmino		Altres	
	Entrev1	Entrev2	Entrev1	Entrev2
SI	5,36	5,36	14,29	7,14
NO	94,64	94,64	85,71	89,29

ANNEX 3. PROPOSTES DE FORMACIÓ DELS POLICIES QUE HAN VISCUT ELS CASOS REALS

REALITAT DELS ENFRONTAMENTS

- Fer entendre que qualsevol actuació es pot complicar i que han d'estar preparats (cas 11.1)
- Conèixer els casos concrets que han passat amb armes i practicar-los o bé visualitzar-los (cas 6)
- Plantejar casos reals i que s'hagin de resoldre. Que es coneguin i es practiquin. Que els agents que han viscut aquests casos ho puguin explicar a la resta (cas 1)
- Motivar la gent que allò que fas et pot salvar la vida o millorar les teves actuacions (cas 20.1)
- Més formació i més específica, tant en l'arma de foc com en la lluita: no hi ha regles del joc (cas 20.5)
- Dissenyar un programa vivencial. Que ho visquis. Que estiguis més pendent de les teves sensacions (cas 3.1)
- Conscienciar del fet que això passa i que has de disparar (cas 12.2)
- Trencar el pensament de la gent que «Mai no passa res!» (cas 13.2)
- El problema és que alguns agents es pensen que no passarà mai res (cas 17.2)
- Anem a pit descobert i no sabem amb qui tractem (cas 7.2)
- És important transmetre a la gent el risc que es pot trobar (cas 7.2)

PROCEDIMENTS POLICIALS CONCRETES

- Familiaritzar-te molt amb l'arma, sentir-la com a teva (cas 2)
- Si veus una arma has de treure la teva i ho has de fer de forma ràpida (cas 3.1)
- Tirar algú al terra: penjar-te del cap (cas 3.1)
- Sobretot vigilar les mans dels sospitosos i la seguretat en un mateix (cas 3.2)
- Formar-se per poder reduir una persona que es resisteix (cas 3.2)
- La policia americana practica la caiguda al terra d'esquena amb l'arma, perquè així pots disparar (cas 4.1)
- Tir en moviment i siluetes que es moguin. Et puja una mica l'adrenalina, que t'hagis de parapetar. Els agressors es mouen, no es queden quietes (cas 4.2)
- Fer pràctiques en què t'hagis de parapetar (cas 4.2)
- Tir en moviment (cas 4.2)
- Aturada de vehicles (cas 10.1)
- Més manipulació de l'arma (cas 10.1)
- Tirar amb guants (cas 11.1)
- El tir que s'ensenya no val gaire, la posició *weaber* amb la silueta estàtica no té gaire a veure amb la realitat dinàmica (cas 11.2)
- Haurien de pujar més les pulsacions, ja que provocar l'estrès és difícil. Moviment, fatiga, etc. (cas 17.1)
- Disparar amb guants (ho vaig provar una vegada i amb doble acció no podia, ja que em tibaven massa) (cas 17.1)
- Practicar més amb l'arma (cas 18)
- Més pràctiques de desenfundar i encarar (cas 18)

- S'hauria de fer més tir (cas 19.1)
- Reduccions, emmanillaments (cas 19.1)
- Portar les eines de treball sempre al mateix lloc i de la mateixa manera (cas 20.1)
- Més contacte amb l'arma. Manipulació de l'arma per saber fer-la anar bé (cas 20.2)
- Pràctiques amb estrès (20.2)
- Muntar l'arma ràpidament (cas 20.3)
- Hauria de ser tir dinàmic. Augmentar la periodicitat de les tirades. En moviment, amb munició de fogueig o no letal (cas 20.5)
- La formació més real possible. A la galeria de tir, fer pràctiques similars que es puguin trobar els agents. Per exemple, des d'una cadira o un cotxe (cas 23)
- Més quantitat de munició i de pràctiques (cas 23)
- Automatitzar el tir instintiu. Continuar la formació en defensa personal, ja que s'han de fer moltes coses amb molt poques eines (cas 27.1)
- Hauria d'haver-hi més formació continuada (cas 27.1)
- Reduccions d'individus agressius (cas 27.1)
- He fet arts marciais durant molts anys. Tota interiorització requereix repetició constant. És difícil utilitzar la defensa per evitar atacs amb arma blanca (cas 28.1)
- Amb l'arma de foc cal centrar-se en el factor psicològic, més que en l'operatiu (cas 28.1)
- Evitar l'efecte túnel m'hagués donat tranquil·litat (cas 28.1)
- Poder apuntar a les cames. Fer exercicis d'aquest tipus. Ningú de seguretat ciutadana està qualificat per fer-ho (cas 28.4)
- Coordinació de com actuar. Quines funcions fan els diversos agents, què fa el cap de torn, com ho coordina... Ensenyar què s'ha de fer en un cas com aquest: com t'apropes, no sabia com havia d'actuar (cas 28.6)

PRÀCTIQUES DINÀMIQUES

- Plantejar casos reals i que s'hagin de resoldre. Que es coneguin i es practiquin. Que els agents que han viscut aquests casos ho puguin explicar a la resta (cas 1)
- Haurien de posar l'agent en situació límit més vegades perquè pugui actuar en aquests casos. Els dos érem molt madurs i teníem experiència en casos greus (jo sé actuar amb l'adrenalina al límit ja que fa molts anys que treballo en emergències mèdiques i trànsit) (cas 2)
- Exercicis on s'hagin de prendre decisions amb taquicàrdies i adrenalina. Entrenar amb aquestes sensacions (cas 2)
- Conèixer els casos concrets que han passat amb armes i practicar-los o bé visualitzar-los (cas 6)
- Desplaçaments als pisos i el cor se t'activa; és el més semblant al que em va passar. Han de ser situacions que es transformin de cop. S'ha de posar en situació d'estrès, tot i que és complicat. Desplaçaments i coses imprevistes (cas 7.2)
- Tirades més dinàmiques que provoquin estrès. Cal estar més nerviós. Cada mes hauria d'haver-hi formació com la que dona l'ARRO. En els horaris de reforç s'hauria de fer formació. Ens falta molta formació (cas 11.2)
- Fer pràctiques més actives, no estàtiques, amb elements que simulin un entorn urbà. Tenir clars els moviments que has de fer. El moviment de punxar no serveix si no et mous (cas 13.2)
- Fer pràctiques tipus *killer* o entrades et fan pujar la tensió. Treballar l'efecte túnel. Generar mecanismes de treball. Tot el que sigui al voltant de la situació prèvia del tiroteig i també el després. Comentar la poca consciència que et pot quedar després d'estar ferit (cas 14.1)

- Les pràctiques de tir han de ser més operatives i entrenar situacions diverses. Més formació de com reaccionar i treure l'efecte túnel. Per als comandaments, formació de com preparar dispositius (cas 15.2)
- Treballar amb estrès, tipus americà, coses en moviment, tipus bulevard, amb ninos, més a l'aire, tirar més vegades (cas 16.1)
- Va ser tot molt «a la valenta». No sé si s'haurien de fer pràctiques com aquest cas, és molt complex, amb la mínima seguretat (cas 16.2)
- Entrenaments més dinàmics, realistes i continuats. S'ha de practicar més perquè et surti instintiu (cas 17.1)
- No hi ha cap altra formació amb l'arma a part del tir. S'haurien de fer casos més reals, encara que sigui amb pistoles de plàstic. Practicar casos en què hi hagi sorpreses (cas 17.2)
- El més semblant a les entrades a domicili que hem fet (cas 19.2)
- Tenia molt interioritzat el procediment per un curs d'ARRO que havia fet (cas 19.2)
- Practicar situacions diferents. Dues vegades a l'any. El tir del que treus profit és del que et posa en situacions (cas 20.1)
- Més contacte amb l'arma. Manipulació de l'arma per saber fer-la anar bé. Pràctiques amb estrès (cas 20.2)
- Tir més sovint. Les tirades que et posin en situació, saber carregar l'arma, que no et caigui al terra, etc. (cas 20.3)
- Reaccions per estar preparat. Parapetar-se és instintiu (cas 20.3)
- Es podria fer alguna dinàmica tipus *pin ball* perquè t'activis. He fet alguns exercicis de *pin ball* i fas cohesió amb el grup i estàs activat. Fer pràctiques dinàmiques de grup (cas 20.4)
- S'haurien de fer casos amb foc no real, per sentir la sensació que estàs acorralat, que no estiguis tranquil (cas 20.4)
- S'haurien de fer tirades dinàmiques, fer un circuit. El tir que fem és estàtic, quan desapareix normalment ho fas en moviment (cas 21.1)
- Treballar en situacions d'estrès. Que puguis veure com reacciones amb l'efecte túnel i que en aquests moments no penses en el company (cas 22.2)
- Les pràctiques haurien de ser en moviment. Podríem disparar menys bales però fer-ho més dinàmic (cas 22.4)
- Utilitzar cobertes i desplaçaments, blancs mòbils, recorreguts (cas 23)
- Situacions amb estrès. Fer vint o trenta flexions abans de cada tret (cas 24)
- Tir més dinàmic (cas 24)
- S'haurien de fer exercicis en moviment. Tipus *airsoft*, ISPC. Ha fet les tirades com a exercicis dinàmics amb armes *airsoft* o *simunition*. Gestió de l'estrès. Saber reaccionar amb la pujada de l'adrenalina. Exercicis amb més intensitat (cas 28.3)
- Formació per respondre a possibles situacions: pistoles *airsoft*, dirigit al cas del carrer, casos pràctics. No és necessari que sigui amb arma de foc. Fer exercicis en equip, ja que no ens formen a treballar en equip amb armes de foc (cas 28.4)

ALTRES

- La pistola elèctrica també seria una bona opció per a casos així (cas 11.1 i 25)
- Del pas de la defensa a la pistola hauríem de poder disposar d'una pistola elèctrica o algun estri similar: esprai de defensa (per respondre per exemple a un atac amb arma blanca) (cas 14.2)
- Cada quinze dies fer dues o tres hores de formació dins de l'horari (cas 17.1)

ANNEX 4. RELACIÓ DE RESOLUCIONS JUDICIALS

1. Sentència Audiència Provincial de Girona, rotlle 49/2003, de data 18-10-04

Una patrulla de seguretat ciutadana va localitzar un vehicle que circulava per la via seguint una trajectòria irregular. En aturar aquest vehicle els agents van comprovar que el conductor presentava símptomes d'embriaguesa. El conductor va iniciar una baralla amb un dels agents i va intentar agafar-li l'arma a un dels policies. Finalment es van sentir 10 trets (portava l'arma en doble acció). Un dels trets va matar el conductor del vehicle. L'agent va quedar absolt del delictes d'homicidi imprudent ja que ell ni tan sols va treure l'arma.

2. Sentència Tribunal Suprem, 351/2003, de data 06-03-03, FJ3

Dos agents van rebre una ordre d'identificar els ocupants d'un vehicle. Un cop localitzat el vehicle, un dels agents va baixar del patrulla per identificar-los i va observar com el vehicle es dirigia a gran velocitat cap a ell. L'agent es va poder apartar i va treure l'arma de foc; va efectuar diversos trets, un dels quals va impactar a un dels ocupants i va ferir-lo de consideració. L'agent va quedar absolt pel delictes de lesions i de les mesures que s'havien adoptat en contra seva.

3. Sentència Tribunal Suprem, 955/2007, de data 20-11-07

Diversos agents van fer una entrada per tràfic de drogues a un domicili. En el moment de l'entrada un dels agents que anava amb l'arma a la mà va veure com un dels inquilins del pis se li llançava a sobre. En mig de la baralla entre les dues persones l'arma es va disparar i va matar l'inquilí d'un tret al cap. L'agent va ser absolt ja que no es va poder determinar qui va prémer el disparador.

4. Sentència Tribunal Suprem, 1089/2009, de data 27-10-09

Una dotació policial va localitzar una pastera intentant entrar en territori espanyol. En arribar a terra ferma va haver-hi una dispersió dels ocupants de la pastera i una persecució dels agents. Un dels policies va efectuar un tret a l'aire i un dels immigrants va aturar-se al costat d'una zona abrupta. Quan l'agent va arribar a la seva alçada va relliscar i se li va disparar l'arma que duia a la mà, que va matar l'immigrant. Es va condemnar l'agent com a presumpte autor d'homicidi imprudent, amb una pena d'un any i sis mesos de presó, amb inhabilitació especial pel sufragi passiu i prohibició de portar armes durant el temps de condemna.

5. Sentència Tribunal Suprem, 901/2009, de data 24-09-09

Arran d'una investigació i escoltes telefòniques, en un cas de tràfic de drogues, es va decidir detenir diverses persones, motiu pel qual els agents es van ubicar a un peatge d'autopista. Arribat al punt, el conductor no es va aturar a les barreres i va intentar atropellar els agents, motiu pel qual un dels policies va disparar a les rodes per aturar el vehicle. Els agents van interceptar el vehicle més endavant. Es va con-

demnar l'autor a quatre anys de presó per un delictes contra la salut pública i un any de presó per un delictes d'atemptat.

6. Sentència Tribunal Suprem, 1265/2009, de data 09-12-09

Arran d'una investigació es va fer una espera a un domicili i quan els agents van veure arribar la persona que esperaven, dos policies van intentar detenir-lo, moment en què va començar una baralla entre aquesta persona i un dels agents. Aquest agent va treure l'arma de foc perquè va veure que la persona que volien detenir es ficava la mà a sota de la roba. Aquesta persona es va llançar a sobre del policia, en aquell moment es va disparar l'arma. Aquesta persona va morir dos mesos després de l'actuació. El policia va ser absolt de l'homicidi per imprudència greu.

7. Sentència Tribunal Suprem, 582/2006, de data 29-05-06, FJ3

Una patrulla va localitzar una furgoneta que podia estar sostreta i va iniciar una persecució perquè la furgoneta va fer cas omís a les indicacions dels agents, fins que finalment es va interceptar el vehicle. Els agents van carregar les seves armes, van fer baixar els ocupants del vehicle i van fer posar-los de bocaterrosa. A un dels agents, que duia la seva arma a la mà, se li va disparar i va matar un dels ocupants. Aquest agent va ser condemnat per homicidi imprudent a un any de presó, inhabilitació especial per sufragi passiu durant un any i inhabilitació professional durant tres anys.

8. Sentència Tribunal Suprem, 181/2009, de data 23-02-09

Una patrulla va ser informada d'un atracament amb arma de foc. Quan van arribar van localitzar un vehicle a un aparcament d'un supermercat i, quan s'hi apropaven, aquest vehicle va intentar marxar del lloc. Un dels agents va baixar del patrulla amb la seva arma a la mà i sense fiador. Aquest agent va fer baixar els ocupants i mentre n'escorcollava un, sense deixar la seva arma, es va iniciar una baralla; l'arma es va disparar i va matar el conductor a l'acte. Es va condemnar l'agent per homicidi per imprudència greu i professional a un any de presó, inhabilitació de sufragi passiu un any i inhabilitació de tres anys per exercir la professió.

9. Sentència Tribunal Suprem, 1622/1990, de data 01-07-91

Un policia va ser cridat pel seu fill perquè s'estava discutint amb dos nois que li havien trencat el vidre del vehicle. El policia va anar al lloc per ajudar el seu fill i va començar una baralla. El policia va treure la seva arma de dotació, que es va disparar i va matar de manera fulminant el noi de divuit anys. Es va condemnar el policia a un any i sis mesos de presó i l'ajuntament, com a responsable civil subsidiari.

10. Sentència Tribunal Suprem, 712/2009, de data 19-06-09

Un agent fora de servei va rebre la trucada de la seva exparella, que li manifesta que el seu fill menor havia patit una agressió per part d'un noi. L'agent va anar a buscar-lo al seu domicili. Va obrir la porta una dona i li va preguntar pel noi alhora que ensenyava la seva arma reglamentària; la dona li va dir que no sabia res. Quan

l'agent baixava al carrer es va trobar aquest noi, li va posar la mà al coll i l'arma al cap i li va preguntar si sabia alguna cosa de l'agressió; va obtenir una resposta negativa. L'agent va ser condemnat a dos delictes de coaccions, inhabilitació especial per a l'exercici de les seves funcions i sufragi passiu durant el temps de condemna, així com una ordre de no apropament a les víctimes de cinc anys.

11. Sentència Tribunal Suprem, 2986/1992, de data 21-12-93

Un agent fora de servei va quedar amb un amic per fer unes copes. El seu amic va tenir una discussió a la discoteca i l'agent va treure la seva arma i la va muntar per a dissuadir la baralla; en el moment que va arribar el director de la discoteca, aquest agent es va acreditar com a policia. El director va convidar l'agent i el seu amic a anar a un despatx de la discoteca. L'agent amb l'arma guardada però muntada va fer un moviment, se li va disparar l'arma i va matar el seu amic a l'acte. L'agent va ser condemnat a quatre anys de presó per un delictes d'imprudència temerària generadora de mort, suspensió de sufragi passiu i actiu pel temps de la condemna, condemnant a l'Estat amb la indemnització de 20 milions de pessetes.

12. Sentència Tribunal Suprem, 463/2007, de data 31-05-07

Tres policies de servei circulaven darrere d'un vehicle que podria haver comès diversos robatoris per la zona. Quan van intentar aturar-lo, el vehicle va intentar envestir el patrulla. Un dels policies va intentar baixar del vehicle amb la seva arma a la mà quan va sentir un cop al vehicle, cosa que va fer que se li disparés l'arma i matés a l'acte un dels dos ocupants d'aquest vehicle. Es van absoldre el policia d'un delictes d'homicidi per imprudència, l'ajuntament i la companyia d'assegurances.

13. Sentència Tribunal Suprem, 1984/2004, de data 23-11-05

Una patrulla va intentar detenir una banda d'atracadors quan es va iniciar un tiroteig creuat on un dels agents va rebre un impacte a la cama. En aquell moment l'agent ferit va començar a disparar a discreció i un tret va impactar en l'escolta d'una personalitat que hi havia per la zona, que el va matar de manera fulminant. L'agent va quedar absolt del delictes d'homicidi imprudent.

14. Sentència Tribunal Suprem, 1053/2002, de data 05-06-02

Una patrulla va ser comissionada a un domicili per una baralla familiar on la mare havia estat agredida pel seu fill i va haver de marxar de casa. El fill estava tancat sol al pis i els policies van trucar a l'immoble identificant-se com a tals; el noi va sortir del domicili amb un ganivet a la mà dient-los "Os voy a matar". Un dels policies va disparar a zones no vitals del jove que li van provocar ferides de diversa consideració. El policia va quedar absolt d'un delictes de lesions perquè es va considerar legítima defensa.

15. Sentència Tribunal Suprem, 1172/2009, de data 22-10-09

Una patrulla va ser requerida a un domicili on hi havia una persona molt excitada. En arribar la patrulla al domicili es van trobar amb un home armat amb una escopeta que va començar a disparar als agents. Els agents van efectuar diversos trets que van

impactar i matar l'home. L'audiència provincial va declarar el sobreseïment de la causa però el TS va declarar que no tenia lloc el recurs de cassació, tot imposant les costes als recurrents.

16. Sentència Sumari 15/2008, Audiència Provincial Barcelona, de data 25-05-09, i

17. Sentència Tribunal Suprem, 386/2010 de data 25-02-10

Una patrulla va ser comissionada a una protectora de gossos ja que hi havia una persona que havia agredit el seu propietari. Els agents en arribar van veure una persona molt excitada amb una pala a la mà, que, quan els va veure, es va adreçar cap a ells per agredir-los. Un dels agents va rebre un cop al cap amb la pala que el va fer caure al terra inconscient. L'altre agent, en veure que anava a atacar-lo a ell també, va treure la seva arma i va efectuar dos trets. L'agressor va patir diverses ferides de consideració. Tant l'agent com l'agressor de la pala van quedar absolts, un pel delictes d'atemptat ja que es trobava en un estat psicòtic i l'agent perquè ho va fer en legítima defensa. El recurs de cassació es va denegar atès que no es va admetre.

18. Sentència Tribunal Suprem, 721/2005, de data 19-05-05

Una dotació va ser requerida per un atracament amb arma de foc a un local comercial. En arribar van veure fugir un home que presumptament anava armat. Un dels policies el va perseguir disparant trets a l'aire fins que l'autor de l'atracament es va parapetar darrere un vehicle. El policia va pensar que anava armat i va començar a disparar fins a disset trets. Dos trets van impactar al cos d'aquest home, que li van provocar greus ferides. Es va condemnar el policia com a autor d'una temptativa d'homicidi amb un any i tres mesos de presó, amb inhabilitació especial al sufragi passiu durant la condemna, més costes.

19. Sentència Tribunal Suprem, 1668/1999 de data 29-11-99

Una dotació va ser requerida a una farmàcia ja que s'acabava de cometre un atracament amb una escopeta. Dos agents van fer la recerca i van localitzar una persona amb la descripció facilitada per testimonis. Aquesta persona, quan va veure els policies, va començar a fugir fins que es va aturar i va encanonar l'agent, qui alhora també l'encanonava, fins que va arribar l'agent que va efectuar un tret a l'aire. En aquest moment es va generar una gran confusió i aquest segon agent va disparar a l'atracador i el va matar. El policia va ser absolt pel delictes d'homicidi i es van declarar d'ofici les costes processals.

20. Sentència Rotlle 9/09, Audiència Provincial Barcelona, de data 03-05-10

Una patrulla va ser requerida a una casa ja que hi havia una persona amb un trastorn psicòtic que estava maltractant la seva família. Quan la patrulla va arribar es va trobar un noi que s'encarava a ells amb un pic. Mentre s'apropava a un dels policies amb el pic a la mà i amb intenció de clavar-li, l'agent va treure l'arma, el va apuntar i disparar i li va provocar la mort instantània. L'agent va ser absolt per un delictes d'homicidi i es van declarar d'ofici les costes processals.

21. Sentència Tribunal Suprem, 17/2003, de data 15-01-03

Una patrulla va veure un vehicle que es passava un semàfor en vermell i quan va intentar identificar aquest vehicle, com que no es va aturar, va començar una persecució. A un dels policies li va semblar veure un dels ocupants amb una escopeta. Per aquest motiu l'agent va treure la seva arma i va disparar impactant un tret a l'acompanyant del vehicle, que li va provocar ferides greus que van trigar temps a sanar. El policia va ser condemnat com a autor d'un delictes de lesions amb l'ús de l'arma a un any i dos mesos de presó, amb una inhabilitació especial al sufragi passiu pel temps de la pena.

22. Sentència Tribunal Suprem, 463/2010, de data 19-05-10

Una patrulla va veure com dos nois intentaven sostreure un vehicle al carrer. Quan s'hi van apropar per intentar detenir-los van sortir corrents amb un tornavis a la mà cadascun, de manera que els dos policies van iniciar una persecució amb les armes a la mà. En cert moment es va iniciar una lluita entre un dels nois i un dels policies que portava la seva arma a la mà. Durant la baralla es va disparar un tret fortuït que va provocar ferides al noi. El policia va quedar absolt i el noi va ser condemnat a vuit mesos de presó per un delictes d'atemptat i utilització il·legítima de vehicles de motor.

23. Sentència Tribunal Suprem, 33/2002, de data 23-01-02

Dos agents van localitzar un vehicle que intentava passar la frontera d'Andorra amb tabac de contraban. Es va iniciar una persecució i un dels dos agents va efectuar quatre trets amb la seva arma personal. L'home va resultar ferit i va anar a un hospital. L'agent va ocultar als seus superiors l'actuació, va amagar la seva arma personal i va negar en tot moment els fets. Finalment l'agent va ser condemnat per un delictes d'homicidi en grau de temptativa a tres mesos d'arrest major, suspensió a tot càrrec públic i prohibició d'exercir la professió durant el temps de la condemna.

24. Sentència Tribunal Suprem, 1113/2006, de data 22-11-06

Una patrulla va rebre una trucada ja que s'estava cometent un robatori. En arribar al lloc van veure la persiana del comerç trencada i a l'interior no hi havia ningú però a l'exterior van localitzar, a vuit metres, un vehicle en marxa amb dos ocupants. Un dels policies, amb un lot i la seva arma a la mà, va cridar l'alto al vehicle però van fer cas omís i el policia va efectuar dos trets, un dels quals va matar un dels ocupants gairebé a l'acte. El policia va ser condemnat per un delictes d'homicidi imprudent a un any de presó, prohibició a sufragi passiu durant el temps de la condemna i prohibició d'exercir com a policia durant tres anys.

25. Sentència Tribunal Suprem, 1401/2002, de data 25-07-02

Un agent de servei a un centre penitenciari es disposava a netejar la seva arma de foc a l'àrea dels armariets. Aquesta arma portava cinc projectils al carregador i un a la recambra. En aquell moment va entrar a l'habitació un company que preguntava per un altre agent. Tot seguit va sortir al passadís amb l'arma de foc a la mà, de cop es va disparar i va ferir el company, que li va provocar una contusió pulmonar. L'agent va ser condemnat a quatre mesos d'arrest per un delictes d'imprudència temerària i suspensió d'exercir la professió i perdre el dret a sufragi passiu durant el temps de condemna.

26. Sentència Tribunal Suprem, 80/2007, de data 9-02-07

Una patrulla que circulava per una carretera va veure dos vehicles aturats al voral i un dels conductors bufetejava a l'altre. Un dels agents va sortir corrents amb la seva arma a la mà i dient: "Alto policia". En aquest moment l'agressor es va retirar, l'agent el va agafar per l'esquena i el va portar a la part posterior del vehicle, on l'agressor es va moure i a l'agent se li va disparar la seva arma de foc sense adonar-se'n. El tret va anar directe al cap de la víctima, que va morir a l'acte. L'agent va ser condemnat a dos anys de presó per un delictes d'homicidi causat per imprudència greu i professional amb arma de foc, així com la privació de portar armes i inhabilitació especial per a l'exercici de la professió durant quatre anys.

27. Sentència Tribunal Suprem, 419/2007, de data 21-05-07

Una patrulla va ser requerida per un possible robatori a una botiga de vidres. En arribar van veure una persona que fugia del lloc dels fets, moment en què es va iniciar una persecució a peu fins a una obra propera. De cop i volta va sortir l'individu i un dels policies va disparar un tret a l'aire mentre deia «Alto policia». Per circumstàncies «no suficientement aclaradas», es va sentir un altre tret que va matar el sospitós del robatori. El policia va ser condemnat com a autor d'un delictes d'homicidi imprudent greu amb dos anys de presó i inhabilitació especial del dret de sufragi passiu durant el temps de la condemna, així com al pagament de les costes processals.

28. Sentència Tribunal Suprem, 39/2003, de data 10-04-03

Un policia de paisà es trobava pels volts d'un carrer on s'acabava de cometre un atemptat terrorista. El policia va veure un noi que caminava per la zona i va anar a identificar-lo, però com que no portava documentació i l'informava que l'hauria d'acompanyar a la comissaria, aquest noi va sortir corrents. En la fugida el policia portava l'arma a la mà; mentre corria va ensopegar, se li va disparar l'arma i va matar el noi per l'esquena. El policia va quedar absolt per un delictes d'homicidi imprudent i es van declarar d'ofici les costes processals.

29. Sentència Tribunal Suprem, 26/2010, de data 25-01-10

Mentre una patrulla feia tasques de seguretat ciutadana va veure que unes persones intentaven sostreure mercaderia d'un camió. La patrulla va intentar tallar-los el pas quan fugien amb una furgoneta, però aquesta no es va aturar i un dels policies va disparar dos trets a les rodes, però un dels trets es va ficar a l'habitacle del vehicle i va tocar el copilot, que va morir una hora més tard. El policia va ser absolt per un delictes d'homicidi imprudent però va ser condemnat per una falta d'homicidi imprudent amb la pena d'un mes de multa a 6 euros diaris, amb responsabilitat personal subsidiària d'un dia de privació de llibertat per cada dues quotes impagades.

30. Sentència Tribunal Suprem, 307/2006, de data 13-03-06

Un agent que feia servei de porta va sentir que s'estava cometent un atracament a una entitat bancària, motiu pel qual va anar a donar suport als altres agents. En arribar al lloc dels fets es va fer un foc creuat perquè un dels policies va obrir foc

sense adonar-se que el seu company estava al mig. El resultat va ser que va matar el seu company d'un tret al cap. El policia va ser condemnat per un delictes d'homicidi per imprudència greu a la pena d'un any i sis mesos de presó, inhabilitació especial per a l'exercici de sufragi passiu i privació de tinença i de portar armes durant l'any de condemna, així com el pagament de les costes a l'acusació particular.

31. Sentència Tribunal Suprem, 665/2004, de data 30-06-04

Un policia que feia patrullatge de seguretat ciutadana va veure un delinqüent habitual que estava manipulant un vehicle amb unes tisores. L'agent va intentar detenir-lo però aquest va tallar-lo amb les tisores. El policia va treure l'arma i va colpejar amb la culata el cap del sospitós, moment en què es va disparar l'arma i va matar-lo a l'acte. El policia va ser condemnat com a autor d'un delictes d'imprudència greu amb resultat de mort a un any de presó, privació del dret de portar armes durant dos anys, així com la suspensió de sou i feina durant un any.

32. Sentència Tribunal Suprem, 60/2007, de data 06-02-07

Una patrulla que feia patrullatge a peu va localitzar un vehicle que havia estat sotret uns dies abans a la localitat. La patrulla va cridar l'alto al vehicle però el conductor no es va aturar i va intentar atropellar els policies. Un dels agents va disparar un tret que va entrar per la part posterior del vehicle. El vehicle va poder fugir però al cap d'unes hores es va localitzar el vehicle en marxa i a pocs metres hi havia un cadàver sota un arbre. El policia va ser condemnat com a autor d'una falta d'imprudència greu amb resultat de mort amb dos mesos de multa amb quota de 10 euros diaris i 120.000 euros.

33. Sentència Tribunal Suprem, 494/2012, de data 14-06-12

Una patrulla va ser informada que un cotxe amb tres ocupants havien mostrat una arma de foc a un dels treballadors del port. Els agents van localitzar aquest vehicle i es va iniciar una persecució durant la qual el vehicle sospitós va intentar atropellar els agents. Un dels agents va efectuar diversos trets i un d'ells va entrar per la part posterior del vehicle, que va impactar i matar el conductor. L'agent va ser absolt i es van declarar d'ofici les costes processals.

34. Sentència Tribunal Suprem, 251/2014, de data 18-03-14

Un policia fora de servei va entrar a un club de cites d'on era client habitual. El policia va voler parlar amb una de les dones però aquesta estava acompanyada. Aquest acompanyant es va interposar al mig i li va treure una navalla. Seguidament el policia va sortir de l'establiment, va agafar la seva arma de foc, va tornar al local i va disparar-li un tret a la cama, amb el resultat d'amputació de la cama dreta. La policia de la zona va detenir l'agent fora de servei. L'agent va ser condemnat com a autor d'un delictes de lesions greus per pèrdua d'un membre principal, a un any de presó i inhabilitació especial per al sufragi passiu durant el temps de condemna i indemnització a la víctima amb 15.450 euros i 150.000 per les seqüeles.

35. Sentència Tribunal Suprem, 828/2013, de data 06-11-13

Una patrulla va localitzar un vehicle sostret i li van cridar l'alto però aquest va fer cas omís i va intentar atropellar un agent, fent marxa enrere. Un dels policies va treure l'arma de foc i va efectuar diversos trets, un dels quals va impactar al tòrax del sospitós i li va provocar ferides de consideració. Es va condemnar el policia a sis mesos de presó per un delictes de lesions per imprudència, amb inhabilitació especial per al dret de sufragi passiu durant el temps de la condemna i la indemnització a la víctima amb 25.516,64 euros.

36. Interlocutòria Tribunal Suprem, 124/2015, de data 05-02-15

Una patrulla va ser requerida per una parella que manifestava haver estat insultada per un home ebri i que en aquells moments fugia en el seu vehicle. Els agents van seguir aquest home, a qui ja coneixien, fins a casa seva. Aquesta persona va baixar del seu cotxe i va agafar de casa seva una pala amb la qual va agredir un dels agents al pit. Tot seguit l'altre agent va efectuar sis trets, cinc dels quals li van impactar amb el resultat de mort. Es va condemnar l'agent a cinc anys de presó per un delictes d'homicidi i inhabilitació especial per al sufragi passiu, amb indemnització a la família de la víctima de 45.000 euros, essent l'Estat el responsable civil subsidiari.

37. Sentència Audiència Provincial de Barcelona, 657/2012, rotlle 52/12, de data 09-10-12

Una unitat especialitzada va organitzar un operatiu per tal de detenir una persona perillosa. Es va decidir interceptar el vehicle on viatjava ja que seria més segur que entrar a casa del sospitós. En el moment d'assaltar el vehicle, un dels integrants del grup va llançar una granada detonadora a l'interior del vehicle, que va esclatar als genitals del sospitós i li va produir ferides de consideració. Es va condemnar l'agent per un delictes de lesions a un any de presó i inhabilitació per a la funció pública durant l'any de condemna, així com a la indemnització de 5.263,13 euros per les lesions a la víctima i 162.476,93 euros per les seqüeles, amb responsabilitat del pagament al Departament d'Interior.

BIBLIOGRAFIA

- BAYÓN LÓPEZ, Carlos. «El uso de armas de fuego por parte de funcionarios policiales». *Diario La Ley*, núm. 7177, 19 maig 2009.
- BERENGUERAS DUCH, David. *Cara a cara ante una intervención armada*. Barcelona: Andreu Soler i Associats, 2010.
- CANADÀ. OTTAWA POLICE SERVICE. *Use of force: 2010 anual report*. 7 febrer 2011. Disponible a: [<http://ottawa.ca/calendar/ottawa/citycouncil/opsb/2011/02-28/item9.htm>]
- EUA. FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION. *Law Enforcement Officers Killed & Assaulted - LEOKA* [report], 2013.
- EUA. HONOLULU POLICE DEPARTMENT. *Use of Force 2012. Summary of incidents*. Juny 2013. Disponible a: [<http://www.slideshare.net/civilbeat/hpd-use-of-force-2012?related=1>]
- EUA. SEATTLE POLICE DEPARTMENT. *SPD Special Report: Use of Force by Seattle Police Department Officers*, p. 5. Novembre 2001. Disponible a: [<http://www.seattle.gov/police/publications/UseForce/UseofForce.PDF>]
- FIDALGO VEGA, Manuel. *La conducta humana ante situaciones de emergencia: análisis de proceso en la conducta individual*. (Notas técnicas de Prevención, 390). Ministerio de Empleo y Seguridad Social, 1996.
- GARCÍA ALONSO, Daniel. *Estudio sobre la reacción del policía ante el peligro y los enfrentamientos armados* [recurs electrònic]. Asociación Profesional de Policías. Madrid: Bubok Publishing cop., 2012.
- GARCÍA ALONSO, Daniel; ROS MARTÍNEZ, Miguel. *Reacción del policía ante el peligro y los enfrentamientos armados* [ponència-taula rodona]. Asoain (Navarra): 22 de maig de 2014.
- GARCÍA VALLS, Jaume. «Les instruccions sobre l'ús d'armes al Cos de Mossos d'Esquadra». *Revista Catalana de Seguretat Pública* (novembre 2008), núm. 19, p. 183-192.

- LOCKARD, James L. *Survival thinking for police and correction officers*. Springfield: Charles C. Thomas, 1991.
- MARTÍNEZ SALIDO, Eugenio. *Tiro policial preventivo reactivo*. València: Olelibros, 2013.
- MARTÍNEZ MERCADO, Fernando. *Uso de la fuerza. Investigación aplicada*. Centro de Estudios de Seguridad Aplicada, Universidad de Chile.
- MEDINA MORA ICAZA, Eduardo. «Uso legítimo de la fuerza». A: LAVEAGA, Gerardo. *El difícil arte de recurrir a la fuerza*.
- MENDIETA JIMÉNEZ, E. [et al.] *La fuerza de la razón y la razón de la fuerza. El uso legítimo de la violencia*. Instituto Nacional de Ciencias Penales; México: 2009.
- PÉREZ VERA, Ernesto; PÉREZ PACHO, Fernando. *En la línea de fuego. La realidad de los enfrentamientos armados*. Madrid: Tecnos, 2014.
- QUERALT, Joan J. *Utilización de la coacción física policial: especial referencia a las armas de fuego* (Debates de Derecho Penal; 4). México: Ubijus, 2009.
- RIUS DIEGO, Francisco José. «El uso de las armas por las fuerzas y cuerpos de seguridad. Estudio de casos reales». *Ciencia Policial* (noviembre-diciembre 2012), núm. 115, p. 73-
- TORPY, Janet M. «El estrés emocional agudo y el corazón». *The Journal of the American Medical Association-JAMA*, 18 juliol 2007, vol. 298(3). Disponible a: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/cgandiam/Mis%20documentos/Downloads/pdfpat071807.pdf].
- *Una propuesta alternativa de regulación del uso de la fuerza policial*. Málaga: Grupo de Estudios de Política Criminal; València: Tirant lo Blanch, 2012.
- *Violencia y uso de la fuerza*. Comité Internacional de la Cruz Roja; Ginebra: octubre 2015 / març de 2012. [https://www.icrc.org/spa/assets/files/other/violencia-y-uso-de-la-fuerza_\(web\).pdf](https://www.icrc.org/spa/assets/files/other/violencia-y-uso-de-la-fuerza_(web).pdf)

Les actuacions d'agents de policia en què han hagut d'utilitzar l'arma de foc tenen implicacions rellevants, tant en el terreny professional com en el personal, així com un important ressò social.

L'Institut de Seguretat Pública de Catalunya, en col·laboració amb la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra (PGME) i el Departament d'Interior, ha dut a terme un estudi sobre situacions d'ús de l'arma de foc a partir de l'anàlisi de casos reals d'actuacions de policies que han relatat voluntàriament la seva experiència, amb unes circumstàncies de risc racionalment greu per a la vida.

En aquest quart número de la col·lecció «Segments de Seguretat» es mostren els resultats d'aquest estudi, finalitzat el juny de 2015, des de diferents vessants: la psicofísica, la intervenció policial i la jurídica, i també pretén traslladar les línies d'actuació presents i les propostes de futur per a la formació i la recerca en aquesta matèria.

**Institut de
Seguretat Pública
de Catalunya**

Ctra. C17 Barcelona - Ripoll, km 13,5
08100 Mollet del Vallès (Vallès Oriental)
Tel. 93 567 50 00
Fax 93 567 50 30

Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior